

Aantal woorden exclusief
inhoudsopgave, voetnoten,
literatuurlijst, bijlagen en
voorblad: **13.346**

Maastricht University

De rol van de hardheidsclausule in verhouding tot de beoogde doorstroom naar de Wsnp.

Thesis Nederlands Recht: Specialisatie Handels- en
Ondernemingsrecht (MA)

Mylan Smeets
I6261805

Begeleider:
Samantha Renssen

Onderwerp: Insolventierecht
15-07-2026

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding	3
§1.1: Aanleiding	3
§1.2: Probleemstelling	4
§1.3: Onderzoeksvraag	5
§1.4: Plan van aanpak en methodologie	5
Hoofdstuk 2: Juridisch kader	7
§2.1: Inleiding	7
§2.2.: De Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen	7
§2.2.1: Vereisten en toelating	7
§2.2.2: Gevolgen van toepassing	9
§2.3: Tussenconclusie:	10
Hoofdstuk 3: De wetswijziging	12
§3.1: Ratio	12
§3.2: Veranderingen Wsnp	12
§3.3: Ontvangst	14
§3.4: Tussenconclusie	15
Hoofdstuk 4: De goede-trouw toets	16
§4.1: De goede-trouw toets	16
Hoofdstuk 5: De hardheidsclausule	18
§5.1: Inleiding	18
§5.2: Wenselijkheid van de hardheidsclausule	19
§5.2.1: Het maatschappelijke belang van toelating	19
§5.2.2: Het gevaar van rechtsonzekerheid	21
§5.3: Jurisprudentieonderzoek	23
§5.3.1: Inleiding	23
§5.3.2: Rechtspraak ná 1 juli 2023	23
§5.3.3: Rechtspraak vóór 1 juli 2023	27
§5.4: Tussenconclusie	30
Hoofdstuk 6: Conclusie	32
Literatuur- en jurisprudentielijst	33
Literatuur:	33
Boeken:	33
Artikelen in tijdschriften:	33
Parlementaire stukken:	34
Overige Internetbronnen:	35
Jurisprudentie	35
Bijlage I: Overzicht jurisprudentie nieuw recht	36

1.1: Rechtbanken	36
1.2: Gerechtshoven	111
Bijlage II: Overzicht jurisprudentie oud recht	131
2.1: Rechtbanken	131
2.2: Gerechtshoven	140

Hoofdstuk 1: Inleiding

§1.1: Aanleiding

“Van je schulden afkomen in Nederland is zo iets als het lopen van een bureaucratische triatlon. Maar dan zonder training.” Zo begint correspondent Economie Jesse Frederik in 2017 zijn bijdrage in ‘De Correspondent’, waarin hij de schuldhelpverlening, de wettelijke schuldsanering en het beschermingsbewind kritisch onder de loep neemt.¹ Weliswaar verschaft het artikel vooral kritiek op de bureaucratische toestanden die bijdragen aan de schuldenproblematiek, maar het attendeert ook op een mentaliteitsverandering vanuit de maatschappij. Een mentaliteitsverandering waarbij niet alleen naar de schuldenaar wordt gewezen, maar ook naar de gehele industrie van de schuldhelpverlening.

Met deze mentaliteitsverandering in het achterhoofd lijkt ook de wetgever in de afgelopen jaren gehandeld te hebben. Het thema ‘problematische schulden’ is namelijk een actueel onderwerp.² In het politieke debat wordt op zoek gegaan naar methoden om mensen met problematische schulden beter te kunnen helpen.³ De schuldenproblematiek in Nederland is de laatste jaren namelijk aanzienlijk en hardnekkig.⁴ In 2022 werd door zestien procent van de huishoudens een betalingsregeling getroffen en ontving negen procent brieven van incassobureaus of deurwaarders.⁵ In 2018 was bij 8,3 procent de situatie zo ernstig dat het CBS deze registreerde als ‘problematisch’.⁶ Nadat dit percentage in de jaren daarna is gestegen tot 8,9 procent in 2024, is er in 2025 weliswaar een lichte daling te bemerken; toen had 8,6% van de particuliere huishoudens te maken met problematische schulden.⁷

De maatschappelijke gevolgen van problematische schulden bij natuurlijke personen zijn enorm groot. De kansengelijkheid in onze samenleving wordt er door vergroot. Hierbij hebben niet alleen de schuldenaren zelf last van hun situatie, maar ook en vooral hun kinderen.⁸

Om deze schuldenproblematiek flink terug te dringen, startte het Kabinet in 2018 met de ‘Brede Schuldenaanpak’.⁹ Dit interdepartementale programma heeft geresulteerd in verscheidene wetsvoorstellen, waaronder het in september 2021 ingediende wetsvoorstel ‘Wijziging Faillissementswet ter verbetering van de doorstroom van de gemeentelijke schuldhelpverlening naar de Wettelijke Schuldsaneringsregeling Natuurlijke Personen’.¹⁰ Dat de doorstroom naar de wettelijke schuldsaneringsregeling in de jaren voorafgaand aan de wetswijziging flink is afgenomen wordt bewezen door kerncijfers; het gebruik van de regeling nam in de periode 2011-2021 met maar liefst 84 procent af.¹¹ De Wet Schuldsanering natuurlijke personen is de wettelijke regeling voor particulieren en kleine zelfstandigen met problematische schulden die ze zelf niet meer kunnen oplossen. Het Wsnp-traject is de laatste stap in de schuldhelpverlening en is bedoeld om te zorgen dat schuldenaren, die zich gedurende een periode van in de regel achttien maanden aan allerlei verplichtingen en afspraken hebben gehouden, na verloop van tijd weer (grotendeels) schuldenvrij zijn.¹²

¹ Frederik, *De Correspondent* 8 februari 2017.

² Siemerink 2023, p. 26.

³ Siemerink 2023, p. 26.

⁴ Jungmann & Van Dijk 2023, p. 131.

⁵ Groen e.a. 2022.

⁶ CBS, *Schuldenproblematiek in beeld. Huishoudens met geregistreerde problematische schulden 2015-2018*, Den Haag: CBS 2020, p. 9.

⁷ Van 747.560 huishoudens in 2024 naar 724.110 huishoudens in 2025. Zie CBS – Schuldenproblematiek in beeld 2025, <https://dashboards.cbs.nl/SchuldenproblematiekInBeeld/>.

⁸ Pool e.a. 2025, §5.10.

⁹ *Kamerstukken II* 2017/18, 24515, nr. 431, Aankondiging Brede Schuldenaanpak.

¹⁰ *Kamerstukken II* 2021/22, 35915, nr. 3.

¹¹ Van 14,7 duizend instromers in 2011 naar 2,3 duizend in 2021: <https://www.cbs.nl/nl-nieuws/2022/22/weer-minder-mensen-in-de-wettelijke-schuldsanering>.

¹² Vriesendorp 2021, p. 388.

Het oorspronkelijke wetsvoorstel, maar zeker ook de door de Tweede Kamer doorgevoerde amendementen, zorgden voor ingrijpende wijzigingen in de Faillissementswet (hierna: Fw) met betrekking tot de Wsnp. De wetswijziging roept voor de toepassing van de Wsnp in de praktijk echter de nodige vragen op, die in de wetsgeschiedenis niet worden beantwoord.¹³

§1.2: Probleemstelling

Een aantal zaken is namelijk flink gewijzigd per 1 juli 2023. Met het loslaten van de tienjaarstermijn, het terugbrengen van de goedetrouwtermijn naar drie jaar, de halvering van de schuldsaneringsduur en het verkorten van de looptijd bij aflossingen in het minnelijk traject, schuift het Nederlandse systeem volgens sommigen stevig op in de richting van de ‘vergevingsmodellen’.¹⁴ Voor schuldenaren betekenen de wijzigingen vooral dat zij veel sneller uit de schulden kunnen komen en dat de eisen waar zij aan moeten voldoen een stuk minder strikt worden. De wetswijziging en amendementen zijn met de beste intenties ingediend, maar het is de vraag of de ingeslagen weg gaat opleveren wat ermee wordt beoogd.¹⁵ De wetswijziging sleutelt namelijk ingrijpend aan de belangenverhoudingen tussen schuldenaar en schuldeisers bij een Wsnp-traject. Niet alleen wordt de toegang vergemakkelijkt, maar ook de tijd dat de schuldenaar moet sparen voor de boedel wordt aanzienlijk verkort.

Eenzijds vormt de schuldsaneringsregeling dus een ingrijpende beperking op de verhaalsrechten van schuldeisers, omdat (bepaalde) schulden na een succesvol traject niet langer afdwingbaar zijn.¹⁶ Anderzijds heeft de regeling juist tot doel om natuurlijke personen die verkeren in een uitzichtloze schuldensituatie een reële mogelijkheid te bieden op een financiële herstart. Beide elementen waren vóór de wetswijziging al inherent aan de Wsnp.

De wetgever heeft met de wijziging per 1 juli 2023 duidelijk gekozen voor een ruimere en snellere toegang tot de Wsnp voor schuldenaren, onder meer door de goede-trouwtermijn van art. 288 lid 1 sub b Fw te verkorten van vijf naar drie jaar. Deze versoepeling roept echter de vraag op hoe ver de toegang tot de wettelijke schuldsanering moet worden verruimd.

In het bijzonder is relevant welke rol de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Fw daarbij nog vervult. Deze clausule biedt de rechter de mogelijkheid om een schuldenaar ondanks het ontbreken van goede trouw toch toe te laten, indien voldoende aannemelijk is dat hij de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan of onbetaald laten van zijn schulden ‘onder controle’ heeft gekregen. Daarmee vormt de hardheidsclausule een belangrijk correctiemechanisme op een eventuele te strikte toepassing van de toelatingsvereisten.

Juist nu de wetgever de goede-trouwtermijn heeft verkort en de toegang tot de Wsnp heeft willen verbeteren, rijst de vraag of deze ontwikkeling wenselijk is. Daarbij staan verschillende belangen tegenover elkaar: het belang van de schuldenaar bij een schuldenvrije toekomst, het belang van schuldeisers bij verhaal op hun vorderingen en het bredere maatschappelijke belang bij het voorkomen dat problematische schulden langdurig blijven voortbestaan.

In dit onderzoek zal worden onderzocht in hoeverre het wenselijk is dat problematische schuldenaren gemakkelijker tot de Wsnp worden toegelaten en welke betekenis de hardheidsclausule daarbij heeft. Zeker nu zowel door de wetgever als door juridische auteurs de verwachting is uitgesproken dat toepassing van de hardheidsclausule zal afnemen, is het interessant om te onderzoeken of met de verkorting van de goede-trouwtermijn de toegang tot de Wsnp nog ‘soepeler’ zal verlopen door een ruimhartigere beoordeling van een beroep op art. 288 lid 3 Fw.¹⁷

¹³ Damsteegt 2023, p. 231.

¹⁴ Jungmann & Van Dijk 2023, p. 134.

¹⁵ Jungmann & Van Dijk 2023, p. 131.

¹⁶ Art. 358 Fw.

¹⁷ Siemerink 2023, p. 7 en *Kamerstukken II 2021/22*, 35915, nr. 3, p. 9.

§1.3: Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag luidt als volgt:

“Welke rol speelt de hardheidsclausule bij toelatingsverzoeken tot de Wsnp na de recente wetswijziging, en hoe verhoudt zich dit tot de door de wetgever beoogde verruiming van de toegang?”

Om de beantwoording te funderen, zullen de volgende vragen fungeren als deelvragen:

- Hoe ziet de wettelijke schuldsaneringsregeling eruit?
- Wat heeft de wetswijziging veranderd aan het wettelijke systeem?
 - Wat waren de reacties vanuit de literatuur op deze wetswijziging?
- Wat voor een rol neemt het goede-trouw vereiste in bij een toelatingsverzoek?
 - Is het wenselijk dat de goede-trouw termijn is verkort?
- Wat voor een rol speelt de hardheidsclausule bij een toelatingsverzoek?
 - Is er een wezenlijke verandering te bemerken in rechterlijke beoordelingen wanneer er een beroep op art. 288 lid 3 Fw wordt gedaan in de periode vóór en na de wetswijziging?

§1.4: Plan van aanpak en methodologie

Om de hiervoor benoemde onderzoeksvraag te beantwoorden, zal per hoofdstuk een nader onderdeel met betrekking tot deze vraag uiteengezet worden.

In het tweede hoofdstuk zal begonnen worden met het systeem uiteen te zetten van de Wsnp. De verschillen met een faillissement alsmede de toelatingsvereisten zullen worden behandeld, zodat op een wetssystematische wijze het kader wordt geschetst van de belangrijke elementen van de schuldsaneringsregeling.

In het derde hoofdstuk zal ten eerste op een wetshistorische manier de wetswijziging behandeld worden. Een vijftal veranderingen wordt besproken, waarbij de ratio achter deze een centrale plek zal innemen. Hierna volgt op juridisch-dogmatische wijze een korte bespreking van de ontvangst van de wetswijziging door enkele juristen.

Na het uiteenzetten van het gehele wettelijke kader zoals deze na de wetswijziging eruit ziet, wordt een apart hoofdstuk gewijd aan de goede-trouw toets als toelatingsvereiste. Hoe deze wordt toegepast en welke aspecten door de rechter worden overwogen staan centraal in dit vierde hoofdstuk.

In het vijfde hoofdstuk wordt de hardheidsclausule uiteengezet. Op een wetshistorische wijze wordt onderzocht waarom deze bestaat en in welke gevallen zij toepassing vindt. Op basis van meningen vanuit de literatuur over de algehele wenselijkheid van een gemakkelijkere doorstroom van schuldenaren naar het wettelijke traject, zal worden geconcludeerd dat de hardheidsclausule bijdraagt aan de maatschappelijke wens van het terugdringen van problematische schulden. Toch zal ook kritisch worden overwogen dat een dergelijke discretionaire rechterlijke bevoegdheid voor rechtsonzekerheid kan zorgen. Daarom zal hierna met een praktijkonderzoek worden onderzocht of de beoordelingen van een rechter, wanneer een schuldenaar een beroep doet op de clausule, wezenlijk zijn veranderd aangezien de goede-trouw termijn met twee jaar is verkort en of er sprake is van ‘rechtsonzekerheid’. Op basis van beschikbare uitspraken zal een tweetal tijdvakken worden bestudeerd: het tijdvak na 1 juli 2023 (inwerkingtreding wetswijziging) en het tijdvak van 1 januari 2021 tot 1 juli 2023. Het laatste tijdvak is gekozen omdat dit qua tijdsbestek een spiegelbeeldige situatie laat zien met het tijdvak na de wetswijziging; zo blijft het onderzoek recent en afgebakend. In beide tijdvakken zullen slechts uitspraken worden behandeld waarin er door de schuldenaar daadwerkelijk een beroep op art. 288 lid 3 Fw is gedaan. Per uitspraak wordt, afhankelijk van de beschikbare gegevens, onderzocht waarom verzoeker in beginsel niet kan worden toegelaten; ofwel waarom ontbreekt de goede trouw. Daarna wordt bekeken hoe de rechter het beroep op de hardheidsclausule beoordeelt. Zijn er vuistregels te bemerken of laten de beoordelingen zien dat

willekeur aanwezig is? Tenslotte zal, op basis van de beschikbare beoordelingen van een beroep op de hardheidsclausule, bekeken worden of er daadwerkelijk een strengere toetsing plaatsvindt omdat de goede-trouw termijn is verkort.

Hoofdstuk 2: Juridisch kader

§2.1: Inleiding

Titel III van de Faillissementswet bevat de wettelijke regeling voor de schuldsanering. Deze titel is ingevoerd met de Wsnp.¹⁸

Zowel een schuldsanering als een faillissement is een 'liquidatieprocedure'. In beide gevallen wordt een – daarvoor vatbaar – deel van het vermogen van de schuldenaar te gelde gemaakt ten behoeve van diens schuldeisers. Niet opmerkelijk is het dan ook dat een groot deel van de bepalingen die van toepassing zijn op een faillissement (Titel I Fw), tevens van toepassing zijn bij een schuldsanering (Titel III Fw).¹⁹ Echter spelen bij de wettelijke schuldsaneringsregeling de belangen van de schuldenaar een grotere rol dan bij faillissement.²⁰ Het voornaamste verschil tussen een schuldsaneringstraject en een faillissement zit in de afwikkeling ervan. Het resultaat van een met succes doorlopen wettelijk schuldsaneringstraject, is dat de schuldenaar een 'schone lei' verkrijgt. De overgebleven vorderingen van schuldeisers worden omgezet in natuurlijke verbintenissen, hetgeen betekent dat deze in rechte niet langer afdwingbaar zijn.²¹ Bij een schuldenaar die failliet is verklaard, gaan diens schulden daarentegen niet teniet en deze blijft daarom belast met de nog niet-voldane schulden.²² Dit vooruitzicht werkt 'demotiverend', in die zin dat het de prikkel wegneemt voor schuldenaren om zich na het faillissement in te zetten voor een zinvolle bijdrage aan het maatschappelijke en sociaal-economisch verkeer.²³

Daarnaast betreft een verschil de manier waarop de schuldeisers uit de baten worden voldaan. Zo behouden schuldeisers in een faillissement hun voorrangspositie wanneer zij deze hebben – hetgeen inhoudt dat zij als eerste zo veel mogelijk worden voldaan - en worden zij naar evenredigheid van hun vordering voldaan. Bij een schuldsaneringstraject, zo volgt uit art. 349 lid 2 Fw, worden voorrangsvorderingen betaald met een twee keer zo groot percentage als concurrente vorderingen).²⁴

In dit hoofdstuk zal uiteengezet worden hoe het traject van de wettelijke schuldsaneringsregeling in elkaar zit. Aan de hardheidclausule en de goede-trouw toets wordt een apart hoofdstuk gewijd.

§2.2.: De Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen

§2.2.1: Vereisten en toelating

Het voornaamste doel van de schuldsanering is om te voorkomen dat een natuurlijk persoon (waaronder ook diegene die een beroep of bedrijf uitoefent), die is komen te verkeren in een problematische financiële situatie, voor altijd met zijn schulden wordt geconfronteerd.²⁵ De schuldenaar die het schuldsaneringstraject met succes voltooid, verkrijgt dan ook een 'schone lei'; hij wordt van de schulden waarvoor de schuldsanering werkt bevrijd.²⁶ Bepaalde schulden blijven echter wel bestaan; te denken valt bijvoorbeeld aan strafrechtelijke boetes en schadevergoedingen.²⁷ Ook studieschulden vallen niet onder de regeling.²⁸ Art. 299 lid 1 Fw bepaalt ten aanzien van welke vorderingen de schuldsaneringsregeling werkt. Hoofdregel is dat dit de vorderingen zijn die al

¹⁸ Stb. 1998, 445.

¹⁹ Art. 313 Fw.

²⁰ Polak/Pannevis 2026, §1.2.

²¹ Art. 358 lid 1 Fw.

²² Noordam 2013, §7.5.1.

²³ Vriesendorp 2021, p. 387.

²⁴ Noordam 2013, §7.5.1.

²⁵ *Kamerstukken II* 1992/93, 22969, 3, p.6. Zie ook Wessels 2009, nr. 9005.

²⁶ Polak/Pannevis 2026, §23.1.

²⁷ Art. 358 lid 4 Fw.

²⁸ Art. 299a Fw.

bestonden ten tijde van de uitspraak tot toepassing.²⁹ Maar ook vorderingen die na het toepassen van de schuldsaneringsregeling ontstaan uit hoofde van ontbinding of vernietiging van een vóór die uitspraak gesloten overeenkomst of anderszins voortvloeien uit een verbintenis die bestond vóór het toepassen van de schuldsaneringsregeling vallen onder hieronder.³⁰ Op het tijdstip van toepassing verklaren van de schuldsaneringsregeling vindt een 'fixatie' plaats van die vorderingen.³¹

Alvorens het echter aankomt op toepassing van de wettelijke schuldsanering, moet getracht zijn om de schulden van de saniet buitengerechtelijk te regelen. Art. 285 lid 1 sub f Fw bepaalt namelijk dat, wanneer een verzoek wordt ingediend tot toelating, een 'met redenen omklede verklaring dat geen reële mogelijkheden zijn om tot een buitengerechtelijke schuldregeling te komen' moet worden overgelegd. De bedoeling hiervan is dat alle schuldeisers met een aanbod van de schuldenaar instemmen dat deze gedurende een bepaalde periode maandelijks een deel van zijn schulden aflost tegen uiteindelijke kwijting. Indien dit een succesvolle optie blijkt te zijn, is een wettelijk traject namelijk niet meer nodig. De wetswijziging, in het volgende hoofdstuk te bespreken, bewerkstelligt echter dat deze verklaring overleggen niet hoeft, indien het beproeven van een regeling zinloos is.³²

Behoort een minnelijk traject niet tot de mogelijkheden, dan kan een natuurlijke persoon de rechtbank verzoeken tot toepassing van de schuldsanering, indien aan één van de volgende twee vereisten is voldaan:³³

- het is *redelijkerwijs* te voorzien dat hij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van zijn schulden; of
- hij verkeert in de toestand dat hij heeft opgehouden te betalen.

Voor wat betreft het eerste criterium geldt dat de schulden niet opeisbaar behoeven te zijn. Het tweede criterium is dezelfde als de maatstaf voor faillietverklaring uit art 1 Fw.³⁴ De criteria zijn alternatief; een uitzichtloze doch niet opeisbare schuldensituatie voor de schuldenaar komt dus voor toepassing van de schuldsanering in overweging. Onder 'schulden' kan – evenals in art. 288 lid 1 sub b Fw – ook een enkele schuld worden verstaan.³⁵

De schuldsanering wordt op schriftelijk verzoek van de schuldenaar of diens gevolmachtigde uitgesproken.³⁶ Anders dan bij faillissement, komt een verzoek tot toelating tot de regeling dus altijd van de schuldenaar zelf; de achtergrond hiervan is dat de schuldsaneringsregeling allerlei verplichtingen met zich meebrengt waarvoor de schuldenaar zich vrijwillig en actief moet inspannen.³⁷ Het verzoekschrift wordt bij de rechtbank gedaan en moet een getrouw beeld geven van de vermogens- en inkomenspositie van de schuldenaar alsmede de potentie van de schuldsanering. In art. 285 Fw staat een overzicht van de gegevens die het verzoekschrift moet bevatten, zoals o.a. de vaste lasten van de schuldenaar, een opgave van diens goederen en inkomsten en de hierboven al genoemde met redenen omklede verklaring dat een buitengerechtelijke schuldsanering niet tot de mogelijkheden behoorde. In geval van het ontbreken van dergelijke gegevens wordt de schuldenaar niet-ontvankelijk verklaard, tenzij deze alsnog binnen een maand zijn verstrekt.³⁸

Volgens art. 287 lid 1 Fw doet de rechtbank met de meeste spoed uitspraak op het verzoek tot toelating tot de schuldsanering. Dit gebeurt om te voorkomen dat schuldeisers, indien zij hebben

²⁹ Art. 299 lid 1 sub a Fw.

³⁰ Art. 299 lid 1 sub b t/m e Fw.

³¹ Polak/Pannevis 2026, §24.4. Zie ook Wessels 2009, nr. 9122-9123.

³² Art. 285 lid 1 sub f Fw, tweede volzin.

³³ Art. 284 lid 1 Fw.

³⁴ Polak/Pannevis 2022, §23.3.

³⁵ ECLI:NL:GHARN:1999:AE9731, r.o. 3.4.

³⁶ Art. 284 lid 2 Fw.

³⁷ Van Bommel/Dethmers 2015, p. 10.

³⁸ Art. 287 lid 2 Fw.

kennisgenomen van het verzoek, nog snel hun rechten proberen uit te oefenen.³⁹ De toepassing van de wettelijke schuldsaneringsregeling zal ingaan bij het begin van de dag waarop de rechter haar heeft uitgesproken, net zoals bij faillissement.⁴⁰

De rechtbank kan het verzoek, indien ontvankelijk, vervolgens toewijzen of afwijzen. Het verzoek wordt toegewezen indien allereerst voldoende aannemelijk is dat de schuldenaar niet zal kunnen voortgaan met het betalen van diens schulden.⁴¹

De volgende twee gronden waaraan volgens art. 288 lid 1 voldaan moet zijn, zien op de moraliteit van de schuldenaar en zijn in de praktijk het belangrijkste.⁴² Zo moet in de drie jaar voorafgaand aan de dag van het indienen van het verzoek voldaan worden aan het 'goede-trouw vereiste'⁴³ en moet de schuldenaar tevens zijn verplichtingen voortvloeiende uit de schuldsaneringsregeling naar behoren nakomen in samenhang met het leveren van zoveel mogelijk inspanning voor het verwerven van baten voor de boedel.⁴⁴ Het voldoen aan deze twee toewijzingsgronden moet in de ogen van de rechter 'voldoende aannemelijk' zijn.

Tenslotte mag er, voor toelating tot de Wsnp, geen sprake zijn van een afwijzingsgrond. De drie afwijzingsgronden zijn opgesomd in art. 288 lid 2 Fw. Toelating tot de schuldsanering moet worden geweigerd indien:

- de schuldsanering reeds van toepassing is op de schuldenaar;
- de poging tot buitengerechtelijke schuldregeling niet uitgevoerd is door de juiste instelling;⁴⁵ of
- de schuldenaar schulden heeft die voortvloeien uit een onherroepelijke veroordeling ter zake van ten minste één misdrijf, daterend van binnen vijf jaar voor de dag van indiening van het verzoekschrift. Desalniettemin kan toelating ondanks het voldoen aan deze laatste afwijzingsgrond toch plaatsvinden omdat de hardheidsclausule tevens op art. 288 lid 2 sub c Fw van toepassing is.⁴⁶

§2.2.2: Gevolgen van toepassing

Na de in het volgende hoofdstuk te bespreken wetswijziging is het uitgangspunt van de schuldsaneringsregeling dat de schuldenaar na anderhalf jaar bevrijd wordt van de schulden – uitzonderingen daargelaten - waarop de regeling van toepassing is als hij aan zijn verplichtingen heeft voldaan en heeft gespaard voor zijn schuldeisers.⁴⁷ De schuldsaneringsregeling is op te vatten als een 'algeheel beslag op het (toekomstig) inkomen en vermogen van de schuldenaar'.⁴⁸

De rechter kan bij aanvang de termijn bepalen op ten hoogste drieënhalf jaar vanwege de aard van de schulden of het gegeven dat de schuldenaar niet aan al zijn verplichtingen kan voldoen en daarnaast kan tijdens de looptijd de termijn worden verhoogd tot maximaal vijf jaar.⁴⁹ Een verlenging geschiedt meestal wegens tekortkomingen van de schuldenaar en biedt een alternatief voor beëindiging zonder schone lei.⁵⁰ Tijdens de verlenging kan de schuldenaar zijn tekortkomingen herstellen en tonen dat een schone lei alsnog gerechtvaardigd is.⁵¹ Tevens kan, onder voorwaarden, de termijn dat de schuldenaar in het buitengerechtelijke traject heeft gezeten, worden afgetrokken

³⁹ Polak/Pannevis 2026, §23.6.

⁴⁰ Vgl. art. 287 lid 1 Fw en art. 23 Fw.

⁴¹ Art. 288 lid 1 sub a Fw.

⁴² Polak/Pannevis 2026, §23.7.1. Zie tevens Vriesendorp 2021, p. 403.

⁴³ Art. 288 lid 1 sub b Fw, zie §2.3

⁴⁴ Art. 288 lid 1 sub c Fw.

⁴⁵ De instelling moet er een zijn als bedoeld in art. 48 lid 1 Wet op het consumentenkrediet.

⁴⁶ Art. 288 lid 3 Fw.

⁴⁷ Art. 349a lid 1 Fw.

⁴⁸ Van Bommel/Dethmers 2015, p. 2.

⁴⁹ Art. 349a lid 3 Fw.

⁵⁰ Polak/Pannevis 2026, §27.2.2.

⁵¹ HR 12 juli 2024, ECLI:NL:HR:2024:1072, r.o. 3.2.2.

van de achttien maanden die een schuldsanering normaliter duurt. De rechter stelt dan het aanvangsmoment vast op een moment voorafgaand aan de uitspraak.⁵² Dit doet de rechter ambtshalve, indien er tijdens het minnelijke traject – als bedoeld in art 285 lid 1 sub f Fw – een begin is gemaakt met aflossen.⁵³

Niet alleen door het verstrijken van de termijn, maar ook tussentijds, door een vereenvoudigde afwikkeling of met een akkoord kan de schuldsanering worden beëindigd.⁵⁴ Het in de volgende hoofdstukken te bespreken goede trouw-criterium is een toelatingsvereiste. Als echter pas na toepassing van de schuldsaneringsregeling feiten en omstandigheden aan de rechter duidelijk worden die nopen tot het oordeel dat sprake is van kwade trouw, kan dit reden zijn voor een tussentijdse beëindiging.⁵⁵

Materieel is de schuldsanering voorbij aan het einde van de termijn, maar het formele einde vindt van rechtswege plaats met het verbindend worden van de slotuitdelingslijst of als anderszins de beslissing tot beëindiging in kracht van gewijsde is gegaan.⁵⁶ De gewone wijze van beëindiging wordt geregeld in art. 352 Fw. Uiterlijk drie maanden voor afloop van de termijn wordt door de bewindvoerder verslag uitgebracht aan de rechter-commissaris over de manier waarop aan de verplichtingen is voldaan.⁵⁷ Hierna bepaalt de rechtbank, uiterlijk een maand voor het einde, de zitting waarop de beëindiging wordt behandeld.⁵⁸ Binnen acht dagen wordt bij vonnis uitspraak gedaan over eventuele tekortkomingen van de schuldenaar.⁵⁹ Tegen deze uitspraak staat hoger beroep open gedurende acht dagen.⁶⁰

Het uiteindelijke gewenste gevolg en de kernbepaling van de schuldsaneringsregeling staat in art. 358 lid 1 Fw. Een vordering *ten aanzien waarvan de schuldsanering werkt*, is door beëindiging – o.g.v. art. 356 lid 2 Fw (gewone beëindiging of vereenvoudigde afwikkeling) – niet langer afdwingbaar. Zij blijven alleen nog bestaan als ‘natuurlijke verbintenissen’ in de zin van art. 6:3 lid 2 BW. Strafrechtelijke boetes en schadevergoedingen zijn echter uitgezonderd.⁶¹ De schone lei wordt gezien als de beloning voor de schuldenaar die (meestal) achttien maanden heeft geleefd op een minimumniveau en die zijn overige inkomsten en vermogen heeft moeten uitdelen aan de schuldeisers.⁶² Het verkrijgen van een schone lei steunt op een vanuit sociaal-maatschappelijk oogpunt juridisch beschermwaardig belang; de schuldsaneringsregeling biedt een beschermend instrumentarium aan hen die in een dusdanige knellende situatie zijn beland dat door de voortdurende dreiging van executiemaatregelen het maatschappelijk functioneren wordt verstoord en uiteindelijk zelfs verhinderd.⁶³ Na het verkrijgen van de schone lei kan de schuldenaar weer zonder ballast aan het maatschappelijk verkeer deelnemen.⁶⁴

§2.3: Tussenconclusie:

Uit het voorgaande blijkt dat de Wsnp een bijzondere insolventierechtelijke regeling vormt die niet alleen is gericht op een collectieve afwikkeling voor de schuldeisers, maar ook vooral gericht is op het behalen van een – deels – schuldevrije toekomst voor de schuldenaar. Toelating tot de regeling is

⁵² Art. 349a lid 1 Fw.

⁵³ HR 20 december 2024, ECLI:NL:HR:2024:1913, r.o. 3.7.

⁵⁴ Polak/Pannevis 2026, §27.1.

⁵⁵ Vgl. HR 5 september 2008, ECLI:NL:PHR:2008:BD3425.

⁵⁶ Art. 356 lid 2 Fw en art. 354a Fw. De slotuitdelingslijst wordt altijd opgemaakt, ook als er geen actief is om te verdelen, HR 24 september 2021, ECLI:NL:HR:2021:1353, r.o. 3.6.

⁵⁷ Art. 351a Fw.

⁵⁸ Art. 352 lid 1 Fw.

⁵⁹ Art. 354 Fw.

⁶⁰ Art. 355 lid 1 Fw.

⁶¹ Art. 358 lid 4 Fw.

⁶² Polak/Pannevis 2026, §27.7.

⁶³ Wessels 2009, nr. 9008.

⁶⁴ Vriesendorp 2021, p. 448.

gebonden aan verschillende formele en materiële vereisten. In het vervolg van de hoofdstukken zal vooral de goede-trouw toets, als één van die vereisten, onder de loep worden genomen.

In het volgende hoofdstuk zal worden ingegaan op wat de recente wetswijziging aan o.a. de toelatingsvereisten en de gevolgen van de schuldsaneringsregeling heeft veranderd.

Hoofdstuk 3: De wetswijziging

§3.1: Ratio

In september 2021 is het wetsvoorstel: ‘Wijziging Faillissementswet ter verbetering van de doorstroom van de gemeentelijke schuldhulpverlening naar de Wettelijke Schuldsaneringsregeling Natuurlijke Personen (hierna: de wetswijziging)’ ingediend.⁶⁵ Het wetsvoorstel maakte onderdeel uit van een reeks aan wetsvoorstellen, alle met de ratio om de schuldenproblematiek in Nederland flink terug te dringen.⁶⁶ In 2018 is het Kabinet namelijk gestart met de zogenaamde ‘Brede Schuldenaanpak’; de beleidsmatige basis die ten grondslag ligt aan de wetswijziging.⁶⁷ De omvang van de schuldenproblematiek, maar zeker ook de impact daarvan op de maatschappij en mensen baarde het kabinet zorgen.⁶⁸ Zo worden o.a. belemmeringen bij het voorzien in het bestaan genoemd, het verminderen van de participatie en het aanzienlijk vaker in aanraking komen met Justitie.⁶⁹ Met de Brede Schuldenaanpak geeft het Kabinet een hoge prioriteit aan het helpen van mensen uit een uitzichtloze schuldensituatie.⁷⁰ De wetswijziging beoogt de aansluiting tussen de gemeentelijke schuldhulpverlening en de wettelijke schuldsaneringsregeling te verbeteren. De wetgever constateerde dat deze doorstroom stagneerde doordat schuldenaren in het minnelijke traject bleven steken. Door inhoudelijke drempels te verlagen werd beoogd om meer schuldenaren toegang te verlenen tot het wettelijke traject. Dit alles met de achterliggende gedachte van het sneller en duurzamer oplossen van problematische schulden.⁷¹

§3.2: Veranderingen Wsnp

In februari 2023 is het definitieve wetsvoorstel goedgekeurd, waardoor per 1 juli 2023 hoofdzakelijk vijf zaken veranderden aan de tot dan toe geldende Wsnp.

Zo gold er voorheen een ‘tienjaarstermijn’, die kortgezegd inhield dat een schuldenaar niet toegelaten kon worden tot de schuldsaneringsregeling, indien op hem in de tien jaar voorafgaand aan het verzoek al eens de regeling was toegepast. Door een amendement is deze tienjaarstermijn per 1 juli 2023 komen te vervallen en zo wordt uitgestraald dat mensen in principe altijd een tweede kans verdienen, tenzij er expliciete gronden zijn om dit niet te willen.⁷²

Daarnaast is de halvering van de duur van de schuldsaneringsregeling een grote verandering. De minister zelf vond een kortere looptijd als hoofdregel onwenselijk, omdat dit zorgt voor onbalans en de positie van de schuldeisers verslechtert.⁷³ Bij amendement is de termijn toch gehalveerd van drie jaar naar anderhalf jaar. Ten grondslag aan dit amendement lag de hoge tol die de lange duur van de regeling vergt van de schuldenaar en de forse maatschappelijke kosten die hiermee gepaard gaan. Beide zijn het gevolg van het feit dat er meestal al een heel pad is bewandeld door schuldenaren, nog voordat zij worden toegelaten tot de schuldsanering.⁷⁴

Ook wordt de schuldenaar tegemoetgekomen door een ingreep die vooral op het minnelijke traject (een bepaalde periode vóór aanvang van de schuldsaneringsregeling) ziet. Bij amendement werd geregeld dat de termijnen die een schuldenaar in het minnelijke traject al gebruikte om te

⁶⁵ *Kamerstukken II 2021/22, 35915, nr. 3.*

⁶⁶ *Kamerstukken II 2017/18, 24515, nr. 431, Aankondiging Brede Schuldenaanpak en Kamerstukken 2021/22, 35915, nr. 3, p. 3.*

⁶⁷ *Zie Kamerstukken II 2017/18, 24515, nr. 431, p. 5 en 8.*

⁶⁸ *Kamerstukken II 2017/18, 24515, nr. 431, p. 3.*

⁶⁹ *Kamerstukken II 2017/18, 24515, nr. 431, p. 2.*

⁷⁰ *Kamerstukken II 2017/18, 24515, nr. 431, p. 1.*

⁷¹ *Kamerstukken II 2021/22, 35915 nr. 3, p. 2-4.*

⁷² Amendement van het Tweede Kamerlid Kat c.s. over het schrappen van de tienjaarstermijn, *Kamerstukken II 2022/23, 35915, nr. 21.*

⁷³ *Kamerstukken II 2021/2022, 35915, nr. 6, p. 5 en 6.*

⁷⁴ Amendement van het Tweedekamerlid Kathmann c.s. over het verkorten van de wettelijke schuldsaneringsregeling, *Kamerstukken II 2022/23, 35915, nr. 30.*

sparen en eventueel af te lossen, afgetrokken kunnen worden van de looptijd van de Wsnp.⁷⁵ Wanneer er daadwerkelijk is afgelost in het minnelijke traject, *moet* de rechter zelfs ambtshalve de termijn van de Wsnp op het moment van de eerste aflossing laten starten.⁷⁶

Ter verbetering van de instroom is tevens in de wet verduidelijkt dat geen poging tot een buitengerechtelijke schuldregeling gedaan hoeft te worden, indien aannemelijk is dat onvoldoende aflossingsmogelijkheden of andere omstandigheden dit onmogelijk maken. Een vereiste om toegelaten te worden tot de Wsnp, is – zoals we in het vorige hoofdstuk al zagen – namelijk dat het verzoekschrift een met redenen omklede verklaring omvat dat er geen reële mogelijkheden zijn om tot een buitengerechtelijke schuldregeling te komen.⁷⁷ De wet verduidelijkt vanaf 1 juli 2023 dat er dus geen poging gedaan hoeft te worden indien het beproeven van een schuldregeling zinloos is.⁷⁸

Als laatste wijziging aan de Wsnp is de termijn van de ‘goede-trouw toets’ ex. art. 288 lid 1 sub b Fw verkort. Tot 1 juli 2023 was het ontbreken van vijf jaar goede trouw voorafgaand aan een toelatingsverzoek tot de schuldsanering een afwijzingsgrond (de hardheidsclausule daargelaten). Deze termijn is verkort naar drie jaar en deze wijziging stond al in het ingediende wetsvoorstel. De Memorie van Toelichting legt uit dat sinds 2012 een voortdurende daling plaatsvindt van instromers in het Wsnp-traject.⁷⁹ Als knelpunt noemt de wetgever tevens dat in de praktijk veel onzekerheid bestaat over de manier waarop de rechter de hardheidsclausule toepast wegens zijn vrije beslis- en beoordelingsruimte. Dit leidt tot de perceptie dat de rechter zeer strikt omgaat met de goede-trouw toets en nauwelijks gebruik maakt van de hardheidsclausule.⁸⁰ Daarnaast wordt verwezen naar onderzoek waaruit blijkt dat bij gemeentelijke schuldhelpverleners het idee leeft dat bepaalde schulden die te kwader trouw zijn ontstaan, nooit leiden tot toewijzing van een Wsnp-verzoek.⁸¹ Ook wordt bij jongeren met een relatief kleine schuldenlast gesignaleerd, dat deze schulden vrijwel allemaal in de vijfjaarstermijn vallen en dat het wachten met het indienen van een Wsnp-verzoek voor een hogere schuldenlast en grotere problematiek zorgt; meer flexibiliteit en menselijke maat is gewenst.⁸²

Door de goede-trouw termijn met twee jaar te verkorten, veronderstelt de wetgever dat de hardheidsclausule minder snel wordt toegepast, omdat een wezenlijke gedragsverandering binnen drie jaar moeilijk te realiseren is.⁸³ Voor deze aanpassing is advies gezocht bij de Raad voor de rechtspraak (hierna: Rvdr) die aanvankelijk een termijn van twee jaar adviseerde, tenzij er evident sprake was van schuldenaren te kwader trouw.⁸⁴ Uit de consultatie van het voorontwerp bleek echter dat respondenten vreesden dat een dergelijke termijn te kort was om de rechter voldoende informatie te verschaffen, hetgeen resulteerde in de uiteindelijke termijn van drie jaar. Het uiteindelijke doel van de wetgever, is om de schuldenproblematiek in Nederland terug te dringen. De impact daarvan is zoals gezegd groot bij de schuldenaar, de schuldeisers en de maatschappij in zijn geheel.⁸⁵ Het kost onze maatschappij en bedrijven uiteindelijk meer als problematische schulden eindeloos blijven bestaan en daarnaast toenemen, waardoor schuldenaren minder actief kunnen

⁷⁵ Amendement van het Tweedekamerlid Kathmann c.s. over het wijzigen van de ingangsdatum van de wettelijke schuldsaneringsregeling, *Kamerstukken II 2022/23*, 35915, nr. 29.

⁷⁶ HR 20 december 2024, ECLI:NL:HR:2024:1913, r.o. 3.7.

⁷⁷ Art. 285 lid 1 sub f Fw.

⁷⁸ Amendement van het Tweedekamerlid Kat c.s. over onvoldoende aflossingsmogelijkheden bij de schuldenaar, *Kamerstukken II 2022/23*, 35915, nr. 20.

⁷⁹ *Kamerstukken II 2021/22*, 35915, nr. 3, p. 7.

⁸⁰ *Kamerstukken II 2021/22*, 35915, nr. 3, p. 7-8.

⁸¹ De wetgever verwijst naar het onderzoek «Aansluiting gezocht!» Verkenning aansluiting minnelijke schuldhelpverleningstraject en wettelijke schuldsanering, Berenschot, 26 april 2019.

⁸² *Kamerstukken II 2021/22*, 35915, nr. 3, p. 8.

⁸³ *Kamerstukken II 2021/22*, 35915, nr. 3, p. 9.

⁸⁴ *Kamerstukken II 2021/22*, 35915, nr. 3, p. 9.

⁸⁵ *Kamerstukken II 2021/22*, 35915, nr. 3, p. 2-3.

gaan participeren.⁸⁶ Om dit te voorkomen, moeten problematische schuldenaren waar nodig meer worden geholpen.

§3.3: Ontvangst

De gedachte achter de wetswijzigingen wordt door een aantal juristen toegejuicht, maar de wetswijziging maakt het systeem er volgens Damsteegt niet overzichtelijker op. Met name het mogelijke eerdere startpunt van de looptijd zorgt voor verwarring.⁸⁷

Met de wijzigingen verschuift het Nederlandse systeem naar mening van Jungmann en Van Dijk in de richting van de ‘vergevingsmodellen’.⁸⁸ De auteurs spreken hun waardering uit voor de aandacht die Kamer en Kabinet voor de schuldenproblematiek hebben, maar zien:

*“een omwenteling van een Hindernisbaan zonder finish (...) naar een **korte** glijbaan waarbij je na een kortdurende schuldsaneringsregeling en nieuwe niet-verwijtbare financiële problemen in principe **zo weer** het trapje op mag.”⁸⁹*

De auteurs richten net als Damsteegt hun kritiek vooral op het halveren van de looptijd van de regeling en het inkorten van de looptijd wegens aflossingen in het minnelijke traject en hopen dat de Kamer de losse eindjes netjes afhecht.⁹⁰ Daarnaast bemerken zij dat het debat in de Tweede Kamer zich vooral focuste op het verlagen van de drempel voor mensen met schulden en *niet* op de vraag wat in onze moderne maatschappij een passende balans is in belangen tussen schuldenaren en schuldeisers.⁹¹ De amendementen zorgen dat de wetswijziging *diep* ingrijpt op die verhoudingen tussen schuldenaren en schuldeisers.⁹² Juist het gezamenlijke belang van de schuldeisers blijft volgens Franken de primaire focus van de Nederlandse insolventieprocedures; *ook* van de Wsnp.⁹³

Siemerink ziet een risico voor de bedrijfsvoering en continuïteit van deze schuldeisers wanneer hun facturen onbetaald blijven door de problematische schuldenlast bij schuldenaren. Dit risico wordt afgedekt door middel van een opslag op de facturen, waardoor de uiteindelijke kosten komen bij diegenen die wel hun rekeningen op tijd betalen.⁹⁴ Vanuit het oogpunt van de schuldeisers bekeken, acht ook zij dat problematische schulden moeten worden voorkomen, gestabiliseerd en opgelost. De focus van de wijzigingen ligt volgens haar echter vooral op het verkorten van de trajecten, terwijl deze had moeten liggen op een betere doorstroming in het schuldhulpverleningstraject naar de Wsnp.⁹⁵

Naar mijn mening is de algemene gedachte achter de wetswijziging wenselijk. Wanneer schuldenaren jarenlang moeten wachten op toegang tot de Wsnp, bestaat het risico dat hun schuldenlast verder toeneemt en de kans op een succesvolle financiële herstart daarmee afneemt. Juist die extra prikkel van een potentiële schone lei draagt mijns inziens bij aan het voldoen, althans zoveel mogelijk proberen te voldoen, aan de verplichtingen die voortvloeien uit de schuldsaneringsregeling. In het licht van de maatschappelijke participatie, zoals het behouden van of in ieder geval solliciteren naar een vaste baan, acht ik het wenselijk dat een aantal toegangsdrempels zijn verlaagd. Het ‘licht’ aan het einde van de tunnel is hetgeen dat hoopt geeft aan de schuldenaren, maar dan moeten zij niet met nauwelijks onoverkomelijke obstakels te maken krijgen bij het betreden van die tunnel.

⁸⁶ *Kamerstukken II 2021/22*, 35915, nr. 3, p. 3.

⁸⁷ Damsteegt 2023, p. 238-239.

⁸⁸ Jungmann & Van Dijk 2023, p. 134.

⁸⁹ Jungmann & Van Dijk 2023, p. 134.

⁹⁰ Jungmann & Van Dijk 2023, p. 138.

⁹¹ Jungmann & Van Dijk 2023, p. 135.

⁹² Jungmann & Van Dijk 2023, p. 138.

⁹³ Franken 2022, §5.

⁹⁴ Siemerink 2023, p. 4.

⁹⁵ Siemerink 2023, p. 9.

Ik plaats echter mijn vraagtekens bij het verkorten van de tunnel. Waar het vergroten van het aantal Wsnp-instromers nog direct aansluit bij het doel van de wetgever om aan meer schuldenaren een uiteindelijke duurzame oplossing te bieden, is het in mijn optiek minder noodzakelijk om tegelijkertijd fors de ‘achterkant’ van de Wsnp te versoepelen. De belangen van schuldeisers worden in vergaande mate beperkt doordat hun debiteur in de regel anderhalf jaar minder lang hoeft te sparen. Ik ben het eens met Siemerink in die zin dat het probleem aan de *voorkant* van de regeling zit en dat de focus van de uiteindelijke wetwijziging te veel ziet op het verkorten van de trajecten. Door de looptijd te halveren wordt de inbreuk op art. 3:276 BW *nóg* groter. Ik ben het daarom ten eerste eens met de Minister in de Nota naar aanleiding van het Verslag, waarin hij zei dat een algehele verkorting de positie van schuldeisers verslechtert en zorgt voor onbalans.⁹⁶ Uiteindelijk is in het aangenomen amendement weer enkel vanuit schuldenaarsperspectief beredeneerd en te weinig aandacht besteed aan de vraag waarom schuldeisers een *nog* grotere beperking op hun verhaalsrechten zouden moeten accepteren.⁹⁷ Een beperking die tenslotte de gedragscomponent van de schuldsaneringsregeling aanzienlijk uitholt, aangezien de snelle route naar kwijtschelding in mijn optiek niet met genoeg zekerheid een toekomstbestendig beeld kan schetsen dat de schuldenaar financieel verantwoord blijft functioneren.

§3.4: Tussenconclusie

De Wsnp is een insolventieprocedure die schuldenaren door de jaren steeds meer tegemoet tracht te komen. Met de meest recente wetwijziging zet deze trend zich voort. De ratio achter deze versoepeling is het verbeteren van de doorstroom van schuldenaren naar de Wsnp zodat de schuldenproblematiek in ons land wordt verholpen.

De vraag is echter of dergelijke wetwijzigingen niet te veel zien op het helpen van schuldenaren en daardoor andere, tevens gerechtvaardigde, belangen uit het oog verliezen. In het volgende hoofdstuk zal daarom de goede-trouw toets respectievelijk de hardheidsclausule onder de loep worden genomen, omdat toch vooral deze twee aspecten schuldeisers beschermen tegen het toelaten van schuldenaren die niet saneringsrijp zijn. Bij beide onderwerpen zal aandacht worden besteed aan de reacties vanuit de literatuur.

⁹⁶ *Kamerstukken II 2021/22*, 35915, nr. 6, p. 5 en 6.

⁹⁷ *Kamerstukken II 2022/23*, 35915, nr. 30.

Hoofdstuk 4: De goede-trouw toets

§4.1: De goede-trouw toets

De schuldsanering natuurlijke personen is bedoeld voor schuldenaren die het niet valt te verwijten dat zij in financiële problemen zijn geraakt.⁹⁸ Het goedetrouw criterium, zoals in de voorgaande hoofdstukken vermeld één van de toewijzingscriteria, vraagt van de rechter het volgende oordeel. Bepaald moet worden of de schuldenaar, gezien zijn gedragingen op zowel financieel vlak als daarbuiten – zoals strafbare feiten die via reputatieschade tot schulden hebben geleid - in aanmerking komt voor de schuldsaneringsregeling.⁹⁹ Dit is voornamelijk van belang om te bepalen of de schuldenaar zich daadwerkelijk naar behoren kan en zal gedragen richting zijn schuldeisers tijdens het traject. Indien de rechter oordeelt dat de schuldenaar dit niet kan, wordt het verzoek afgewezen. Het gaat hierbij dus om een gedragsmaatstaf en niet om de goede trouw als bedoeld in art. 3:11 BW of de redelijkheid en billijkheid in art. 6:2 BW of art. 6:248 BW.¹⁰⁰ De goede trouw toets fungeert als een ‘veiligheidsklep’ van de Wsnp.¹⁰¹

Het beoordelen van de goede trouw heeft namelijk mede als doel te voorkomen dat misbruik wordt gemaakt van de schuldsaneringsregeling en de rechter kan met alle omstandigheden van het geval rekening houden.¹⁰² Hierbij valt vooral te denken aan de omvang en de aard van de vorderingen, de mate waarin de schuldenaar kan worden verweten dat de schulden zijn ontstaan dan wel onbetaald gelaten, het tijdstip van ontstaan van de schulden, de mate van inspanningen die de schuldenaar heeft verricht om de schulden te voldoen of acties van zijn kant om verhaal door de schuldeisers te frustreren.¹⁰³ Er wordt dus een waardeoordeel van de rechter gevraagd bij het toepassen van de goede-trouw toets die beoogt om misbruik van de Wsnp te voorkomen en de rechten van de schuldeisers zo veel mogelijk te beschermen.¹⁰⁴

Het uiteindelijk niet volledig of gedeeltelijk kunnen betalen van de schuldeisers vormt op zichzelf geen weigeringsgrond voor toepassing van de schuldsanering.¹⁰⁵ De gedragsmaatstaf van de goede trouw heeft geen betrekking op verwachtingen dat de schuldenaar zijn verplichtingen niet zal nakomen wanneer de omstandigheden die daartoe leiden *niet* toerekenbaar aan hem zijn.¹⁰⁶

De rechter heeft bij het bepalen van de goede-trouw een aantal aanknopingspunten. Deze zijn vastgelegd in de zogeheten ‘Landelijke uniforme beoordelingscriteria toelating schuldsaneringsregeling’.¹⁰⁷ Paragraaf 7.3.4, onderdeel van Bijlage III, regelt wanneer er geen sprake is van goede trouw in de periode van drie jaar voorafgaand aan een toelatingsverzoek. De rechter zal o.a. nagaan of er bijvoorbeeld:

- recent nieuwe schulden van substantiële omvang dan wel aard zijn ontstaan;
- schulden zijn aangegaan die uit een gok-, alcohol- en/of drugsverslaving voortvloeien;
- een eigen onderneming door de verzoeker is gevoerd en er daarbij (nagenoeg) geen boekhouding beschikbaar was; of
- schulden zijn aangegaan waarbij er redelijkerwijs geen uitzicht bestond op aflossing daarvan, gelet op de inkomens- of vermogenspositie van de schuldenaar.

⁹⁸ Vriesendorp 2021, p. 403.

⁹⁹ Zoals een schuldenaar die wegens het plegen van ontucht zijn klandizie verloor, zie HR 10 januari 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF0749, r.o. 3.4.

¹⁰⁰ *Kamerstukken II* 1992/93, 22969, 3, p 37-38. Zie tevens Wessels 2009, nr. 9066u.

¹⁰¹ Vriesendorp 2021, p. 452.

¹⁰² HR 26 september 2008, ECLI:NL:PHR:2008:BD3796, r.o. 4.4.2.

¹⁰³ *Kamerstukken II* 1992/93, 22696, nr. 6, p. 20. Tevens vermeld in o.a. HR 12 mei 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5776, r.o. 3.2.1, HR 26 januari 2001, ECLI:NL:HR:2001:AA9668, r.o. 3.2 en HR 24 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR6026, r.o. 3.4.

¹⁰⁴ Van Buchem-Spapens & Pouw 2023, §12.2.

¹⁰⁵ Art. 288 lid 4 Fw.

¹⁰⁶ HR 13 april 2007, ECLI:NL:PHR:2007:AZ8174.

¹⁰⁷ Bijlage III bij het Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken, 7.3.4.

Ook is van belang de verhouding tussen de niet te goeder trouw ontstane schulden en de totale schuldenlast.¹⁰⁸

Volgens Damsteegt zal het verkorten van de goede-trouw termijn in de praktijk ‘weinig vragen oproepen’ en de toegevoegde waarde ervan vooral bij de schuldhulpverleners te zien zijn. Bij hen bestond kennelijk de overtuiging dat het bij bepaalde schulden zinloos was om een toelatingsverzoek te doen indien deze jonger dan vijf jaar oud zijn.¹⁰⁹ Zij acht het mogelijk dat door het verkorten van de goede-trouw termijn de schuldhulpverlening minder aarzelt bij het adviseren van een toelatingsverzoek en bestempelt de Wsnp als een ‘uitstekend instrument’ bij het drastisch terugbrengen van het aantal mensen met problematische schulden.¹¹⁰ Vanuit dat oogpunt is het mijns inziens zeker wenselijk dat de goede trouw-termijn is verkort. Schulden die ver verwijderd liggen van de verzoekdatum, spelen dan een kleinere rol bij het toelatingsverzoek van een schuldenaar die inmiddels gemotiveerd en stabiel genoeg is om te kunnen werken naar een schone lei, maar die daarvan werd weerhouden door foutieve beslissingen die inmiddels in een ver verleden liggen. Een koppeling met de hardheidsclausule maakt Damsteegt echter niet.

Deze wordt wel gemaakt door Jungmann en Van Dijk, die vermelden dat de goede-trouw termijn *nog* verder verkort kan worden door toepassing van art. 288 lid 3 Fw.¹¹¹ In het volgende hoofdstuk zal uiteengezet worden wanneer deze hardheidsclausule toegepast wordt, of dit wenselijk is en op welke manier deze toepassing al dan niet veranderd is per 1 juli 2023.

¹⁰⁸ HR 20 april 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA0903.

¹⁰⁹ Damsteegt 2023, p. 233.

¹¹⁰ Damsteegt 2023, p. 238.

¹¹¹ Jungmann & Van Dijk 2023, p. 132.

Hoofdstuk 5: De hardheidsclausule

§5.1: Inleiding

De verplichte toelatingseis van de goede trouw wordt door de zogenaamde hardheidclausule ‘verzacht’. De hardheidsclausule houdt namelijk in dat, in afwijking van art. 288 lid 1 sub b Fw (goede trouw) en tevens lid 2 sub c van voormelde bepaling, het verzoek tot toepassing van de schuldsanering *toch* kan worden toegewezen, indien het voldoende aannemelijk is dat de schuldenaar de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan of onbetaald laten van zijn schulden, *onder controle* heeft gekregen.¹¹² Hij moet kortgezegd aannemelijk kunnen maken dat hij zijn leven gebeterd heeft; hij leeft bijvoorbeeld niet meer ongezond of is anderszins in een stabiele situatie geraakt.¹¹³ Een voorbeeld is het onder controle hebben gekregen van een eerdere verslaving die de schulden veroorzaakte.¹¹⁴ Om een beroep op art. 288 lid 3 Fw te laten slagen, wordt in het algemeen vereist dat de schuldenaar een zekere (persoonlijke) ontwikkeling heeft doorgemaakt die toont dat er grip is verkregen op de omstandigheden die hebben geleid tot financiële problemen.¹¹⁵

Volgens de wetsgeschiedenis moet het gaan om ‘echte gedragsaspecten’.¹¹⁶ Het onder controle hebben gekregen van de problematische situatie moet blijken uit maatregelen door de schuldenaar *zelf* getroffen.¹¹⁷ Bij de herziening van de schuldsaneringsregeling ingediend in het vergaderjaar 2004-2005, blijkt uit de Memorie van Toelichting dat het toelaten van schuldenaren tot de regeling ook op maatschappelijk vlak iets dient op te leveren. De inbreuk die gemaakt wordt op de verhaalsrechten van schuldeisers is immers een niet onbelangrijke beperking van art. 3:276 BW, waarin staat dat een schuldenaar in beginsel met zijn hele vermogen instaat voor de aflossing van diens schulden; daar dient ‘iets tegenover te staan’.¹¹⁸

Weliswaar maakte de hardheidsclausule aanvankelijk geen onderdeel uit van het wetsvoorstel van ongeveer twintig jaar geleden tot herziening van de schuldsaneringsregeling, maar de clausule is toegevoegd na een ingediend amendement tijdens behandeling in de Tweede Kamer.¹¹⁹ De indieners van het amendement – de leden Noorman Den-Uyl en Huizinga-Heringa – waren van mening dat iedereen recht moet hebben om toegelaten te worden tot een wettelijk schuldsaneringstraject. Het amendement was gericht op schuldenaren die door verslaving of psychosociale problemen in de schulden waren geraakt, maar inmiddels verkeerden in een dusdanige stabiele situatie, dat nakoming van de verplichtingen uit de schuldsanering was gewaarborgd.¹²⁰ Uiteindelijk heeft de minister het amendement algemener geformuleerd overgenomen.¹²¹

Ook bij een oordeel over een beroep op de hardheidsclausule wordt de rechter geholpen door de Landelijke uniforme beoordelingscriteria. Zo moet een verslaving in beginsel minstens één jaar onder controle zijn, maar deze periode kan korter of langer zijn afhankelijk van *de ernst en de duur* van de verslaving.¹²² Psychosociale problemen moeten ‘enige tijd beheersbaar’ zijn, hetgeen inhoudt dat de verzoeker zich in maatschappelijk opzicht staande weet te houden en voldoende hulp of een voldoende sociaal vangnet aanwezig is.¹²³ In beide gevallen wordt een bevestiging verlangd van een hulpverlenende instantie of een hulpverlener.

¹¹² Art. 288 lid 3 Fw.

¹¹³ Vriesendorp 2021, p. 401-402.

¹¹⁴ Polak/Pannevis 2026, §23.7.2.

¹¹⁵ HR 20 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3338, r.o. 3.4.1.

¹¹⁶ *Handelingen I* 2006/07, nr. 30, p. 958 en HR 20 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3338, r.o. 3.5.

¹¹⁷ *Kamerstukken II* 2006/07, 29942, nr. 24, p. 3.

¹¹⁸ *Kamerstukken II* 2004/05, 29942, nr. 3, p. 2.

¹¹⁹ *Kamerstukken II* 2006/07, 29942, nr. 13.

¹²⁰ *Kamerstukken II* 2006/07, 29942, nr. 13. Zie tevens Engberst 2016.

¹²¹ *Kamerstukken II* 2006/07, 29942, nr. 24, p. 1-3.

¹²² Bijlage III bij het Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken, 7.3.2.

¹²³ Bijlage III bij het Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken, 7.3.3.

§5.2: Wenselijkheid van de hardheidsclausule

§5.2.1: Het maatschappelijke belang van toelating

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de meningen en zienswijzen van juristen over de wettelijke schuldsanering en de rol die de hardheidsclausule vervult bij de toelatingscriteria.

Als het ware is de hardheidsclausule volgens Lankhorst een ‘terme de grace’. Zij vormt een zekere correctie op de strikte goede-trouw toets wanneer er een *beheersbare* schuldenproblematiek is en een (inmiddels) stabiele schuldenaar.¹²⁴ Wie een beroep op de bepaling wil doen moet volgens Lankhorst (qua stelplicht en bewijslast) van goeden huize komen en dat ligt volgens hem voor de hand; tegenover de ‘kwade trouw’ moet een goed verhaal staan.¹²⁵

Volgens Siemerink werd de hardheidsclausule voor de wetswijziging zeer regelmatig toegepast.¹²⁶ Echter merkt zij net als de wetgever op, dat de clausule alleen nog in uitzonderlijke gevallen toegepast zal worden omdat een wezenlijke gedragsverandering binnen drie jaar moeilijk te realiseren is.¹²⁷

Volgens Noordam komen de antwoorden op de vraag of het wenselijk is dat aanvankelijk ‘problematische schuldenaren’ nu wél tot de regeling worden toegelaten neer op het volgende vraagstuk: ‘Hoe strikt dienen de toelatingscriteria te zijn en voor wie is de Wsnp bedoeld?’¹²⁸

Damsteegt merkt op dat er een verschil is tussen mensen die niet kunnen en mensen die niet willen betalen, alsmede tussen mensen die door omstandigheden in de schulden zijn gekomen en mensen die het er zelf naar hebben gemaakt.¹²⁹ Die laatste categorie komt in beginsel niet in aanmerking voor de schuldsanering vanwege de toelatingsvereisten (zoals het goede-trouw criterium). Voor welke soort schuldenaar de regeling is bedoeld, is een ‘keuze in perspectief’.¹³⁰ In een *schuldenaarvriendelijk* systeem komt *iedere* schuldenaar voor de schone lei in aanmerking, met de achterliggende overtuiging dat dit uiteindelijk voor de maatschappij *als geheel* beter en voordeliger is. Schuldeisers dienen in een dergelijk systeem rekening te houden met eventuele wanbetalers en kunnen dit bijvoorbeeld doen via hun kredietvoorwaarden, een coulanter afbetalingssysteem of het beperken van koop op afbetaling. De overtuiging dat een schone lei ‘verdiend’ moet worden, ligt daarentegen ten grondslag aan een *schuldeiservriendelijk* systeem. Hierin ligt de focus op maximale terugbetaling en hebben schuldenaren te kwader trouw *geen* recht op een schone lei.¹³¹ Volgens Damsteegt zal tussen beide systemen een balans moeten worden gevonden en dat is uiteindelijk een rechtspolitieke keuze. De wenselijkheid van het toelaten van problematische schuldenaren hangt dan ook af van de invalshoek; er is geen eenduidig antwoord. Een hardheidsclausule bij een goede-trouw termijn van drie jaar is overwegend schuldenaarvriendelijk, maar laat tevens onverlet dat een schone lei verdiend moet worden. Met die redenering is het zeker wenselijk dat een rechter per geval kan beoordelen welke schuldenaar uiteindelijk toelating verdient.

Het toegelaten worden tot de Wsnp heeft daarnaast een positief effect op de arbeidsmarktpositie van de schuldenaar, zo toont onderzoek van Hassink e.a.¹³² In datzelfde onderzoek, dat net na de recentste wetswijziging is verschenen, wordt het probleem geadresseerd van te strenge toelatingscriteria die de instroom niet ten goede komen.¹³³ Weliswaar wordt vooral gefocust op de

¹²⁴ Lankhorst 2026, p. 121.

¹²⁵ Lankhorst 2026, p. 122.

¹²⁶ Siemerink 2023, p. 7.

¹²⁷ Siemerink 2023, p. 7.

¹²⁸ Noordam 2021, §1.

¹²⁹ Damsteegt 2024, p. 54.

¹³⁰ Damsteegt 2024, p. 55.

¹³¹ Damsteegt 2024, p. 55.

¹³² Hassink e.a. 2023, p. 2390-2391.

¹³³ Hassink e.a. 2023, p. 2391-2393.

strengere ‘art.285-verklaring’, maar wanneer gelet wordt op het uiterst positieve effect van de Wsnp op de arbeidsparticipatie, kan gesteld worden dat Hassink e.a. van mening zijn dat een hardheidsclausule – die poogt om het aantal Wsnp-instromers te verhogen – zeker wenselijk is.

Franken adresseert daarentegen het primaat van de schuldeisers bij alle vier de Nederlandse insolventieprocedures. Al 125 jaar is hun belang het hart en ziel van onze insolventiewetgeving en er is geen dwingende reden om die focus te verleggen.¹³⁴ Hij noemt het schuldeisersbelang zelf ook een belangrijk maatschappelijk belang. Het beginsel van onderling vertrouwen vormt de ‘hoeksteen van onze samenleving’ en het *pacta sunt servanda*-principe is hierop gebaseerd. Wanneer contractspartijen niet doen wat zij overeenkomen, moeten de verplichtingen rechtens afdwingbaar of corrigeerbaar zijn. Door middel van de verhaalsrechten, geregeld in titel 10 van Boek 3 BW, kan een schuldeiser zich individueel verhalen op *alle* goederen van zijn schuldenaar.¹³⁵ Als echter meerdere schuldeisers dit willen en de schuldenaar niet in staat is om aan zijn verplichtingen te voldoen, wordt het verhaalsrecht gecollectiviseerd. Franken stelt:

*“Als compensatie van dit verlies van zijn individueel verhaalsrecht, mag de schuldeiser er dan wel op vertrouwen dat zijn belangen en die van zijn medeschuldeisers **optimaal worden behartigd**. Dit rechtvaardigt mede dat de **belangen van de schuldeisers moeten prevaleren**. Ter stroomlijning van de verwezenlijking van deze samenlopende rechten dienen onze vier insolventieprocedures, teneinde de **verliezen voor de schuldeisers zoveel mogelijk te beperken** en die samenloop geordend af te wikkelen. Als gezegd heeft dit een **hoog maatschappelijk belang**.”*¹³⁶

De schuldenaarvriendelijke versoepelingen van de wetswijziging dragen aan het bovenstaande zeker niet bij. Niet alleen het verkorten van de looptijd van de schuldsanering, maar zeker ook het verkorten van de goede trouw-termijn i.c.m. het laten voortbestaan van de hardheidsclausule staan haaks op het primaat van de schuldeisers. Een schuldenaar die op grond van art. 288 lid 3 Fw wordt toegelaten tot de procedure, wordt na een relatief korte periode bevrijd van zijn verplichtingen. De schuldeiser ziet zich geconfronteerd met het verliezen van (een deel van) zijn vordering, terwijl hij wellicht had gehoopt om via een buitengerechtelijk traject nog een groter deel hiervan te ontvangen. Deze optie is hem ontnomen door de versoepelde regelgeving en tevens de hardheidsclausule. Bestond laatstgenoemde niet, dan was een verzoek wegens gebrek aan goede trouw afgewezen en werd de schuldeiser niet geconfronteerd met een schone lei. Het schuldeisersbelang heeft hier dus ingeperkt ten koste van het maatschappelijke belang om de schuldenproblematiek terug te dringen.

Bij het beantwoorden van de vraag of de hardheidsclausule wenselijk is, dient men zich nogmaals te realiseren dat vanuit verschillende invalshoeken op het spectrum tussen schuldenaarvriendelijk en schuldeiservriendelijk beredeneerd kan worden. In lijn met de woorden van Van Hees, over het doel van het faillissement, zou gezegd kunnen worden dat het schuldeisersprimaat inmiddels te vergaand en te conservatief is.¹³⁷ Hij benoemt de ‘opruimfunctie’ als belangrijkste functie van het faillissement, waarbij deelnemers die niet meer aan hun verplichtingen voldoen, op een maatschappelijk verantwoorde wijze door de curator aan het verkeer worden onttrokken, waarbij met alle andere relevante belangen rekening wordt gehouden, zonder dat die van de schuldeisers per definitie prevaleren.¹³⁸

Wanneer de vergelijking wordt gemaakt met de schuldsanering, zien we dat de bedoelingen van de wetgever eenzelfde soort geluid laten horen. Schuldenaren worden ‘onttrokken’ van hun problematische situatie, waarbij het maatschappelijke belang van een uiteindelijke stabiele situatie –

¹³⁴ Franken 2022, §5.

¹³⁵ Art. 3:276 BW.

¹³⁶ Franken 2022, §5.

¹³⁷ Van Hees 2004. Zie tevens zijn noot bij HR 24 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:801, TvI 2021/18.

¹³⁸ Van Hees 2004.

die tevens zoals hierboven aangegeven de arbeidsparticipatie weer ten goede komt – zwaarder weegt dan het belang van de schuldeisers die liever niet hadden gezien dat hun schuldenaar tóch wordt toegelaten tot de Wsnp.

Zelf vind ik dat de hardheidsclausule zijn waarde laat zien wanneer een te rigide toepassing van de goede trouw-toets zorgt voor onbillijke afwijzingen van toelatingsverzoeken. Weliswaar is het criterium van goede trouw er om misbruik van de Wsnp te voorkomen, maar wanneer iemand zijn leven aantoonbaar gebeterd heeft acht ik dat er van misbruik geen sprake meer is wanneer de omstandigheden die tot de schulden te kwader trouw hebben geleid inmiddels *daadwerkelijk* onder controle zijn. Hierbij acht ik het, in lijn met de wetgever, belangrijk dat de veranderingen van interne aard zijn; de schuldenaar *zelf* moet een verandering hebben doorgemaakt.¹³⁹ Als er bijvoorbeeld een aantal verkeersboetes te kwader trouw vallen binnen de driejaarstermijn, acht ik het in beginsel onrechtvaardig als een beroep op de hardheidsclausule slaagt enkel en alleen omdat de verzoeker inmiddels zijn auto heeft verkocht enkel op advies van een ander. Ook wanneer een verzoeker inmiddels bij zijn ouders woont en *daardoor* geen vaste lasten meer betaalt (en dus geen nieuwe schulden laat ontstaan), is toepassing van de hardheidsclausule in beginsel niet op zijn plek. In beginsel, want samen met A-G Timmerman acht ik de aard en omvang van de schulden tevens relevant voor een beroep op de hardheidsclausule.¹⁴⁰ Om terug te komen op mijn eerste voorbeeld: indien de boetes oplopen tot een totaalbedrag van €500,- en de auto inmiddels door verzoeker is verkocht, acht ik dit voldoende voor een dusdanige verandering ten goede dat een beroep op de hardheidsclausule toegewezen mag worden indien de overige omstandigheden dat permitteren.

Hier wil ik nog aan toevoegen dat in de ‘ernstigere’ gevallen, waarin er een aanzienlijk bedrag aan schulden te kwader trouw is ontstaan al dan niet i.v.m. enige verslavingsproblematiek, psychische of psychosociale problemen, toepassing van de hardheidsclausule voldoende begrensd dient te blijven. Juist vanwege de hierna te bespreken ruime beoordelingsruimte die de rechter heeft, is het belangrijk dat beslissingen zorgvuldig worden gemotiveerd en aansluiten bij objectieve criteria. Wanneer er *dan* een beheersbare, stabiele situatie is, schaar ik mij onder de ‘schuldenaariendelijke’ school en acht ik de hardheidsclausule, zowel *voor* als *na* 1 juli 2023, een noodzakelijk onderdeel van de wettelijke schuldsaneringsregeling.

In de volgende paragraaf zal worden ingegaan op de technische kant van de hardheidsclausule, waarbij kritisch gekeken zal worden naar de open normen van art. 288 lid 3 Fw en de beoordelingsruimte die daardoor aan een rechter wordt verschaft.

§5.2.2: Het gevaar van rechtsonzekerheid

Met de hardheidsclausule kan een rechter maatwerk leveren. Art. 288 lid 3 Fw betreft een bepaling waaraan de rechter zelf invulling kan geven. Het antwoord op de vraag of een toestand ‘onder controle is’, moet aan de hand van de omstandigheden van het geval door de rechter bepaald worden. Per definitie is de clausule dus al een instrument waardoor er subjectiviteit en willekeur op de loer liggen. Waarom moet het namelijk mogelijk zijn om de ene problematische schuldenaar wel toe te laten tot de regeling en de ander niet? Bezwaren van critici kunnen dan ook zien op de hoeveelheid beoordelingsruimte die de feitenrechter krijgt bij het waarderen van de feiten en de mogelijk ongelijke vonnissen die hierdoor kunnen worden uitgesproken.¹⁴¹

De rechterlijke bevoegdheid om de hardheidsclausule toe te passen betreft dus een discretionaire.¹⁴² Ten tijde van intreding van de clausule klonk vanuit de literatuur kritiek, omdat uit de wetsgeschiedenis niet blijkt wanneer de rechter wel of juist niet moet afzien van het ‘repareren

¹³⁹ *Kamerstukken II* 2006/07, 29942, nr. 24, p. 3.

¹⁴⁰ Conclusie, HR 1 december 2017, ECLI:NL:PHR:2017:1502, r.o. 2.4.

¹⁴¹ Zie over de invulling van open en vage normen Klaar 2016, p. 90 e.v.

¹⁴² *Handelingen I* 2006/07, nr. 30, p. 962.

van de goede trouw'.¹⁴³ In zijn dissertatie bestempelde Noordam de hardheidsclausule zelfs als 'in strijd met de wetssystematiek' omdat zij een vereiste stelt voor de 'reparatie' van een gebrek aan goede trouw dat overeenkomt met het vereiste dat art. 288 lid 1 sub c Fw reeds zonder uitzonderingen aan de schuldenaar stelt.¹⁴⁴

Uit de jurisprudentie blijkt dat het toepassen van de clausule *niet* gereserveerd is voor schuldenaren met psychosociale- of verslavingsproblemen en dat het niet-toepassen van de clausule gemotiveerd moet worden wanneer de schuldenaar stellingen inneemt welke kunnen meebrengen dat hij ondanks het ontbreken van goede trouw ten aanzien van (een deel) van zijn schulden tot de schuldsaneringsregeling moet worden toegelaten.¹⁴⁵ Buiten psychosociale of verslavingsproblematiek valt bijvoorbeeld te denken aan de schuldenaar die zijn slecht lopende onderneming inmiddels heeft gestaakt en aan de verzoekster van wie de concentratie op de administratie er aanvankelijk niet volledig was wegens persoonlijke omstandigheden in het leven van haar zoon die inmiddels zijn gestabiliseerd.¹⁴⁶ De voorwaarde dat een zekere (persoonlijke) ontwikkeling plaatsgevonden moet hebben blijft echter *wel* een vereiste.¹⁴⁷

Desalniettemin blijven willekeurige beoordelingen op de loer liggen.¹⁴⁸ De open normen van art. 288 lid 3 Fw kunnen maatwerk door rechters bewerkstelligen, maar de motiveringen van beslissingen op beroepen op de hardheidsclausule moeten inzichtelijk maken hoe er met deze discretionaire bevoegdheid wordt omgegaan. Engberts ziet dat de rechter veel vrijheid krijgt en kan volstaan, wanneer er weliswaar sprake is van een wending ten goede in de zin van art. 288 lid 3 Fw, met een korte motivering dat dit onvoldoende is om verzoeker 'in weerwil van het bovenstaande nu al toe te laten tot de schuldsaneringsregeling'.¹⁴⁹ Het blijft, zo blijkt ook nu, wachten op 'vuistregels (van de Hoge Raad)' die een mate van waarborg bieden tegen de subjectiviteit en mogelijk willekeur van art. 288 lid 3 Fw.¹⁵⁰ Engberts signaleert dat het toepassingsgebied art. 288 lid 3 Fw ruimer is dan men op de grond van de wetsgeschiedenis zou denken, maar dat de rechter veel vrijheid van de Hoge Raad krijgt bij het uitoefenen van zijn discretionaire bevoegdheid. Juist dit kan zorgen voor ongelijke beoordelingen.¹⁵¹ De auteur doet aanbevelingen voor vuistregels die de Hoge Raad zou kunnen formuleren. Hij stelt – kort samengevat – voor dat de rechter allereerst moet vaststellen of de schuldenaar zijn verplichtingen naar behoren zal nakomen. Indien het antwoord bevestigend is, betekent dit – volgens Engberts – dat de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan of onbetaald laten van de schulden onder controle zijn. Valt het ontstaansmoment van de schulden dan binnen de goede-trouw termijn, dan moet de rechter beoordelen of hij de hardheidsclausule zal toepassen. Als eerste dient dan rekening gehouden te worden met de hoogte van dergelijke schulden. Ten tweede beoordeelt de rechter de ernst en aard van de verwijten die de schuldenaar te maken vallen. Als derde bekijkt de rechter dan hoe lang geleden de schulden zijn ontstaan, waarbij toepassing van art. 288 lid 3 Fw eerder voor de hand ligt naarmate de schulden ouder zijn.¹⁵² Uiteindelijk moet volgens de auteur niet uit het oog verloren worden, dat de

¹⁴³ Noordam 2007, §6.7.

¹⁴⁴ Noordam, diss. (2007), p. 505 e.v.

¹⁴⁵ HR 28 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO4931 en HR 22 april 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP4673. In geen van beide arresten was sprake van verslavingsproblemen dan wel psychosociale problemen, maar slechts van een tijdelijke periode van dakloosheid respectievelijk het in niet in staat geweest zijn van het op orde houden van een fatsoenlijke administratie.

¹⁴⁶ Zie respectievelijk Rb. Noord-Nederland 9 oktober 2024, ECLI:NL:RBNNE:2024:3999 en Rb. Rotterdam 11 september 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:9086.

¹⁴⁷ HR 20 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3338, r.o. 3.4.1. Zie tevens de conclusie van P-G Huisman in HR 18 december 2015, ECLI:NL:PHR:2015:2526, r.o. 1.5.

¹⁴⁸ Engberts 2016, §6.

¹⁴⁹ Engberts 2016, §5. Verwezen wordt naar HR 11 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3561.

¹⁵⁰ Engberts 2016, §7.

¹⁵¹ Engberts 2016, §5.

¹⁵² Engberts 2016, §6.

hardheidsclausule toegepast kan worden indien het strikt vasthouden aan de toelatingseisen van art. 288 lid 1 sub b en lid 2 sub c Fw tot een *onbillijke* uitkomst leiden. Hij maakt hier de koppeling met art. 6:2 BW.¹⁵³

In de volgende paragraaf zal onderzocht worden of een honorering dan wel afwijzing van een beroep op de hardheidsclausule daadwerkelijk neigt naar willekeur, of dat er wellicht toch een systematiek valt te herkennen in de handelswijze van de rechters. Ook zal worden nagegaan of een rechterlijke beoordeling van een beroep op de hardheidsclausule wezenlijke verschillen toont wanneer verzoeken die na 1 juli 2023 zijn ingediend worden vergeleken met verzoeken die in een periode vóór die datum zijn ingediend, zodat kan worden gecontroleerd of de wetswijziging daadwerkelijk heeft aangezet tot het honoreren van een beroep op art. 288 lid 3 Fw enkel wanneer sprake is van een ‘uitzonderlijk geval’.¹⁵⁴

§5.3: Jurisprudentieonderzoek

§5.3.1: Inleiding

In dit jurisprudentieonderzoek zijn via rechtspraak.nl beschikbare vonnissen en arresten van gerechtshoven geanalyseerd die zien op toelatingsverzoeken tot de Wsnp met een beroep op de hardheidsclausule. Met de zoekfilters ‘hardheidsclausule’ en ‘Wsnp’ zijn voor wat betreft de periodes ‘1 januari 2021 – 1 juli 2023’ en ‘1 juli 2023 – heden’ de relevante uitspraken geselecteerd.¹⁵⁵ Voor deze periodes is gekozen om het onderzoek recent en afgebakend te houden. De spiegelbeeldige situatie van tweeëneenhalf jaar vóór inwerkingtreding van de wetswijziging wordt vergeleken met de inmiddels drie jaar die zijn verstreken na dat moment.

In de aangehechte bijlagen zijn schematisch de belangrijkste gegevens weergegeven van de 250 geanalyseerde vonnissen en arresten. Bij het analyseren van de rechtspraak is het volgende in kaart gebracht: de reden waarom een verzoek in eerste instantie is afgewezen (1), of de hardheidsclausule is toegepast (2) en de reden hiervoor (3). In de hiernavolgende paragrafen zal de rode lijn van de voor dit onderzoek belangrijkste bevindingen worden besproken, met in het achterhoofd dat een dergelijke bespreking noodzakelijk abstraheert van de aanzienlijke, uiteenlopende feitenschetsen die ten grondslag liggen aan een extensief jurisprudentieonderzoek.

§5.3.2: Rechtspraak ná 1 juli 2023

*Rechtbanken*¹⁵⁶

Wanneer alleen naar de cijfers wordt gekeken, is het veilig om te zeggen dat zowel de minister als Siemerink ongelijk hebben in hun bewering dat de hardheidsclausule alleen nog voor ‘uitzonderlijke gevallen’ gereserveerd is. In de 168 ingediende verzoeken om toelating tot de Wsnp met een beroep op de hardheidsclausule, zijn er maar liefst 147 toegewezen.¹⁵⁷ Echter betekent dit niet dat in alle verzoeken sprake was van dusdanige omstandigheden – denk aan verslavingsproblematiek of psychosociale problematiek – dat er binnen de driejaarstermijn een aanzienlijke persoonlijke groei doorgemaakt moest worden om de kwade trouw te repareren. In totaal zijn er op het moment van

¹⁵³ Engberts 2016, §7.

¹⁵⁴ Zie nogmaals de bewoordingen van de minister in *Kamerstukken II* 2021/22, 35915, nr. 3, p. 9.

¹⁵⁵ Zoals laatstelijk geraadpleegd op 1 juli 2026.

¹⁵⁶ Laatstelijk geraadpleegd via rechtspraak.nl op 1 juli 2026.

¹⁵⁷ Zij het dat bij één verzoek dit pas in hoger beroep gebeurde. Zie Rb. Den Haag 25 augustus 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:16765 en Gerechtshof Den Haag 21 oktober 2025, ECLI:NL:GHDHA:2025:2415 (Bijlage 1.1, nr. 68), waarin de rechtbank ten onrechte oordeelde dat art. 288 lid 2 sub c Fw *dwingendrechtelijk* van aard was en dat de hardheidsclausule hier niets aan kan veranderen (dit terwijl dit expliciet in de wettekst van art. 288 lid 3 Fw staat).

schrijven maar liefst 7.339 personen toegelaten tot de Wsnp na inwerkingtreding van de wetswijziging.¹⁵⁸

In verreweg het meest van de gevallen was er namelijk sprake van niet te goeder trouw ontstane schulden doordat verzoeker bijvoorbeeld schulden had aan het CJIB wegens verkeersboetes of zakelijke schulden uit een voorheen gedreven onderneming (eenmanszaak of vof) wegens het niet (juist) doen van belastingaangiftes. Wanneer door dergelijke schulden de goede trouw ontbreekt, volstaat het dikwijls dat verzoeker inmiddels geen auto meer op zijn naam heeft staan¹⁵⁹ of de onderneming heeft beëindigd.¹⁶⁰ Bij dat laatste is dan wel veelal vereist dat verzoeker inmiddels in loondienst werkt, zodat de oorzaak voor de zakelijke schulden – te weten het ondernemerschap – ook is weggenomen. De toegang wordt hierdoor niet onnodig moeilijk gemaakt, maar het kan wel voorkomen dat door het recent laten ontstaan van nieuwe schulden (aan het CJIB), er geen eerdere ingangsdatum wordt uitgesproken.¹⁶¹ Daarnaast is het zo dat als een verzoeker *wel* door wil met ondernemen, dat op basis van objectieve aanknopingspunten gemotiveerd moet worden dat hij bezit over voldoende vakkundigheid.¹⁶²

De redelijk summiere motiveringen volstaan mijns inziens dan ook voor het toepassen van de hardheidsclausule. De omstandigheden die tot schulden hebben geleid zijn namelijk weggenomen en dit gaat dikwijls gepaard met het hebben van budgetbeheer of beschermingsbewind, waardoor er inmiddels sprake is van een stabiele situatie.¹⁶³ Wanneer die situatie daarentegen er niet is of nog van te recente aard, kan een verzoek – zelfs bij ‘lichte’ kwade trouw – ook worden afgewezen.¹⁶⁴

Wanneer er wel degelijk meer ten grondslag ligt aan het oordeel dat schulden niet te goeder trouw zijn ontstaan, worden de motiveringen interessanter.

In 23 vonnissen speelden psychosociale dan wel verslavingsproblemen een rol bij de goede trouw-toets. In veertien verzoeken speelde een alcohol- of drugsverslaving (soms in combinatie met psychosociale problematiek). Tien van deze verzoeken zijn toegewezen. Soms geven de uitspraken weinig inzicht op welke manier een verslaving te boven is gekomen en wordt gewoonweg gesproken over ‘het helemaal onder controle krijgen van een cocaïneverslaving’,¹⁶⁵ het al ‘een aantal jaar onder controle hebben van een alcoholverslaving’,¹⁶⁶ het ‘onder controle hebben van de drugsverslaving

¹⁵⁸ Zie het aantal instromers per jaar en maand op de website van Bureau Wsnp. Zie het downloadbare bestand onder het kopje ‘Instroomgegevens vanaf 2009’, <https://www.bureauwsnp.nl/bibliotheek/instroom-wsnp/>. Laatstelijk geraadpleegd op 9 juli 2026.

¹⁵⁹ Zie bijvoorbeeld Rb. Rotterdam 25 juli 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:7134 (Bijlage 1.1, nr. 13), Rb. Rotterdam 16 oktober 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:10543 (Bijlage 1.1, nr. 18), Rb. Rotterdam 23 oktober 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:11201 (Bijlage 1.1, nr. 20) en Rb. Rotterdam 13 mei 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:7216 (Bijlage 1.1, nr. 162).

¹⁶⁰ Rb. Den Haag 28 november 2024, ECLI:NL:RBDHA:2024:19999 (Bijlage 1.1, nr. 27), Rb. Rotterdam 1 augustus 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:9810 (Bijlage 1.1, nr. 65), Rb. Rotterdam 9 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:4462 (Bijlage 1.1, nr. 148) en Rb. Noord-Nederland 21 mei 2026, ECLI:NL:RBNNE:1907 (Bijlage 1.1, nr. 166).

¹⁶¹ Rb. Rotterdam 21 februari 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:3301 (Bijlage 1.1, nr. 35).

¹⁶² Zie bijvoorbeeld Rb. Den Haag 22 januari 2026, ECLI:NL:RBDHA:2026:1294 (Bijlage 1.1, nr. 121), waarbij de rechter niet van oordeel was dat verzoeker kon blijven ondernemen wegens het ontbreken van de benodigde financiële gegevens (zoals een realistische begroting van de netto verdien capaciteit en een geprognosticeerd gemiddeld gerealiseerd nettoresultaat per maand van het werken als ondernemer).

¹⁶³ Zie bijvoorbeeld Rb. Rotterdam 27 februari 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:4441 (Bijlage 1.1, nr. 36), Rb. Rotterdam 10 juli 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8665 (Bijlage 1.1, nr. 59), Rb. Noord-Nederland 12 november 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4859 (Bijlage 1.1, nr. 94) en Rb. Rotterdam 16 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3380 (Bijlage 1.1, 139).

¹⁶⁴ Zie bijvoorbeeld Rb. Rotterdam 18 juli 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:9693 (Bijlage 1.1, nr. 61).

¹⁶⁵ Rb. Rotterdam 30 september 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:11511 (Bijlage 1.1, nr. 15).

¹⁶⁶ Rb. Rotterdam 6 november 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:11628 (Bijlage 1.1, nr. 23). Zie tevens Rb. Rotterdam 23 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3118 (Bijlage 1.1, nr. 143).

wegens behandeling¹⁶⁷ of het onder controle hebben van de drugsverslaving omdat ‘de GGZ daar nauwelijks op toeziet’.¹⁶⁸ Toch laat de rechtspraak ook zien dat het wel of niet toepassen van de hardheidsclausule soms erg willekeurig overkomt. Zo wordt een verzoekster toegelaten die voor haar drugsprobleem nog steeds onder behandeling is en daartoe een onderhoudsdosis ontvangt,¹⁶⁹ of wordt een verzoeker toegelaten die nog steeds werkt aan zijn verslavingsproblematiek en nog moet beginnen met bepaalde (EMDR-)behandelingen.¹⁷⁰ In beide gevallen is volgens mij geen sprake van het daadwerkelijk *onder controle* hebben van de problematiek, maar slechts van een begin daarvan. Daarentegen wordt een verzoeker die ongeveer een jaar voor zijn toelatingsverzoek een terugval had, maar inmiddels weer een jaar in behandeling is niet toegelaten omdat de situatie nog niet voldoende onder controle is.¹⁷¹

In de negen overige verzoeken speelde ‘slechts’ psychosociale problematiek, maar ook in deze gevallen roepen de rechterlijke beoordelingen vragen op. Zo wordt een verzoekster toegelaten die niet in persoon naar de rechtbank kon komen wegens haar depressie en daar geen hulp voor ontvangt, maar van bij wie ‘in redelijkheid’ verwacht wordt dat de problematiek zich niet herhaalt.¹⁷² Logischer is een dergelijk oordeel wanneer verzoeker al langer hulp krijgt van een psycholoog en zich tevens in een register heeft ingeschreven waardoor hij niet meer kan gokken.¹⁷³

Niet gezegd kan worden dat op basis van de beschikbare gegevens een ‘strengere’ beoordeling volgt bij een beroep op de hardheidsclausule na de wetswijziging. Interessant is hierbij dat slechts twee keer expliciet de bewoordingen van de minister worden aangehaald. De Rechtbank Midden-Nederland oordeelt, in haar uitspraak twee maanden na de inwerkingtreding van de wetswijziging, dat van een uitzonderingsgeval zoals de MvT dat bedoelt geen sprake is wanneer verzoeker nog steeds alcohol en drugs gebruikt.¹⁷⁴ Nog een stapje verder gaat de Rechtbank Limburg, die met een verwijzing naar de wetsgeschiedenis stelt dat het uitgangspunt is dat de hardheidsclausule *niet* wordt toegepast en dat dit gereserveerd is voor uitzonderingsgevallen. Naast het beoordelen van de goede trouw vormt zij ook een oordeel over de aannemelijkheid dat verzoekster de verplichtingen uit de Wsnp zal nakomen en gaat uiteindelijk over tot afwijzing van het verzoek. Zij overweegt tenslotte:

*“De rechtbank realiseert zich dat het voor verzoekster een harde beslissing is om in elk geval op dit moment (nog) niet te worden toegelaten tot de schuldsaneringsregeling. Maar de regeling is een bijzondere regeling waarvoor noodzakelijk is - **ook in het belang van de schuldeisers** - dat **streng wordt gekeken naar de laatste drie jaren**, naar de schulden die in die periode zijn ontstaan en naar de manier waarop verzoekster is omgegaan met die schulden, en naar of verzoekster er klaar voor is om met een redelijke kans op succes aan dat zware schuldsaneringstraject te beginnen.”*¹⁷⁵

Op basis van het aantal toelatingen met toepassing van de hardheidsclausule alsmede de vaak uiteenlopende motiveringen die hieraan ten grondslag liggen, lijkt het of los van deze twee uitzonderingsgevallen geen acht wordt geslagen op een strenge toepassing van art. 288 lid 3 Fw. Het tegendeel blijkt eerder: de doorstroom naar de Wsnp wordt vergroot, ook met een beroep op de hardheidsclausule na verkorting van de goede trouw-termijn.

¹⁶⁷ Rb. Rotterdam 19 juni 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8680 (Bijlage 1.1, nr. 55).

¹⁶⁸ Rb. Den Haag 17 juli 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:12952 (Bijlage 1.1, nr. 60).

¹⁶⁹ Rb. Noord-Nederland 10 december 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5722 (Bijlage 1.1, nr. 108).

¹⁷⁰ Rb. Noord-Nederland 18 februari 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1145 (Bijlage 1.1, nr. 140).

¹⁷¹ Rb. Noord-Nederland 5 maart 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1148 (Bijlage 1.1, nr. 147).

¹⁷² Rb. Noord-Nederland 24 september 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4286 (Bijlage 1.1, nr. 72).

¹⁷³ Rb. Rotterdam 23 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:14481 (Bijlage 1.1, nr. 82).

¹⁷⁴ Rb. Midden-Nederland 7 september 2023, ECLI:NL:RBMNE:2023:4628 (Bijlage 1.1, nr. 2).

¹⁷⁵ Rb. Limburg 26 maart 2024, ECLI:NL:RBLIM:2024:1615, r.o. 2.10. (Bijlage 1.1, nr. 7).

*Gerechtshoven*¹⁷⁶

Vanaf inwerkingtreding van de wetswijziging, is er bij de gerechtshoven 34 keer beslist op hoger beroep met betrekking tot de hardheidsclausule. Bij deze arresten valt op dat de motiveringen van de beslissingen uitgebreider zijn dan bij de rechtbanken en dat de schuldenlasten vaak hoger liggen. Slechts negen keer heeft een hoger beroep na de wetswijziging geleid tot vernietiging van het vonnis van de rechtbank en toelating tot de Wsnp.

Wanneer er geen psychosociale of verslavingsproblematiek ten grondslag ligt aan de omstandigheden die tot de schulden hebben geleid, volstaan relatief simpele motiveringen. Zo wordt een appellant(e) bijvoorbeeld toch toegelaten omdat hij al twee jaar lang geen nieuwe schulden heeft laten ontstaan en een groot deel van de schulden buiten de driejaarstermijn viel,¹⁷⁷ dat hij actief op zoek is gegaan naar oplossingen van zijn schulden waarbij hij zijn onderneming heeft gestopt en inmiddels (bijna fulltime) werkt,¹⁷⁸ dat zij al anderhalf jaar onder beschermingsbewind staat en zij volgens de beschermingsbewindvoerder heel goed meewerkt¹⁷⁹ of omdat appellanten hun onderneming hebben beëindigd, beiden in nagenoeg fulltime dienstverband staan en inmiddels wel een aantal belastingaangiften hebben gedaan.¹⁸⁰

Wanneer daarentegen wel een dergelijke problematiek ten grondslag ligt aan de niet te goeder trouw ontstane schulden, valt op dat de gerechtshoven minder vaak tot toepassing overgaan. In slechts twee van de zeven gevallen wordt de hardheidsclausule toegepast. Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden gaat hiertoe over omdat appellant, die voorheen drugsverslaafd was, inmiddels al vanaf 2020 clean is en nu andere mensen helpt met hun verslaving en tevens bezig is met het afronden van een hbo-opleiding.¹⁸¹ Dit is een mooie ontwikkeling, maar strikt genomen is hier geen sprake van schulden te kwader trouw, omdat de verslaving al vijf jaar - en dus buiten de driejaarstermijn - onder controle is. Het andere geval betreft tevens een arrest van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, waarbij verzoekster (met een relatief kleine schuldenlast van €16.000) voor haar mentale problematiek inmiddels ambulante begeleiding heeft gevonden, zij al twee jaar onder beschermingsbewind staat en inmiddels geen nieuwe schulden heeft laten ontstaan.¹⁸²

Bovenstaande omstandigheden (een inmiddels vijf jaar oude verslavingsproblematiek respectievelijk een mentale problematiek i.c.m. een kleine schuldenlast) zullen niet tot veel ophef zorgen. Anders is dat wanneer de problematiek van recentere aard is dan wel voor meer onduidelijkheden zorgt. Zo heeft een appellant nog steeds last van PTSS en zijn er recente nieuwe schulden ontstaan. Zelf zegt appellant dat de psychosociale problematiek onder controle is, maar overlegt hiertoe geen verklaring van een schuldhulpverlenende instantie. Met een expliciete verwijzing naar het Procesreglement ziet het Hof dan ook geen aanleiding tot toepassing van de hardheidsclausule.¹⁸³ In dergelijke gevallen komt het dan ook dikwijls voor, dat de hardheidsclausule niet wordt toegepast, omdat *tevens* beoordeeld wordt dat een schuldenaar niet voldoet aan art. 288 lid 1 sub c Fw (de 'c-grond'). Hier komt dan ook de samenhang tussen het goede trouw-vereiste (b-grond) en de verplichtingentoets (de c-grond) goed naar boven. Een recente terugval in drugsverslaving maakt dat zowel de goede trouw niet gerepareerd kan worden als dat het niet aannemelijk is dat aan de inspanningsverplichting voldaan kan worden; een inhoudelijke behandeling van een beroep op de hardheidsclausule vindt dan ook niet plaats.¹⁸⁴

¹⁷⁶ Laatstelijk geraadpleegd via rechtspraak.nl op 1 juli 2026.

¹⁷⁷ Zie bijvoorbeeld Gerechtshof Den Haag 14 mei 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:1620 (Bijlage 1.2, nr. 5).

¹⁷⁸ Gerechtshof Den Haag 20 augustus 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:1624 (Bijlage 1.2, nr. 9).

¹⁷⁹ Gerechtshof Den Haag 4 november 2025, ECLI:NL:GHDHA:2025:2414 (Bijlage 1.2, nr. 31).

¹⁸⁰ Gerechtshof Den Haag 23 september 2025, ECLI:NL:GHDHA:2025:1978 (Bijlage 1.2, nr. 28).

¹⁸¹ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 28 mei 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:3272 (Bijlage 1.2, nr. 19).

¹⁸² Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 24 juni 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:3830 (Bijlage 1.2, nr. 22).

¹⁸³ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 21 december 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:4280 (Bijlage 1.2, nr. 2).

¹⁸⁴ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 28 maart 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:1072 (Bijlage 1.2, nr. 3).

Waar ikzelf bij een beroep op de hardheidsclausule nog de belangen van schuldeisers zou willen laten meewegen, maakt het Gerechtshof 's-Hertogenbosch met een dergelijke gedachtegang korte metten:

“Anders dan door [appellant] betoogd spelen bij toepassing van de hardheidsclausule de belangen van schuldeisers als zodanig geen rol. De positie van de schuldeiser is al bij het wetgevingsproces aangaande de schuldsaneringsregeling gewogen en de wetgever heeft ervoor gekozen om de rechter de hardheidsclausule te kunnen laten toepassen voor schuldenaren die de aan de schulden ten grondslag liggende problematiek voldoende onder controle hebben.”¹⁸⁵

Zij overweegt dit in een hoger beroep in een zaak waarin een schuldeiser in hoger beroep is gekomen tegen het door de rechtbank ambtshalve toepassen van de hardheidsclausule. De appellant stelt dat een belangenafweging dient plaats te vinden tussen de positie van de schuldenaar en de schuldeisers, hetgeen dus uitdrukkelijk *niet* hoeft als de omstandigheden bij de schuldenaar aanleiding geven tot toepassing van de hardheidsclausule.¹⁸⁶

Voorgaande neemt echter niet weg, dat een toepassing van de hardheidsclausule al een tegemoetkoming is aan de schuldenaar en dat dit wel degelijk mag worden meegewogen wanneer wordt beslist op andere, tevens schuldenaarsvriendelijke verzoeken. Zo overweegt het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden dat wanneer een schuldenaar ondanks hoge, deels niet te goeder trouw ontstane schulden is toegelaten tot de Wsnp met toepassing van de hardheidsclausule, deze omstandigheid mag worden meegewogen om vervolgens een verzoek tot een eerdere ingangsdatum af te wijzen.¹⁸⁷ Een andere uitkomst kan leiden tot ‘ondermijning van het maatschappelijk draagvlak voor de schone lei’.

Ook bij een analyse van de beschikbare arresten van de Gerechtshoven, lijkt niet het beeld te ontstaan dat *juist* vanwege de wetswijziging een beroep op de hardheidsclausule strenger beoordeeld moet worden. Weliswaar worden in hoger beroep een groot deel van de toelatingsverzoeken met (mede) een beroep op de hardheidsclausule afgewezen, maar dit heeft altijd te maken met recente omstandigheden, zoals bijvoorbeeld het recent laten ontstaan van nieuwe schulden niet te goeder trouw,¹⁸⁸ waarbij dan ook gesproken wordt over het niet aanwezig zijn van een ‘voldoende saneringsgezinde houding’.¹⁸⁹

De rol die de hardheidsclausule bij de gerechtshoven na de wetswijziging speelt, is desalniettemin een belangrijke. Zij zal bij evident veranderde situaties ten goede wel degelijk een grote hulp kunnen zijn bij toelatingsverzoeken, maar wanneer een schuldenaar nog niet saneringsrijp is, zal dit niet tot toelating leiden.

§5.3.3: Rechtspraak vóór 1 juli 2023

Rechtbanken

Enkel het aantal (beschikbare) vonnissen met betrekking tot de hardheidsclausule laat al zien dat er een stevige verruiming heeft plaatsgevonden van in ieder geval diegenen die geprobeerd hebben om tot de Wsnp toegelaten te worden met een beroep op art. 288 lid 3 Fw. In de tweeëneenhalf jaar voorafgaande aan de wetswijziging, zijn slechts twintig vonnissen beschikbaar die te maken hebben met de hardheidsclausule. Slechts zeventien daarvan zijn daadwerkelijke toelatingsverzoeken,

¹⁸⁵ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 16 mei 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:1678, r.o. 3.13 (Bijlage 1.2, nr. 6).

¹⁸⁶ Zie Gerechtshof 's-Hertogenbosch 16 mei 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:1678, r.o. 3.4., waarin de appellant vindt dat het toepassen met het oog op de schuldeisersbelangen ‘in strijd is met de redelijkheid en billijkheid’.

¹⁸⁷ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 28 november 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:7366, r.o. 3.9.-3.10 (Bijlage 1.2, nr. 10).

¹⁸⁸ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 5 december 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:3875 (Bijlage 1.2, nummer 11).

¹⁸⁹ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 26 augustus 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:5267 (Bijlage 1.2, nummer 25).

waarvan er twaalf zijn toegewezen. In hetzelfde tijdvak werden er in totaal 4.880 personen toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling.¹⁹⁰

Ook nu volstaan simpele motiveringen wanneer er gewoonweg niet veel aan de hand is wat betreft de problematiek, zeker wanneer de schuldenlast te kwader trouw meevalt. Zo is het voldoende dat een schuldenaar al geruime tijd onder beschermingsbewind staat en er geen nieuwe schulden zijn gemaakt,¹⁹¹ dat daarnaast ondernemingen zijn gestaakt en fulltime wordt gewerkt¹⁹² of inmiddels zijn auto waarmee hij door onverzekerd rijden boetes heeft verkregen, is verzekerd.¹⁹³ Daartegenover staat dat bij zulkdanige feitenschetsen een afwijzing tevens simpel gemotiveerd wordt. Het slechts aanvragen van beschermingsbewind is onvoldoende¹⁹⁴ en het niet kunnen verklaren van de omstandigheden die ten grondslag liggen aan de schulden leidt ook tot afwijzing.¹⁹⁵

In slechts vier verzoeken speelt er psychosociale of verslavingsproblematiek. Hiervan zijn er drie toegewezen. Een verzoeker wordt toegelaten omdat die inmiddels onder beschermingsbewind staat, een eigen woning heeft, recent geen nieuwe schulden heeft laten ontstaan en zich gemeld heeft bij een instelling, waarna zijn situatie aanzienlijk stabiel is geworden.¹⁹⁶ Ook wordt een verzoeker toegelaten omdat hij al bijna drie jaar onder beschermingsbewind staat en al bijna een jaar niet heeft gebruikt, waarbij komt dat de begeleiding is gestopt omdat verzoeker is uitbehandeld.¹⁹⁷ Een verzoeker die een zeer geringe schuld (€1.600) aan het CJIB heeft wordt toegelaten omdat hij inmiddels onder begeleiding staat voor zijn lichte psychische klachten; hierbij wordt ongetwijfeld de aard en de ernst van de schulden meegewogen.¹⁹⁸ Afwijzing ligt echter in de rede wanneer verzoeker nog drie maanden voor de uitspraak is aangehouden wegens rijden onder invloed en tevens nog geen behandeling is gestart voor zijn alcoholverslaving.¹⁹⁹

Op basis van enkel de *motiveringen* met betrekking tot de hardheidsclausule kan niet gezegd worden dat een streng toelatingsbeleid heerste. Echter toont het zeer geringe aantal toelatingsverzoeken wel degelijk dat een dergelijk beleid aanwezig was voor de wetswijziging. Dat een ruime toepassing van de hardheidsclausule niet wenselijk was, wordt evenwel verduidelijkt door de Rechtbank Overijssel in 2022. Verzoekster deed een beroep op de hardheidsclausule, omdat de Wsnp als eens in de voorgaande tien jaar op haar van toepassing was. De toen nog bestaande imperatieve weigeringsgrond van art. 288 lid 1 sub d Fw kon *niet* gerepareerd worden met een beroep op art. 288 lid 3 Fw. De rechtbank overweegt als volgt:

*“Ook in de parlementaire geschiedenis heeft de rechtbank geen aanknopingspunten gevonden die grond geven voor de veronderstelling dat de bepaling – die binnen de systematiek van artikel 288 Fw dient te worden beschouwd als een **uitzonderingsregeling** – ook kan worden toegepast in het onderhavige geval. Wel valt, zoals hiervoor is overwogen, in de parlementaire geschiedenis te lezen dat de regel dat hernieuwde toegang tot de regeling wordt ontzegd aan schuldenaren op wie in de tien jaar voorafgaande aan het verzoekschrift de schuldsaneringsregeling van toepassing is geweest, **past binnen het strengere toegangsbeleid van de herziening van de Wsnp** (MvT, Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 29 942, nr.3, p.21). Met dit uitgangspunt lijkt bezwaarlijk*

¹⁹⁰ Bureau Wsnp, <https://www.bureauwsnp.nl/bibliotheek/instream-wsnp/>.

¹⁹¹ Zie bijvoorbeeld Rb. Rotterdam 16 augustus 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:9049 (Bijlage 2.1, nr. 6), Rb. Rotterdam 2 maart 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:7328 (Bijlage 2.1, nr. 15).

¹⁹² Rb. Rotterdam 26 oktober 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:10616 (Bijlage 2.1, nr. 13).

¹⁹³ Rb. Rotterdam 8 maart 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:7310 (Bijlage 2.1, nr. 16).

¹⁹⁴ Rb. Rotterdam 8 september 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:8608 (Bijlage 2.1, nr. 10).

¹⁹⁵ Rb. Amsterdam 19 september 2022, ECLI:NL:RBAMS:2022:5596 (Bijlage 2.1, nr. 11).

¹⁹⁶ Rb. Den Haag 24 maart 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:2796 (Bijlage 2.1, nr. 8).

¹⁹⁷ Rb. Rotterdam 19 april 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:7330 (Bijlage 1.2, nr. 18).

¹⁹⁸ Rb. Den Haag 18 april 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:5782 (Bijlage 2.1, nr. 17).

¹⁹⁹ Rb. Noord-Nederland 31 mei 2023, ECLI:NL:RBNNE:2023:5645 (Bijlage 2.1, nr. 20).

*verenigbaar een uitbreiding van de toepassing van artikel 288 lid 3 Fw naar niet in dit artikel uitdrukkelijk genoemde gevallen.*²⁰⁰

Met een verwijzing naar de (oudere) wetsgeschiedenis wordt dus uitdrukkelijk geoordeeld dat een te ruime toepassing van de hardheidsclausule niet wenselijk is.

In het verlengde hiervan oordeelt de Rechtbank Rotterdam dat wanneer een schuldenaar al is toegelaten met toepassing van de hardheidsclausule, de schuldeisersbelangen niet onnodig benadeeld moeten worden door verkorting van de duur van het Wsnp-traject. Zeker wanneer er een hoge schuldenlast (van ruim €260.000) en een hoge afloscapaciteit bestaat, zijn schuldeisersbelangen gediend bij een volledige duur van het traject.²⁰¹ Voor toepassing van de hardheidsclausule zijn dus alleen de omstandigheden aan de schuldenaar zijn kant relevant,²⁰² maar voor de uiteindelijke wettelijke schuldsanering spelen ook de schuldeisersbelangen een rol; ik acht dit een sterke uitspraak.²⁰³

Gerechtshoven

De arresten van de gerechtshoven in de tweeëneenhalf jaar voor de wetswijziging zijn rijker in aantal dan de uitspraken die alleen in eerste aanleg zijn beslist. 27 arresten hebben te maken met de hardheidsclausule. Hiervan waren 24 hogere beroepen tegen afwijzingen in eerste aanleg, waarvan er uiteindelijk acht hebben geleid tot vernietiging in eerste aanleg en toelating tot de schuldsanering.

Wanneer er geen onderliggende problematiek speelt, lijken appellanten vooral ‘beloond’ te worden wanneer zij actief op zoek zijn gegaan naar oplossingen voor hun schulden. Zo wordt een appellant toegelaten, omdat hij direct na het beëindigen van zijn onderneming in fulltime loondienst is getreden, zelf budgetbeheer heeft aangevraagd en al geruime tijd geen nieuwe schulden heeft laten ontstaan.²⁰⁴ Wanneer er totaal geen verandering ten goede is te bemerken, wordt de toelating evenwel afgewezen. Een ludiek voorbeeld is de appellant die voor ruim €2,2 miljoen schulden heeft gemaakt bij zijn oude werkgever door het doen van privé-onttrekkingen om daarmee luxe vakanties te boeken en die daarna bij zijn nieuwe werkgevers heeft gezwegen over zijn verleden en tevens bij het ondertekenen van vaststellingsovereenkomsten handtekeningen van zijn familieleden heeft vervalst; dit alles terwijl hij zijn luxewoning nog steeds niet verkocht heeft.²⁰⁵

In tien zaken speelde onderliggende problematiek, waarvan twee te maken hadden met verslaving. Na zelf in beschermingsbewind te gaan, fulltime werk te hebben gevonden en een traject van drie maanden te hebben gevolgd waardoor niet is gebleken dat de cocaïneverslaving nog speelt, is een appellant toegelaten.²⁰⁶ Daarentegen is de situatie van een appellante waarbij de behoefte naar alcohol nog aanwezig is niet voldoende stabiel om tot toepassing van de hardheidsclausule te kunnen overgaan.²⁰⁷

Bij een onderliggende psychosociale problematiek lijkt óók waarde te worden gehecht aan de mate van het zelfstandig hulp zoeken. Een appellant die na eerdere onsuccesvolle trajecten zelf

²⁰⁰ Rb. Overijssel 23 mei 2022, ECLI:NL:RBOVE:2022:2376 (Bijlage 2.1, nr. 9).

²⁰¹ Rb. Rotterdam 12 oktober 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9378 (Bijlage 2.1, nr. 12).

²⁰² Zoals in de vorige paragraaf te lezen viel in de bewoordingen van het Gerechtshof 's-Hertogenbosch 16 mei 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:1678, r.o. 3.13 (Bijlage 1.2, nr. 6).

²⁰³ Een gelijke denkwijze speelt ook na de wetswijziging, zie het in de vorige paragraaf behandelde arrest van Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 28 november 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:7366, r.o. 3.9.-3.10 (Bijlage 1.2, nr. 10).

²⁰⁴ Zie bijvoorbeeld Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 november 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:10840 (Bijlage 2.2, nr. 14) en Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 20 december 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:11645 (Bijlage 2.2, nr. 16).

²⁰⁵ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 3 november 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:9363 (Bijlage 2.2, nr. 25).

²⁰⁶ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 6 december 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:111999 (Bijlage 2.2, nr. 15).

²⁰⁷ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 5 december 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:10433 (Bijlage 2.2, nr. 26).

andere psychologen heeft benaderd, wordt toegelaten nadat die psycholoog aangeeft dat de depressieve klachten volledig in remissie zijn.²⁰⁸ Ook wanneer psychische klachten deels door medicatie onder controle zijn, wordt de hardheidsclausule toegepast omdat appellant zelf naar hulp en begeleiding heeft gezocht.²⁰⁹ Indien echter nog in de twee jaar voor het toelatingsverzoek suïcidepogingen zijn gedaan, is de psychosociale problematiek niet voldoende onder controle.²¹⁰

De les die getrokken kan worden uit de arresten van voor de wetswijziging, is dat de Wsnp nog altijd bedoeld was voor schuldenaren die daar klaar voor waren. Indien wordt verklaard door de schuldenaar dat het worden toegelaten zal zorgen voor een betere psychische gesteldheid, dan gaat dit voorbij aan het doel van de Wsnp en tevens hanteert deze denkwijze de verkeerde volgorde. In de woorden van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden:

*“Voor zover [appellante] heeft bedoeld te stellen dat toelating tot de schuldsaneringsregeling een positieve uitwerking zal hebben op haar psychosociale problematiek, merkt het hof in dat verband op dat de schuldsaneringsregeling **niet op hulpverlening** is gericht. (...) De verantwoordelijkheid voor de nakoming van de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen **rust op de schuldenaar**. Indien de schuldenaar hulp nodig heeft om zijn verplichtingen na te komen, dient hij deze zelf te zoeken. Personen die niet in staat zijn de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen na te komen, worden immers niet tot de regeling toegelaten (art. 288 lid 1 sub c Fw, vgl. conclusie AG Van Peursem, 10 mei 2016, ECLI:NL:HR:2016:470)”.*²¹¹

Het feit dat er desalniettemin toch een massaal aantal minder toelatingsverzoeken (en daarmee toelatingen) heeft plaatsgevonden, kan wel samenhangen met de wetswijziging *in zijn geheel*. Zo laten een paar arresten van vóór juli 2023 zien, dat tot toepassing van de hardheidsclausule o.a. niet wordt overgegaan, omdat een mogelijke vroegtijdige beëindiging van de schuldsanering het zware gevolg had dat in de volgende tien jaar geen nieuw verzoek mocht worden gedaan.²¹² Deze omstandigheid wordt meegewogen bij de beoordeling of een schuldenaar geschikt is voor toelating. Met het wegvallen van deze zogenaamde ‘d-grond’, lijkt deze terughoudendheid te zijn weggenomen.

§5.4: Tussenconclusie

Wanneer de twee fasen van het jurisprudentieonderzoek met elkaar worden vergeleken, kan niet gezegd worden dat het toepassen van de hardheidsclausule een uitzonderingsgeval is geworden wanneer enkel wordt gekeken naar verzoeken met een beroep op daarop. Integendeel: in de drie jaar na de wetswijziging zijn er maar liefst 147 vonnissen van rechtbanken waarin schuldenaren worden toegelaten tot de Wsnp op basis van de hardheidsclausule. In de tweeëneenhalf jaar voorafgaande aan de wetswijziging, betrof dit slechts 17 vonnissen. Echter vallen deze cijfers in het niet, wanneer tevens gekeken wordt naar het totaal aantal uitgesproken schuldsaneringen in de betreffende jaren. Maar liefst 4.881 personen zijn in de periode van januari 2021 t/m juni 2023 tot de schuldsanering toegelaten. Vanaf juli 2023 tot en met heden betreft dit aantal maar liefst 7.339. Het aantal verzoekers dat een beroep doet op art. 288 lid 3 Fw betreft dus echt – in beide tijdvakken – een marginaal gedeelte van het totaal (0,35% in het oude tijdvak respectievelijk 2% in het nieuwe tijdvak). Dit enorme verschil kan enigszins genuanceerd worden als men onthoudt dat rechtspraak.nl niet alle

²⁰⁸ Gerechtshof Den Haag 22 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:431 (Bijlage 2.2, nr. 1).

²⁰⁹ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 26 juli 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:7126 (Bijlage 2.2, nr. 12).

²¹⁰ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 24 maart 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:951 (Bijlage 2.2, nr. 18).

²¹¹ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 24 maart 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:951, r.o. 3.8.4 (Bijlage 2.2, nr. 18). Dit wordt herhaald in Gerechtshof 's-Hertogenbosch 2 juni 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:1759 (Bijlage 2.2, nr. 19) en Gerechtshof 's-Hertogenbosch 22 juni 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:2055 (Bijlage 2.2, nr. 27). Deze redeneringen zijn in lijn met de bewering dat een verzoek tot de schuldsanering niet moet worden gedaan voordat de voorwaarden voor een aanzienlijke kans van slagen zijn vervuld, zie Van Bommel/Dethmers 2015, p. 32.

²¹² Zie bijvoorbeeld Gerechtshof 's-Hertogenbosch 24 maart 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:951 (Bijlage 2.2, nr. 18) en Gerechtshof 's-Hertogenbosch 28 juli 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:2664 (Bijlage 2.2, nr. 20).

uitspraken publiceert. Als echter gefocust wordt op de voor mij beschikbare gegevens, dan is het toepassen van de hardheidsclausule nog steeds, ondanks een stijging van toelatingen zowel met als zonder toepassing van de hardheidsclausule, aanzienlijk eerder de uitzondering dan de regel. In hoger beroep tonen beide tijdvakken een gelijkwaardigere situatie: na de wetswijziging is negen keer een appellant toegelaten (van de 34 verzoeken), dit staat tegenover de acht toelatingen (van de 24 verzoeken) in de periode vóór de wetswijziging.

De neutrale lezer zal het dikwijls met de overwegingen van de rechterlijke instanties eens zijn wanneer de feiten en omstandigheden erop worden nageslagen. Er kan niet gezegd worden dat enkel en alleen door het verkorten van de goede trouw-termijn, een beroep op de hardheidsclausule strenger beoordeeld wordt na de wetswijziging. Dit heeft er – denk ik – mee te maken dat blijkens de wetsgeschiedenis die ten grondslag ligt aan de recente wetswijziging, ervan uit wordt gegaan dat de hardheidsclausule in het grootste deel van de gevallen wordt toegepast wanneer er daadwerkelijk een psychosociale of verslavingsproblematiek ten grondslag ligt aan het niet te goeder trouw laten ontstaan of onbetaald laten van de schulden. De rechtspraak toont dat dit absoluut niet het geval is. In een aanzienlijk deel van de feitenschetsen wordt de goede trouw niet aangenomen omdat bijvoorbeeld de belastingaangifte niet (goed) is gedaan of dat er verkeersboetes zijn ontstaan. In de gevallen wanneer er daadwerkelijk een persoonlijk probleem ten grondslag ligt aan de schulden, laten de beschikbare gegevens niet zien dat de hardheidsclausule enkel en alleen omdat een persoonlijke verandering binnen drie jaar moeilijker te realiseren zou zijn dan ook minder vaak wordt toegepast.

Dat er desalniettemin minder terughoudendheid lijkt te zijn bij een verzoek tot toelating (door bijvoorbeeld het wegvallen van de ‘d-grond’), maakt mijns inziens niet dat gezegd kan worden dat de hardheidsclausule in het algemeen laconiek wordt toegepast of dat schuldenaren onterecht worden toegelaten tot de Wsnp. Dit hangt samen met het gegeven dat de rechter naast het beoordelen van de goede trouw, ook altijd een oordeel velt over vraag of de schuldenaar zal kunnen voldoen aan de *verplichtingen* uit de Wsnp. Wanneer een schuldenaar zijn situatie nog niet voldoende stabiel heeft weten te maken, leidt dit dan ook vaak tot het oordeel dat de omstandigheden die ten grondslag hebben gelegen aan het niet te goeder trouw laten ontstaan of onbetaald laten van de schulden niet onder controle zijn gekomen *en* dat de schuldenaar niet zal kunnen voldoen aan de zware verplichtingen die in een Wsnp-traject van hem verwacht worden. Het verkorten van de goede trouw termijn lijkt op het eerste gezicht misschien aanzienlijk schuldenaarsvriendelijk, maar het onveranderde art. 288 lid 1 sub c Fw waarborgt dat de Wsnp alleen hen dient die dat objectief verdienen, te weten de serieuze en saneringsgezinde schuldenaren.

Hoofdstuk 6: Conclusie

De verbeterde doorstroming die de wetgever voor ogen had, lijkt op basis van de beschikbare cijfers te zijn behaald. In de laatste jaren is er een aanzienlijk groter aantal verzoeken gedaan en toegewezen dan in de jaren kort vóór de wetwijziging. De verbeterde doorstroming naar de Wsnp en daarmee het helpen van een groter aantal Nederlandse inwoners naar een toekomst met minder schuldenproblematiek lijkt te zijn ingezet.

Met deze ontwikkeling blijkt, tevens op basis van de beschikbare cijfers, *niet* dat de rol die de hardheidsclausule speelt bij een toelatingsverzoek daadwerkelijk is veranderd. Dat de clausule strenger wordt toegepast juist omdat de goede trouw-termijn met twee jaar is verkort, kan niet gezegd worden. Dat het tegendeel waar is en dat er minder voorwaarden worden gesteld aan toepassing van de hardheidsclausule, is daarentegen ook niet juist. De hardheidsclausule heeft nog steeds de rol van een discretionaire bevoegdheid die de rechter toekomt om het ontbreken van de goede trouw te repareren. Dat het aantal verzoeken en toelatingen bij de rechtbanken na de wetwijziging enorm is toegenomen, heeft niet te maken met het geven van een andere invulling aan art. 288 lid 3 Fw, maar hoogstwaarschijnlijk wel met het weggenomen zijn van andere obstakels.

Dat de invulling van de clausule niet per definitie is veranderd, maakt desalniettemin nog niet dat er geen kritische kanttekeningen te plaatsen zijn bij de huidige invulling. In lijn met hetgeen Engberts betoogt, toont het jurisprudentieonderzoek dat willekeur niet geheel uitgesloten lijkt en dat vuistregels van de Hoge Raad zeker welkom zijn. Het zou tot meer begrip leiden indien rechters daadwerkelijk stapsgewijs inzicht geven in hun denkwijze. Het beoordelen of voldaan wordt aan de inspanningsverplichtingen (art. 288 lid 1 sub c Fw) zou een logische eerste stap zijn, omdat hier de hardheidsclausule niet op ziet. *Daarna* zou dan inderdaad de hoogte van de schulden, de aard en de ernst ervan en de leeftijd een rol kunnen spelen bij de mate van 'kwade trouw'. Weliswaar voorziet het Procesreglement in uniforme criteria, maar dit zijn voornamelijk gezichtspunten en het ontbreekt momenteel aan een stapsgewijze benadering van een motivering voor toepassing van de hardheidsclausule.

Zelf onderken ik dat met de recente wijzigingen een beduidende stap richting een schuldenaarienvriendelijker systeem is gezet en dat op bepaalde gebieden van het wetgevingsproces wellicht wat meer aandacht had mogen worden geschonken aan schuldeisersbelangen. De grote ambitie van Kamer en Kabinet heeft zich dan ook vertaald in drastische veranderingen. Maar dergelijke drastische veranderingen zijn soms noodzakelijk in een maatschappij waarin haast niemand met voorbedachten rade ervoor kiest om in een problematische schuldensituatie terecht te komen. In diezelfde maatschappij vindt men het dan ook makkelijk om met de vinger te wijzen naar hen die zich in sombere, daadwerkelijk uitzichtloze situaties bevinden en dat direct bestempelen met 'eigen schuld'. Bij sommige ontstaansredenen van de schulden valt voor een dergelijke gedachtegang zeker wat te zeggen, maar wanneer er op basis van objectieve gronden, na het doormaken van een persoonlijke groei bewezen kan worden dat iemand zijn best heeft gedaan en wil doen om zijn leven op de rit te krijgen, dan acht ik dat deze persoon dankzij zijn eigen verdiensten daar zeker mee geholpen mag worden. Het uiteindelijke effect dat het terugdringen van de schuldenproblematiek heeft op de maatschappij – denk aan stabielere gezinssituaties en grotere arbeidsparticipatie – maakt het in mijn optiek gerechtvaardigd dat bepaalde schuldeisers hierdoor gedupeerd worden.

Iedereen is maar een mens. In de hypothetische situatie dat ik mijzelf in een positie bevind waarin ik na enkele misstappen in mijn verleden, de kans krijg om naar een toekomstbestendige financiële en persoonlijke situatie toe te werken, zou ik zeer dankbaar zijn voor de hardheidsclausule, die mij toegang tot de wettelijke schuldsanering kan verschaffen. Bij mij is echter het volgende probleem dat het grootste deel van mijn schulden aan DUO is; *die* situatie is dan weer niet hypothetisch.

Literatuur- en jurisprudentielijst

Literatuur:

Boeken:

Van Bommel/Dethmers 2015

M. van Bommel & H.H. Dethmers, *Van schuldsanering tot schone lei. Een praktische beschrijving van de Wsnp*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2015.

Van Buchem-Spapens & Pouw 2023

A.M.J. van Buchem-Spapens & Th.A. Pouw, *Faillissement, surseance van betaling en schuldsanering (Monografieën Privaatrecht nr. 2)*, Deventer: Wolters Kluwer 2023.

Franken 2022

M.J.M. Franken, 'Het primaat der schuldeisers', in: B. Rikkert, R.F. Feenstra, E.J. Oppedijk van Veen, B.F. Louwerier & L.J.J. Kerstens (red.), *Het Verdelingsvraagstuk. Insolad Jaarboek 2022*, Deventer: Wolters Kluwer 2022.

Noordam, diss. (2007)

A.J. Noordam, *Schuldsanering en goede trouw* (diss. Amsterdam VU), Amsterdam: 2007.

Noordam 2013

A.J. Noordam, *Schuldsanering (ex-)ondernemers (Recht en Praktijk nr. InsR5)*, Deventer: Kluwer 2013.

Polak/Pannevis 2026

N.J. Polak, *Insolventierecht*, bewerkt door M. Pannevis, Kluwer: Deventer 2026.

Polak/Pannevis 2022

N.J. Polak, *Insolventierecht*, bewerkt door M. Pannevis, Kluwer: Deventer 2022.

Wessels 2009

B. Wessels, *Schuldsaneringsregeling natuurlijke personen (Wessels Insolventierecht nr. IX)*, Deventer: Kluwer 2009.

Vriesendorp 2021

R.D. Vriesendorp, *Insolventierecht* (Studiereeks Burgerlijk Recht, deel 8), Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Artikelen in tijdschriften:

Damsteegt 2023

F. Damsteegt, 'De Wijzigingswet Wsnp – een stoplap met gaten', *Tvl* 2023/28, afl. 5, p. 231-239.

Damsteegt 2023

F. Damsteegt, 'Exit Wsnp en faillissement natuurlijke personen, enter Wet weer op weg', *Tvl* 2024/7, afl. 2, p. 53-58.

Engberts 2016

B. Engberts, 'Toepassing van de hardheidsclausule van art. 288 lid 3 Fw', *Wsnp Periodiek* 2016/20.

Frederik 2016

Frederik, 'De schuldsanering is vernederend, duur en ineffectief. Maar het kan anders', *De Correspondent* 8 februari 2017.

Hassink e.a. 2023

W. Hassink e.a., 'De Wsnp: effectief doch onbemand!? Een empirisch onderzoek naar de gevolgen van de toelating tot de regeling op arbeidsparticipatie', *NJB* 2023/20473, afl. 28, p. 2388-2398.

Van Hees 2004

A. van Hees, 'Het doel van het faillissement en de taak van de curator', *Tvl* 2004/45.

Jungmann & Van Dijk 2023

N. Jungmann & E. van Dijk, 'Wetswijzigingen Wsnp: een onvoorziene stevige verbouwing van het stelsel', *Tvl* 2023/18, p. 131-138.

Klaar 2016

R.J.A. Klaar, 'Beslissen met vage en open gedragsnormen', *Trema* 2016/3, p. 90-99.

Lankhorst 2016

G.H. Lankhorst, 'Met schulden die niet te goeder trouw zijn ontstaan toch de schuldsanering in: de hardheidsclausule van artikel 288 lid 3 Faillissementswet', *Bb* 2016/31, p. 120-122.

Noordam 2007

A. Noordam, 'De toegangspoort tot de wettelijke schuldsaneringsregeling in nevelen gehuld', *Tvl*, 2007/3, p. 90-101.

Noordam 2021

A. Noordam, 'Wetsvoorstel wijziging toelatingscriteria Wsnp. Zicht op verbetering doorstroom naar de Wsnp?', *Wsnp Periodiek* 2021/4.

Pool e.a. 2025

J.M.W. Pool e.a. (red.), *Insolventie in context. Een eerbetoon aan prof. Reinout Vriesendorp*, Deventer: Wolters Kluwer 2025.

Siemerink 2023

L.A.R. Siemerink, 'Schuldhelp voor natuurlijke personen door middel van schuldregelen', *NJB* 2023/5, p. 26-34.

Siemerink 2023

L.A.R. Siemerink, 'De wettelijke schuldsaneringsregeling natuurlijke personen uitgelicht. Significante wijzigingen in de Faillissementswet', *FIP* 2023/154, p. 4-9.

Parlementaire stukken:

Kamerstukken II 1992/93, 22969, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 1992/93, 22969, nr. 6, (MvA).

Kamerstukken II 2004/05, 29942, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2006/07, 29 942, nr. 13.

Kamerstukken II 2006/07, 29 942, nr. 24 (NvW II).

Handelingen I 2006/07, nr. 30.

Kamerstukken II 2017/18, 24515, nr. 431 (Aankondiging Brede Schuldenaanpak).

Kamerstukken II 2021/22, 35915, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2021/2022, 35915, nr. 6 (NV II).

Kamerstukken II 2022/23, 35915, nr. 21.

Kamerstukken II 2022/23, 35915, nr. 28.

Kamerstukken II 2022/23, 35915, nr. 30.

Overige Internetbronnen:

Groen e.a. 2022

A. Groen, C. van Horsen & N. Veerman, Rondkomen en betalingsproblemen. *Ervaringen van Nederlandse huishoudens in onzekere tijden*, Utrecht: Nibud 2022.

Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken

https://www.rechtspraak.nl/binaries/_rts_1768404202808/content/assets/uit/lov/pr/lov-pr-procesregl-verzoekschriftpr-insolventiezaken-rechtb-072024.pdf

Rapport Berenschot 2019

B. Berkhout e.a., *Aansluiting gezocht! Verkenning aansluiting minnelijke schuldhulpverlening en wettelijke schuldsanering*, Berenschot 2019.

Jurisprudentie

Hof Arnhem 20 september 1999, ECLI:NL:GHARN:1999:AE9731.

Hoge Raad 12 mei 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA5776, *NJ* 2000/567.

Hoge Raad 26 januari 2001, ECLI:NL:HR:2001:AA9668, *NJ* 2001/178.

Hoge Raad 10 januari 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF0749, *NJ* 2003/195.

Hoge Raad 24 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR6026, *NJ* 2005/129.

Hoge Raad 13 april 2007, ECLI:NL:PHR:2007:AZ8174, *NJ* 2007/372, m. nt. P. van Schilfgaarde.

Hoge Raad 5 september 2008, ECLI:NL:PHR:2008:BD3425, *NJ* 2008, 479.

Hoge Raad 26 september 2008, ECLI:NL:PHR:2008:BD3796, *NJ* 2008/522, m. nt. P. van Schilfgaarde.

Hoge Raad 28 januari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO4931, *NJB* 2011/305.

Hoge Raad 22 april 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP4673, *NJ* 2011/186.

Hoge Raad 20 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3338, *NJ* 2015/483.

Hoge Raad 11 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3561

Hoge Raad 1 december 2017, ECLI:NL:PHR:2017:1502.

Hoge Raad 24 april 2020, ECLI:NL:HR:2020:801, *TvI* 2021/18, m. nt. A. van Hees.

Hoge Raad 24 september 2021, ECLI:NL:HR:2021:1353, *NJ* 2022/16, m.nt. F.M.J. Verstijlen.

Hoge Raad 12 juli 2024, ECLI:NL:HR:2024:1072, *NJ* 2025/243, m. nt. F.M.J. Verstijlen.

Hoge Raad 20 december 2024, ECLI:NL:HR:2024:1913, *NJ* 2025/243, m. nt. F.M.J. Verstijlen.

Bijlage I: Overzicht jurisprudentie nieuw recht

1.1: Rechtbanken

1. Rb. Overijssel 3 juli 2023, ECLI:NL:RBOVE:2023:2863

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw (art. 288 lid 1 sub b Fw) Geen juiste administratie; belastingaangiften niet gedaan.	Nee.	Beroep niet onderbouwd. Psychische problematiek lag niet ten grondslag aan het ontstaan/onbetaald laten van de schulden.

2. Rb. Midden-Nederland 7 september 2023, ECLI:NL:RBMNE:2023:4628

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw Veroordeeld voor druggerelateerde activiteiten	Nee	Het niet volledig onder controle hebben van middelengebruik (slechts 'gebagatelliseerd'). Expliciete verwijzing naar MvT: Van een uitzonderingsgeval is geen sprake (r.o. 2.4).

3. Rb. Rotterdam 11 september 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:9086

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw: Ontbreken administratie	Ja	Wending ten goede - Ontbreken administratie deels schuld van de doorstartende partij. - Veel gebeurtenissen in persoonlijke levenssfeer verzoeker, gedoe met zoon (ziet de rechtbank als verzachtende omstandigheden). - Zelf hulp gezocht. - Schuld niet buitensporig.

--	--	--	--

4. Rb. Den Haag 12 september 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:13996

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw.	Ja	Omstandigheden onder controle sinds anderhalf jaar: • Onder beschermingsbewind laten stellen • Werkt 20 uur per week. • Wachtlijst huurwoning.

5. Rb. Overijssel 2 oktober 2023, ECLI:NL:RBOVE:2023:4139

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Niet te goeder trouw • Onttrekken hoge bedragen van onderneming naar privévermogen • CJIB-schulden a.g.v. strafbare feiten	Nee.	Aard en omvang van de schuldenlast. Niet duidelijk welke omstandigheden onder controle zijn gekregen.

6. Rb. Rotterdam 9 november 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:11087

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw • Strafrechtelijke veroordeling (art. 288 lid 2 sub c Fw). • CJIB-schulden.	Ja.	Verzoeker heeft greep gekregen op omstandigheden die hem in financiële problemen hebben gebracht. • Eigen woning. • Beschermingsbewind. • Vast inkomen. • Begeleiding merkt op dat verzoeker lering heeft getrokken uit de gemaakte keuzes.

7. Rb. Limburg 26 maart 2024, ECLI:NL:RBLIM:2024:1615

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw • Niet nakomen informatieplicht.	Nee	Verzoekster heeft beschermingsbewind geregeld, maar dat is

	Psychische problemen.		niet voldoende voor een wezenlijke verandering en een stabiele situatie (r.o. 2.6). Expliciete verwijzing naar de uitzonderingsgevallen en wetsgeschiedenis (r.o. 2.5.)
--	---	--	---

- Tevens acht de rechtbank het niet aannemelijk dat verzoekster de uit de Wsnp voortvloeiende verplichtingen zal nakomen (r.o. 2.7.-2.9.).
 - Verwijzing naar 5.4 Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken.
 - Verwijzing naar bijlage IV Procesreglement.
 - Verklaringen waaruit blijkt dat verzoekster zich in maatschappelijk opzicht staande weet te houden dan wel dat de problemen al enige tijd beheersbaar zijn, zijn slechts afkomstig van de beschermingsbewindvoerder en *niet* van een hulpverlener die deskundig is op het gebied van psychische klachten
- Tevens wordt expliciet verwezen naar *het belang van de schuldeisers*, waardoor *streng* moet worden gekeken naar de afgelopen drie jaar (r.o. 2.10.).

8. Rb. Rotterdam 15 mei 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:4733

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw - In korte tijd leningen afgesloten in Curaçao die onbetaald zijn gebleven. - Schulden in vaste lasten niet afbetaald omdat het inkomen is besteed aan niet strikt noodzakelijke uitgaven	Nee.	Ontwikkeling te recent ingezet i.c.m. de ernst en totale hoogte van de schulden. Wellicht bij een later verzoek meer kans van slagen.

9. Rb. Rotterdam 22 mei 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:4793

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw	Ja	Schulden zijn ontstaan in periode van scheiding. Deze is uitgesproken en

			verzoeker ervaart nu meer rust. Verzoeker laat geen nieuwe schulden meer ontstaan.
--	--	--	--

10. Rb. Rotterdam 4 juli 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:7140

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw PGB-vordering is frauduleus wegens het te lang doorlopen ervan. Verzoeker had niet vermeld dat zijn vrouw, ten aanzien van wie het Persoonsgebonden budget werd verstrekt, was overleden.	Ja	“De omstandigheden waaronder de vordering is ontstaan zijn gewijzigd en de heer heeft inmiddels beschermingsbewind aangevraagd ter ondersteuning van zijn verplichtingen” (r.o. 2.3.)

11. Rb. Noord-Nederland 8 juli 2024, ECLI:NL:RBNNE:2024:2577

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw Belastingsschulden in de afgelopen drie jaar.	Ja	Een ‘keer ten goede’. Rust bij verzoeker nu hij in loondienst werkt. Goed meegewerkt aan afwikkeling faillissement. Slechts een klein deel van de belastingsschuld viel binnen de driejaarstermijn.

12. Rb. Noord-Nederland 10 juli 2024, ECLI:NL:RBNNE:2024:2581

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw Geen deugdelijke administratie	Nee	Geen sprake van een persoonlijke en bestendige gedragsverandering,

			ook niet van feitelijke aard. Weliswaar zijn ondernemingen gestaakt, maar niet afgewikkeld. Tevens ernstige verwijten, waaronder de aard en omvang van de schulden.
--	--	--	--

13. Rb. Rotterdam 25 juli 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:7134

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw Tanken zonder te betalen	Ja	Wending ten goede Gemotiveerde houding, budgetbeheer, begeleiding vanuit Stichting Enver én het niet langer in bezit hebben van een auto (r.o. 2.6). Tevens (maar niet expliciet benoemd) ging het hier om kleine schulden (€223,94 aan Esso).

14. Rb. Rotterdam 26 augustus 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:11891

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw Geen budgetbeheer ingeschakeld ondanks advies schuldhelpverlening, nieuwe schulden ontstaan in zijn vaste lasten (€3.009,77).	Ja	Wending ten goede. Huidig beschermingsbewind, verklaring van zijn begeleider die inhoudt dat verzoeker onder begeleiding zal blijven tot het Wsnp-traject is doorlopen, contact met werkconsulent en verklaring van de heer zelf dat hij 'alles

			in het werk zal stellen' om aan de verplichtingen van de Wsnp te voldoen' (r.o. 2.4.).
--	--	--	--

- Redelijk aparte beredenering, aangezien hier in mijn optiek niet echt een interne persoonlijke gedragsverandering te bemerken valt.

15. Rb. Rotterdam 30 september 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:11511

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw: • O.a. schuld aan CJIB. • Cocaïneverslaving.	Ja	Verzoeker was aanvankelijk verslaafd aan cocaïne, heeft deze verslaving helemaal onder controle gekregen. Ondernemingen gestaakt, vrijwillig onder beschermingsbewind laten plaatsen en een fulltime dienstverband gevonden. Tevens geeft verzoeker blijk van een saneringsgezinde houding (r.o. 2.4.-2.5.)

16. Rb. Rotterdam 9 oktober 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:10497

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.).	Ja	Serieuze en saneringsgezinde houding. • Staat sinds januari 2023 onder beschermingsbewind. • Vaste lasten tijdig voldaan en slechts enkele nieuwe vorderingen.

17. Rb. Noord-Nederland 9 oktober 2024, ECLI:NL:RBNNE:2024:3999

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw • Belastingschuld (€78.560) en	Ja	Zijn ondernemingen gestaakt (hierdoor komen soortgelijke

	CJIB-schuld (€11.016,01 wegens onjuist parkeren).		belastingsschulden niet meer voor) en verhuisd (hierdoor komen parkeerboetes niet meer voor).
--	---	--	---

18. Rb. Rotterdam 16 oktober 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:10543

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw Schulden aan de belastingdienst, vorderingen hebben betrekking op omzetbelasting van de onderneming van verzoeker. Naar hun aard niet te goeder trouw (r.o. 2.4.)	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.5): - Sinds maart 2021 onder beschermingsbewind. - Sinds september 2023 geen nieuwe schulden ontstaan. 'Alles' met betrekking tot onderneming inmiddels afgerond. - Niet meer in bezit van auto, waardoor boetes niet meer te verwachten vallen. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

19. Rb. Rotterdam 16 oktober 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:10549

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw Schuld aan UWV, boetes bij CJIB. Naar hun aard niet te goeder trouw (r.o. 2.4.).	Ja	Het onder controle krijgen is nog maar 'gedeeltelijk' aanwezig, maar de rechtbank gaat toch tot toelating over omdat (r.o. 2.5): - Verzoeker sinds januari 2023 onder beschermingsbewind staat. - Ontstaansdatum schuld aan UWV ligt eerder terug in het verleden dan UWV stelt (r.o. 2.6.) - Boetes zijn gereden door anderen, maar verzoeker spreekt af met rechtbank dat geen andere mensen

			meer in zijn auto rijden. Hij verklaart dat het hem gaat lukken om 'nee' te zeggen (r.o. 2.7.). • Verzoeker heeft een serieuze en saneringsgezinde houding (r.o. 2.8.).
--	--	--	--

20. Rb. Rotterdam 23 oktober 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:11201

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw • Boetes aan CJIB en schulden aan Gemeente Rotterdam naar hun aard niet te goeder trouw (r.o. 2.3.).	Ja	Wending ten goede (r.o. 2.4.): • Geen auto meer, verkeersboetes onwaarschijnlijk. • Geen opzettelijke verzwijging van eerder genoten inkomsten van partner (zie volgende uitspraak, nr. 20) • Inmiddels alle neveninkomsten bekend, terugvorderingsschulden zullen niet meer ontstaan

21. Rb. Rotterdam 23 oktober 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:11208

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw • Terugvordering door Gemeente Rotterdam. Inkomsten van verzoekster met terugwerkende kracht gecorrigeerd wegens niet opgegeven inkomsten uit Duitsland (r.o. 2.3). Zie tevens vorige	Ja.	Wending ten goede: • Inkomsten niet opzettelijk verzwegen. • Situatie van beide verzoekers gestabiliseerd (zie nr. 19). • Saneringsgezinde houding.

	uitspraak (nr. 19).		
--	---------------------	--	--

22. Rb. Rotterdam 30 oktober 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:11625

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.): Schuld van €211,21 aan Service Organisatie Directe Aansprakelijkheidsstelling (SODA) en schulden aan Dienst Verkeersboetes België en SJID.	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.5.). - Ondernemingen uitgeschreven. - Auto niet meer in bezit. - Sinds januari 2024 onder budgetbeheer. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

23. Rb Rotterdam 6 november 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:11628

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw Alcoholverslaving (r.o. 2.4.).	Ja	Wending ten goede: - Alcoholverslaving al een aantal jaar onder controle (verklaard door schuldhulpverlener). - Serieuze en saneringsgezinde houding.

24. Rb. Den Haag 15 november 2024, ECLI:NL:RBDHA:2024:18894

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.-2.5): de aard en omvang van de schulden staan gezien hun ontstaansdata in beginsel aan toelating in de weg Psychische klachten, post niet geopend, ontvangt WIA-uitkering want volledig arbeidsongeschikt.	Ja	Duurzame wending ten goede (r.o. 2.5.): - Zichtbare positieve stijgende lijn. - Onder bewindstelling 'Gestart' met behandeling voor psychische klachten. - Geen nieuwe schulden.

	O.b.v. medisch rapport deskundige		- Omstandigheden 'afdoende' onder controle. - Mevrouw is 'gemotiveerd' om van haar schulden af te komen.
--	---	--	---

25. Rb. Rotterdam 18 november 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:12055

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw Schuld aan belastingdienst van €718.977,- door ambtshalve aanslagen. Boekhouder van verzoeker verkeerd gehandeld, maar nog steeds primaire verantwoordelijkheid bij verzoeker.	Ja	Opdracht verstrekt om alsnog een correcte opgave te doen bij de Belastingdienst. Situatie langere tijd onder controle. 'Verzachtende omstandigheid': ten tijde van ontstaan schulden heeft verzoeker ernstige medische klachten ondervonden en heeft medische ingrepen ondergaan.

26. Rb. Den Haag 28 november 2024, ECLI:NL:RBDHA:2024:19998

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): Schuld bij CJIB wegens het besturen van een motorrijtuig zonder rijbewijs	Ja.	In de toekomst zullen geen soortgelijke boetes ontstaan, omdat verzoeker nu wel een rijbewijs heeft. Restant van schuld aan CJIB is slechts een beperkt deel van de totale schuldenlast (r.o. 2.3.).

N.B. deze schuldsaneringsregeling is tussentijds beëindigd (zie **Rb. Den Haag 26 mei 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:9670**) omdat tussentijds is gebleken van feiten en omstandigheden die dan tot afwijzing geleid zouden hebben (zie r.o. 2.1. t/m 2.8.).

- Bij laatstgenoemd vonnis is duidelijk geworden dat er niet alleen een schuld aan het CJIB bestond met betrekking tot het besturen van een motorrijtuig zonder vaarbewijs, maar dat er

tevens een geldboetevonniss bestond en zeven verkeersboetes. Als deze informatie bij het toelatingsverzoek in 2024 bekend was, dan was de rechtbank *niet* overgegaan tot toepassen van de hardheidsclausule (r.o. 2.9.).

27. Rb. Den Haag 28 november 2024, ECLI:NL:RBDHA:2024:19999

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw Zakelijke schulden bij de belastingdienst (r.o. 2.2.-2.3.)	Ja	Omstandigheden in voldoende mate onder controle (r.o. 2.3.): - Onderneming opgeheven in oktober 2023. - Financiële situatie inmiddels stabiel, mede dankzij beschermingsbewindvoerder.

28. Rb. Rotterdam 19 december 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:13208

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Onherroepelijke veroordeling ter zake van een misdrijf binnen vijf jaar voor verzoek (art. 288 lid 2 sub c Fw): - Totale schuldenlast: €341.866,67 - Coronasteunfraude: €88.128.	Nee	Ernstig recent vermogensdelict (dateerde van 9 augustus 2023).

29. Rb. Den Haag 17 januari 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:613

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw - Boetes aan NS - Schuld aan de belastingdienst	Ja	Omstandigheden in voldoende mate onder controle: NS-boetes: Verwachting volgt niet dat nieuwe boetes zullen ontstaan. Deze waren ontstaan omdat mevrouw het woon-werkverkeer niet kon betalen, maar ook haar baan niet kan kwijtraken. Nu ontvangt mevrouw een Ziektewetuitkering (r.o. 2.4.).

			Belastingsschuld: 'Voordeel van de twijfel' dat geen nieuwe schulden ontstaan. Krijgt hulp van gemeente en financiële situatie is op peil gebracht en al geruime tijd stabiel (r.o. 2.5.)
--	--	--	---

30. Rb. Overijssel 20 januari 2025, ECLI:NL:RBOVE:2025:526

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Ook al valt de schuldenlast buiten de goede-trouw termijn, een eerder Wsnp-traject is beëindigd op zeer verwijtbare gronden. Een nieuw verzoek binnen drie jaar acht de rechtbank niet in overeenstemming met de bedoelingen van de wetgever.	Nee	Ontbreken van besef van verwijtbaarheid bij verzoeker bij afbreken vorige schuldsanering (het vervalsen van brieven gedurende vele jaren).

31. Rb. Den Haag 23 januari 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:770

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): - Verkeersboetes bij CJIB. - Navordering vanwege te weinig ingehouden loonbelasting.	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3-2.5.): Beschermingsbewind en geruime tijd stabiele financiële situatie.

32. Rb. Den Haag 27 januari 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:1129

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): Schuld aan CJIB van €1.874,74	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3.): Voornamelijk oudere schulden.

			Beschermingsbewindvoerder en financiële situatie geruime tijd stabiel.
--	--	--	--

33. Rb. Rotterdam 27 januari 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:9653

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw Belastingdienst: €21.839 terugvordering kinderopvangtoeslag en €5.705,84 aan CJIB.	Ja	Wending ten goede, want situatie 'ingrijpend' veranderd (r.o. 2.4.-2.5.): - Aanvankelijk stress en depressieve klachten (daardoor kinderopvangtoeslag niet stopgezet). - Boetes wegens onverzekerd rijden door beslag op auto, maar kon auto niet van haar naam halen. - Sinds maart 2022 onder beschermingsbewind, auto niet meer op haar naam.

34. Rb. Den Haag 4 februari 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:1476

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw Schulden aan Belastingdienst (r.o. 2.2).	Ja	Omstandigheden onder controle: - Geen eigen onderneming meer, leaseauto teruggenomen. 'Over Rood' ingeschakeld om boekhouding op orde te krijgen (r.o. 2.4). - Hoog energieverbruik, maar rechtbank geeft 'voordeel van de twijfel' (r.o.2.5.). - Beschermingsbewind.

Bijzonderheid: Er loopt nog een strafzaak tegen verzoeker: *“Maar die onzekerheid dient er niet aan in de weg te staan dat de heer [verzoeker] zijn schuldenproblematiek nu al kan aanpakken door te worden toegelaten tot de schuldsaneringsregeling. De heer [verzoeker] solliciteert en is zeer bereidwillig om aan het werk te gaan.”* – r.o. 2.6.

35. Rb. Rotterdam 21 februari 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:3301

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.): • Boetes aan Belastingdienst en CJIB	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.4): • Onderneming beëindigd en in loondienst gegaan. • Geen auto meer. • Al flink bedrag gespaard.

Bijzonderheid: In r.o. 2.14 wordt aangegeven dat het laten ontstaan van nieuwe forse aanzienlijke schulden aan het CJIB (r.o. 2.12), niet in de weg staat van toelating, maar wel in de weg van het laten ingaan van een eerdere ingangsdatum:

- *“Het doen laten ontstaan van nieuwe schulden past niet bij het uitgangspunt dat een schuldenaar zich maximaal inspant om af te lossen voor zijn schuldeisers. Doordat er in die periode nieuwe (verwijtbare) schulden zijn ontstaan, is namelijk de schuldenlast door toedoen van [verzoekster] gewijzigd.”*

Maar blijkbaar past dit dan wel bij het uitgangspunt dat omstandigheden onder controle zijn en er een wending ten goede is? Van een strenge toepassing is hier in ieder geval *geen* sprake.

36. Rb. Rotterdam 27 februari 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:4441

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.): • Boetes aan o.a. CJIB.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.4. – 2.6.): • ‘Erkent fouten en laat tot zich doordringen dat het zijn verantwoordelijkheid is om zich aan de verkeersregels te houden. • Onder beschermingsbewind.

37. Rb. Rotterdam 27 februari 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:4446

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.): • Boetes aan Belastingdienst en CJIB. • Overbesteding bij Basic-Fit,	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.4): • Onderneming beëindigd en geen auto meer. • Onder beschermingsbewind

	Zalando en My Wheels. Nieuwe huurschuld tijdens voortraject.		(vanaf 10 februari 2025). - Opeenstapeling van omstandigheden die zorgden voor schulden, maar inmiddels financieel onder controle (aldus bewindvoerder). - Geen auto meer. - Saneringsgezinde houding.
--	--	--	--

38. Rb. Rotterdam 7 maart 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:4255

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.-2.4.). Ondernemingsschulden (restaurant)	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): - Onderneming opgeheven. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

39. Rb. Rotterdam 19 maart 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:4272

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.-2.4.). Kinderopvangtoeslag aangewend voor verhuizing.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.4): 'Inmiddels' budgetbeheer. - Aangemeld bij wijkteam.

40. Rb. Rotterdam 19 maart 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:4277

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3). €1666 aan Belastingdienst. - Wahv-boetes.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.4): - Geen onderneming en auto meer. - Budgetbeheer.

41. Rb. Rotterdam 20 maart 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:4268

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.-2.4.). • Vooral gekeken naar schulden aan verhuurder, Sipkema Beheer B.V. • Schulden ontstaan ten gevolge van gokverslaving (r.o. 2.8.).	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.8): • Verzoeker erkent fouten en verantwoordelijkheid om geen nieuwe schulden te laten ontstaan. • Hulp gezocht en gevonden voor zijn verslaving. Verslaving thans 'onder controle'.

42. Rb. Rotterdam 2 april 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:4271

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.). • Contractuele boete van €150.000 aan Telepact wegens fraude. • Fraude echter gepleegd door werknemer van (telefoonwinkel van) verzoeker.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): • Telefoonwinkel opgeheven. • Werknemer ontslagen. • Serieuze en saneringsgezinde houding.

43. Rb. Rotterdam 2 april 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:4274

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (2.4.): • Verzuimd om omzetbelasting aan te geven gedurende twee kwartalen	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5.): • Onderneming sinds december 2023 opgeheven. • Loondienst voor 36 uur per week. • Serieuze en saneringsgezinde houding.

44. Rb. Rotterdam 3 april 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:11586

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.-2.4.). - Schulden van €227,51 euro en €211,01 aan tankstations voor tanken zonder betalen. - Schulden aan CJIB: €933 door het niet verzekeren en tijdig keuren van de auto.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): - Budgetbeheer sinds maart 2024. - Fulltime dienstverband. - Verzoeker zegt dat hij de auto 'gaat verkopen'. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

45. Rb. Limburg 8 april 2025, ECLI:NL:RBLIM:2025:3592

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.). - Bijna €3.000 aan CJIB wegens rijden zonder rijbewijs. €400 aan Essent tijdens beschermingsbewind. - Schuld aan Luxe Boutique. Drugsverslaving (r.o. 2.5-2.7): - Op 29-jarige leeftijd verslaafd geraakt aan heroïne (verzoeker is t.t.v. verzoek 45). - Vanaf zijn zestiende gebruikte verzoeker in de weekenden pillen, speed en wiet.	Nee	Rechtbank wijst verzoek af o.g.v. art. 288 lid 1 sub c Fw (de inspanningsverplichting) (r.o. 2.8.): Kan in dit geval niet tot toelating leiden.

Belangrijk: Rechtbank verwijst expliciet naar art. 7.3.2 van bijlage III van het Landelijk Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbank en stelt (r.o. 2.5. – 2.7.):

- Dat een verslaving in beginsel een jaar onder controle moet zijn.
- Verzoeker is chronisch verslaafd aan opioïden en krijgt van de apotheek methadon voorgeschreven om de heroïne te vervangen. Volgens GZ-psycholoog gebruikt de verzoeker heroïne daarom 'amper' nog.
- Een halfjaar voor verzoek heeft verzoeker nog heroïne gebruikt. Hoewel volgens verzoeker eenmalig, acht de rechtbank niet aannemelijk dat de verslaving minstens een jaar onder

controle heeft. Zij acht het oordeel van de psycholoog dat verzoeker ‘ sinds anderhalf jaar op allerlei fronten stabiel functioneert’ daarbij onvoldoende concreet.

Deze overwegingen worden echter allemaal in het kader gedaan van een beoordeling op de inspanningsverplichting in art. 288 lid 1 sub c Fw. Het niet-toepassen van de hardheidsclausule betreft een technisch oordeel dat deze – zoals de wettekst inderdaad juist formuleert – niet ziet op voorgenoemde artikellid. Bijlage III van de landelijke uniforme beoordelingscriteria wordt in deze zaak alleen gezien in het licht van een oordeel over de inspanningsverplichting. Waarom is mij niet bekend, maar aan de hand van de overwegingen van de rechtbank acht ik het aannemelijk dat een inhoudelijk oordeel over het beroep op de hardheidsclausule tot hetzelfde resultaat geleid zou hebben; niet toelating.

46. Rb. Den Haag 14 april 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:6740

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2). Boetes omdat ‘zwartgereden’ is in het openbaar vervoer.	Ja	Omstandigheden onder (r.o. 2.3): - Hoeft niet meer zwart te rijden, want andere baan. - Tevens budgetbeheer: financiële situatie stabiel.

47. Rb. Overijssel 28 april 2025, ECLI:NL:ROVE:2025:7740

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw. Een heleboel schulden. - O.a. aan CJIB, een belastingschuld, alimentatieverplichtingen, schuld aan een leasemaatschappij. - Totale schuldenlast: €112.679, 24	Nee.	Er is de rechtbank überhaupt niet gebleken van omstandigheden, zoals verslaving of psychische problemen, die hebben geleid tot de schulden en die dus ook niet onder controle kunnen zijn gekomen.

48. Rb. Rotterdam 29 april 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:5648

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	285-verklaring voldoet niet aan de eisen. Hypothetische beoordeling volgt	Nee	In een vorige schuldsaneringsregeling is een aanzienlijke tekortkoming ontstaan.

	Geen goede trouw, want in een vorige schuldsaneringsregeling is een aanzienlijke tekortkoming ontstaan. Dit geeft aanleiding tot kritische toetsing.		Dit is recent gebeurd en nog niet door verzoeker hersteld, daarom geen wending ten goede. Wel opgemerkt dat in de toekomst een verzoek meer kans van slagen heeft. Verzoeker heeft nieuwe baan met aanzienlijke afloscapaciteit, maar moet dan wel degelijk ook zich aan zijn verplichtingen houden.
--	--	--	--

Een eerder beëindigde schuldsaneringsregeling (binnen tien jaar) is dus geen zelfstandige afwijzingsgrond meer na de wetswijziging, maar de manier waarop deze ten einde is gekomen kan wel bruikbaar zijn voor een oordeel over de goede trouw bij een nieuw verzoek.

49. Rb. Rotterdam 26 mei 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:7364

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3). €2.003,84 aan CJIB i.v.m. verkeersboetes	Ja	Wending ten goede - Geen auto meer. - Budgetbeheer.

50. Rb. Rotterdam 2 juni 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:12367

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). In het bijzonder gekeken naar - Boete aan NS wegens zwartrijden (€299,10). - Strafbeschikkingen van CJIB. - Totale schuldenlast: €738,18.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): - Sinds september 2024 onder beschermingsbewind. - Valt onder Participatiewet, maar is aan het solliciteren. - Saneringsgezinde houding.

51. Rb. Rotterdam 12 juni 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:7305

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). Onbetaald gelaten van	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5):

	een schuld aan Qander Consumer Financier ten behoeve van aanschaf en inrichting van verzoeker zijn woning.		- Onder beschermingsbewind sinds januari 2024. Sindsdien geen nieuwe schulden. - Serieuze en saneringsgezinde houding.
--	--	--	---

52. Rb. Rotterdam 12 juni 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:7306

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). 'Schulden' uit een horecaonderneming.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): - Geen onderneming meer. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

53. Rb. Rotterdam 12 juni 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:7354

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). Zzp'er in de zorg en schulden binnen de driejaarstermijn..	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): - Geen onderneming meer. Het zijn van Zzp'er is gestopt. - Budgetbeheer sinds augustus 2024.

54. Rb. Rotterdam 19 juni 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8679

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5). Schuld aan verhuurder omdat verzoeker gedurende een periode	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.6): Vrijwillige aanmelding bij GGZ om (mentale) problematiek

	van een aantal maanden in detentie zat en geen inkomen genoot.		onder controle te krijgen. - Budgetbeheer. - Serieuze en saneringsgezinde houding.
--	--	--	---

55. Rb. Rotterdam 19 juni 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8680

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). Hoofdsom van €10.000 aan schuldeiser. Geld was nodig i.v.m. drugsverslaving in het laatste kwartaal van 2023.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): Drugsverslaving inmiddels onder controle wegens het volgen van behandeling.

Belangrijk: Het lijkt hier echt te gaan om een klassiek voorbeeld van een drugsverslaving die te boven is gekomen. Echter is de rechtbank zeer summier en niet gedetailleerd in haar beschrijving waarom er een daadwerkelijke persoonlijke ontwikkeling is doorgemaakt.

56. Rb. Den Haag 20 juni 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:15480

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2). Met name belastingschulden.	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.2): - Onderneming eind 2023 gestaakt. ‘Doet zijn uiterste best om leven weer op de rit te krijgen’. - Werkt als uitzendkracht bij KLM, behaalt certificaten en heeft uitzicht op een vaste aanstelling. - Budgetbeheer sinds augustus

			2024 en 'dat gaat goed'. • Betaalt vaste lasten. • Draagt af aan de schuldeisers. • Nog geen fulltime baan (slechts 31 uur beschikbaar), maar probeert om extra uren te krijgen.
--	--	--	--

Belangrijk: De Rechtbank Den Haag is al iets uitgebreider bij het beschrijven van de wending ten goede, ook al is de casus betrekkelijk 'gemakkelijk'.

57. Rb. Rotterdam 3 juli 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8692

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). • Schulden aan CJIB voor het blokkeren van een kruispunt en een snelheidsovertreding	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): • Wel auto nog, want nodig voor werk. • Verzoeker verklaart dat hij weet dat hij geen nieuwe schulden mag maken en dat hij weet dat het belangrijk is dat hij geen nieuwe boetes krijgt. • Serieuze en saneringsgezinde houding.

58. Rb. Rotterdam 3 juli 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8694

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3). • Schulden aan CJIB wegens het parkeren op een invalideparkeerplaats en het foutief	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): • Nog steeds auto van de zaak, maar nodig voor werk.

	parkeren van een voertuig.		• Verklaart dat hij weet dat hij geen nieuwe schulden mag maken en daarvoor ook zorg gaat dragen. • Serieuze en saneringsgezinde houding.
--	----------------------------	--	--

59. Rb. Rotterdam 10 juli 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:8665

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). • Schuld aan Gemeente. • Schuld aan Belastingdienst.	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.5): • Persoonlijke situatie bekeken. Turbulente periode achter de rug, maar nu leven 'weer op de rit'. • Budgetbeheer sinds augustus 2024 en geen nieuwe schulden.

60. Rb. Den Haag 17 juli 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:12952

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2). • Enkele schulden zijn op een strafrechtelijke veroordeling. Drugsgebruik en psychiatrische problematiek (r.o. 2.3.): • Schulden zijn ontstaan wegens deze problematiek.	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3-2.4): • Verzoeker is gemotiveerd zijn leven een positieve wending te geven. • Staat onder behandeling bij GGZ en Perspektief. • Sinds mei 2024 een beschermingsbewindvoerder. • Eigen convenantwoning. • Verslavingsproblematiek sinds 2024 onder controle, GGZ ziet hier nauwlettend op toe.

	• Tevens plotseling overlijden moeder, huwelijk gestrand en een lange periode van dakloosheid.		
--	--	--	--

61. Rb. Rotterdam 18 juli 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:9693

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Totale schuldenlast: €38.930,26 (r.o. 2). Niet te goeder trouw: • Eerdere schuldsanering is drie maanden geleden door de rechtbank beëindigd. Goede-trouw criterium daarom kritisch getoetst. • Verzoeker bleef herhaaldelijk in gebreke met het verstrekken van essentiële informatie aan wsnp-bewindvoerder (o.a. over aangehouden cryptorekeningen en stortingen van derden). Dit heeft geleid tot een geschatte boedelachterstand van €6.533,86.	Nee	Nog geen wending ten goede (r.o. 3): • Bewindvoerder pas te recent geleden aangesteld. • Behandeling bij Antes voor psychische klachten ook pas recent gestart. • Weliswaar positieve ontwikkelingen, maar van een 'voldoende bestendige gedragsverandering is nog niet gebleken'. • Indien het leven van verzoeker zich 'verder stabiliseert' heeft een verzoek mogelijk meer kans van slagen.

62. Rb. Rotterdam 18 juli 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:9763

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
---------------	--------	-------------------------------	--------

In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.7). Hoge fiscale schulden aan de Belastingdienst wegens het niet voldoen aan verplichtingen.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.8): - Geen onderneming meer. - Wegens hoge leeftijd verzoeker verklaart deze geen intentie meer te hebben om te ondernemen in de toekomst. - Serieuze en saneringsgezinde houding.
-----------------------	--	----	--

63. Rb. Den Haag 31 juli 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:15875

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3). Naheffingsaanslagen van Belastingdienst	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.3): - Onderneming (kledingzaak) gestaakt. - Verzoekster heeft pensioengerechtigde leeftijd en ontvangt daarmee een vaste pensioenuitkering. - Geen nieuwe schulden zijn ontstaan.

64. Rb. Rotterdam 1 augustus 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:9806

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.7). - Schulden bij Belastingdienst (inkomstenbelasting, omzetbelasting, motorrijtuigbelasting). - Schulden bij CJIB (verkeersboetes).	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.8): Geen onderneming en auto meer.

65. Rb. Rotterdam 1 augustus 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:9810

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.7). Schulden bij Belastingdienst	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.8): Geen onderneming meer.

66. Rb. Rotterdam 1 augustus 2025, ECLI:BL:RBROT:2025:9858

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.7). - Schulden bij Belastingdienst (inkomstenheffing, motorrijtuigbelasting). - Schulden bij CJIB (verkeersboetes). - Schuld bij politie Antwerpen	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.8): - Geen onderneming meer. - Alle belastingaangiftes zijn gedaan. - Geen auto meer. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

67. Rb. Rotterdam 1 augustus 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:9864

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). Tevens vloeien de schulden deels voort uit een strafrechtelijke veroordeling. Schuldenlast aan CJIB van totaal €22.898,85 - Ontnemingsmaatregel, schadevergoedingsmaatregel, meerdere WAHV-boetes. - Tevens taakstraffen die openstaan.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5 – 2.7.): - Auto niet meer op haar naam. - Verzoekster betuigt spijt t.o.v. gedragingen die leiden tot ontnemingsmaatregel. Toen financiële problemen, inmiddels werk gevonden. - Consequenties van het maken van nieuwe schulden zijn thans voldoende doorgedrongen. - Maatregel i.v.m. schadevergoeding niet

			aangevochten op advies van advocaat.
--	--	--	---

68. Rb. Den Haag 25 augustus 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:16765

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Schulden uit strafrechtelijke veroordeling (art. 288 lid 2 sub c Fw) (r.o. 2.2.): • Taakstraf en voorwaardelijke gevangenisstraf wegens witwassen. • Vordering benadeelde partij van €66.111,40.	Nee.	Afwijzingsgrond van art. 288 lid 2 sub c Fw volgens rechtbank 'dwingendrechtelijk van aard' (r.o. 2.2.). Hardheidsclausule kan geen toepassing vinden in dit geval.

Echter in hoger beroep terecht vernietigd:

Gerechtshof Den Haag 21 oktober 2025, ECLI:NL:GHDHA:2025:2415

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Idem als in eerste aanleg (r.o. 2.5).	Ja (r.o. 2.6). <i>Anders dan de rechtbank acht het hof de hardheidsclausule wél van toepassing.</i>	Omstandigheden onder (r.o. 2.7): • Positieve gedragsverandering. • Onderneming beëindigd en fiscaal afgewikkeld. • Sinds februari 2023 schuldhelpverlening. • Geen voertuig meer op naam. • Tijdig voldoen van vaste lasten. • Tijdens minnelijk traject geen nieuwe schulden ontstaan. • Verzoeker gaf steeds gehoor aan oproepen van schuldhelpverlenende instanties. • Na korte periode van dakloosheid, inmiddels woonruimte

			toegewezen gekregen.
--	--	--	-------------------------

69. Rb. Rotterdam 3 september 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:10786

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.). - Schulden bij Belastingdienst	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.4.); - Geen zzp'er meer. Onderneming sinds mei 2024 opgeheven. - Geruime tijd fulltime in loondienst. - Recente verhuizing, maar geen nieuwe schulden. - Verantwoordelijkheidsbesef en saneringsgezinde houding.

70. Rb. Rotterdam 4 september 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:10837

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Schuldenlast van in totaal €16.986, 92. Niet te goeder trouw (r.o. 2.2). - Schuld aan Belastingdienst: €1.686,00 (Inkomstenbelasting, Motorrijtuigenbelasting en Toeslagen 2024 en 2025. - Schulden bij CJIB: €1.342,50 (verkeersboetes).	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3.): - Geen auto meer, waardoor 'onbetaald laten' dan wel het laten ontstaan van nieuwe boetes niet 'in de rede' ligt. - Verzoeker onder Budgetbeheer.

71. Rb. Rotterdam 24 september 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:11406

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). Schulden aan CJIB van in totaal €5.147,93.	Ja	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.5): Geen onderneming (verhandelen

			van auto's) meer sinds maart 2024. Hierdoor zijn geen nieuwe boetes bij het CJIB te verwachten • Serieuze en saneringsgezinde houding.
--	--	--	---

72. Rb. Noord-Nederland 24 september 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4286

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw. Schuldenlast van in totaal €10.031,68: • Schulden aan (o.a.) Wehkamp, Moneyathome en een lening bij een derde. Verzoekster is depressief en zit in een dip: • Zoekt toevlucht in aankopen of online spelletjes. • Te zien aan afschriften op de leefgeldrekening. • Ontvangt WGA-uitkering (80-100% arbeidsongeschikt).	Ja	Omstandigheden onder controle. M.a.w. een bestendige gedragsverandering waardoor <i>in redelijkheid</i> kan worden aangenomen dat de problematiek zich niet zal herhalen. Volgens rechtbank is situatie zodanig anders dat er gesproken kan worden van een 'keer ten goede'. • Geen nieuwe schulden ontstaan tijdens bewind. <i>Weliswaar</i> is de psychische problematiek nog aanwezig, maar op basis van het contact tussen bewindvoerder en verzoekster oordeelt de rechtbank situatie voldoende onder controle.

Opmerking:

- Verzoekster was op de dag van uitspraak op zowel psychisch als fysiek vlak niet in staat om persoonlijk aanwezig te zijn. Zij was alleen telefonisch beschikbaar om antwoord te geven op vragen.
- Desgevraagd heeft de beschermings-bewindvoerder verklaard dat verzoekster in het verleden hulp voor haar psychische problematiek heeft gehad, maar daardoor zijn de klachten alleen maar verergerd. Verzoekster heeft op dit moment geen hulp.
- Bewindvoerder is bezig om de grondslag van het bewind om te zetten van de B-grond (financieel) naar de A-grond (fysieke of psychische gesteldheid).
- Volgens beschermingsbewindvoerder weet verzoekster wat van haar wordt verwacht in de Wsnp en de schuldsanering zou voor haar een 'stip op de horizon' zijn.
- Hoewel de schuldhulpverlener opmerkt dat er op de leefgeldrekening nog wel wat bijzonderheden plaatsvinden, vraagt verzoekster 'niet vaak' om extra geld.
- De rechtbank is van oordeel dat door het beschermingsbewind en tevens de omzetting van de grondslag van B-grond naar A-grond, de problematiek die tot de schulden heeft geleid onder controle is en dat verzoeker een kans dient te worden gegund om te werken aan een schuldenvrije toekomst.

In mijn optiek is hier allesbehalve sprake van een wending ten goede. Veel externe factoren dragen bij aan het aanzienlijk verminderen van de problematische omstandigheden, maar het feit dat verzoekster nog steeds kampt met ernstige depressieve klachten en niet persoonlijk aanwezig kan zijn bij de zitting, maakt het voor mij onbegrijpelijk waarom een rechtbank overgaat tot toepassing van de hardheidsclausule. Zij zegt expliciet zelf dat de psychische problematiek nog aanwezig is. Slechts op verklaringen van de bewindvoerder acht ik het niet aannemelijk dat een oordeel gevormd kan worden over de serieuze en saneringsgezinde houding van een verzoekster.

73. Rb. Noord-Nederland 24 september 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4783

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw • Geen uitleg door rechtbank	Ja, ambtshalve .	Omstandigheden onder controle • Geen uitleg door rechtbank.

74. Rb. Den Haag 25 september 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:17843

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.) • Schuld aan derde: €45.642, 36. Heeft betrekking op ernstig letsel aan mevrouw veroorzaakt, het onrechtmatig gebruik van haar auto en het	Nee.	Niet gebleken van een 'voldoende bestendige gedragsverandering' (r.o. 2.4.). Bij verdere stabilisering wellicht meer kans.

	wegnemen van haar geld. Rechtbank Den Haag heeft verzoeker hiervoor op 15 maart 2023 aansprakelijk gesteld. Schulden aan HTM van in totaal €645,41 (zwartrijden in openbaar vervoer). Tevens nog heel veel andere schulden (r.o. 2.3). Verzoeker stelt dat schulden zijn ontstaan als gevolg van 'verslaving'.		
--	---	--	--

75. Rb. Rotterdam 1 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:11598

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.): Veel boetes aan CJIB van in totaal €1.380.	Ja.	Omstandigheden onder controle en wending ten goede (r.o. 2.4.): - Auto's waarmee boetes zijn gemaakt niet meer op naam dan wel niet meer feitelijk in bezit. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

76. Rb. Noord-Nederland 1 oktober 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4252

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Niet te goeder trouw. Totale schuldenlast van €65.753,64	Nee.	Bewindvoerder deed beroep op 'verzachtende omstandigheden' omdat verzoekster

	Diverse belastingschulden van €13.830 Voor het bepalen van de goede trouw wordt ook verwezen naar de Landelijke Criteria. Verzoekster ontvangt een bijstandsuitkering, maar heeft niet doorgegeven aan de gemeente dat zij neveninkomsten heeft door het maken van hapjesschalen en online gokken (laatste inkomsten bedroegen eenmalig €3.000). Met de verdiensten is niet aan de schuldeisers afgelost, maar een nieuwe bank en gordijnen gekocht. Kampt met gevolgen van een traumatisch verleden (psychosociaal)		een trauma uit het verleden heeft en een afwijzing de 'genadeklap' zou zijn. Hardheidsclausule niet van toepassing, omdat: - Trauma nog niet volledig verwerkt is. - Hierdoor is verzoekster niet geneigd om mee te werken. - Zij gedraagt zich bedreigend en intimiderend naar hen. - Rechtbank twijfelt over stabiliteit van budget van verzoekster wegens recent gokken. - Verzoekster is nog niet in staat de hulp te aanvaarden die zij nodig heeft. - Eerst gerichte stappen zetten in het stabiliseren van de situatie.
--	--	--	---

77. Rb. Noord-Nederland 8 oktober 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4793

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw. Expliciete verwijzing naar landelijke criteria	Ja.	Omstandigheden onder controle Rechtbank vindt dat er sprake is van een keer ten goede. Dit haalt zij uit de

	• Totale schuldenlast €18.960,76. • Schulden aan CJIB van in totaal €1.642,00 wegens te hard rijden		verklaring van verzoeker ter zitting. • Fulltimebaan, vast contract. • Stabiele financiële situatie door beschermingsbewind. • Geen nieuwe schulden meer. • Bewustzijn van verzoeker dat het anders moet.
--	--	--	---

78. Rb. Rotterdam 9 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:11945

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw wegens strafbeschikking die binnen de driejaarstermijn valt • Taakstraf die voortvloeit uit situatie verzoeker-overbuurman.	Ja.	Omstandigheden onder controle • Verzoeker verklaart situaties met overbuurman te vermijden. • Taakstraf vormt geen belemmering voor inspanningsverplichting (WIA-uitkering, 100% arbeidsongeschikt). • Serieuze en saneringsgezinde houding.

79. Rb. Rotterdam 9 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:11965

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw • Boetes aan CJIB: snelheidsovertreding, onverzekerd rijden en verlopen APK keuring	Ja	Omstandigheden onder controle • Geen auto meer. • Serieuze en saneringsgezinde houding.

80. Rb. Rotterdam 9 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:11967

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • Overbesteding en hoge belastingschuld wegens niet of	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3.): • Onderneming gestaakt. • Sinds september 2025 onder budgetbeheer.

	onjuist doen van belastingaangiftes		• Serieuze en saneringsgezinde houding.
--	-------------------------------------	--	---

81. Rb. Rotterdam 9 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:12588

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.): • Strafbeschikking geldboete. • CJIB-boetes zijn naar hun aard niet te goeder trouw.	Ja,	Omstandigheden onder controle • Geen auto meer. • Al geruime tijd onder beschermingsbewind.

82. Rb. Rotterdam 23 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:14481

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.): • Boetes aan CJIB (snelheidsboetes, onverzekerd rijden, tijdens het rijden vasthouden van mobiel). • Hoge belastingschuld wegens niet of niet juist doen van btw-aangiften of aangiften inkomstenbelasting. Mentale problematiek (r.o. 2.7.)	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.6.): • Sinds oktober 2025 32 uur per week werkzaam als kok. • Werkzaamheden eenmanszaak feitelijk gestaakt. Dit moet echter van de rechtbank wel ook nog formeel gebeuren (en uitschrijven KvK). • Auto blijft nodig, maar wegens inkomsten zal de autoverzekering kunnen worden afgeschreven. Tevens is verzoeker zich bewust van het feit dat hij geen verkeersboetes meer mag rijden. T.a.v. mentale problematiek (r.o. 2.7.): • Hulp bij psycholoog

			gezocht voor mentale problematiek. • Ingeschreven in het Cruks-register (hierdoor) kan niet meer gegokt orden. • Serieuze en saneringsgezinde houding.
--	--	--	--

83. Rb. Rotterdam 27 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:13416

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw • Zes boetes aan CJIB.	Ja.	Omstandigheden onder controle • Bewust dat geen nieuwe verkeersboetes mogen ontstaan. • Dit is dan ook niet gebeurd. • Serieuze en saneringsgezinde houding.

84. Rb. Den Haag 27 oktober 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:20187

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen. Twee verzoekers	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.): • Verzoeker en verzoekster hebben omvangrijke zakelijke schulden laten ontstaan aan de belastingdienst, het CJIB en aan Monuta Psychische problematiek bij verzoekster	Ja	Omstandigheden onder controle • Verzoekster is 'behandeld' voor de psychische problematiek. • Zelfstandige activiteiten zijn gestaakt. • Verzoekers werken beiden in loondienst. • Begeliding door schuldhulpmaatje en Stadsbank.

85. Rb. Rotterdam 29 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:13991

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • Boetes aan CJIB	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3): • Geen auto meer. • Staat onder beschermingsbewind (r.o. 2.4).

86. Rb. Rotterdam 30 oktober 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:14155

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • Schulden aan Texaco en Total wegens tanken zonder te betalen.	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3): • Relatief lage vorderingen. • Destijdse huisgenoot (die waarschijnlijk de schulden heeft laten ontstaan) is verhuisd. • Laatste bekeuring dateert van circa twee jaar geleden. • Inmiddels voldoende inkomsten om te kunnen tanken en bewust van het feit dat hij geen nieuwe boetes mag laten ontstaan.

87. Rb. Den Haag 3 november 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:20430

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • Schulden stonden foutief op de schuldenlijst als ontstaan ná het	Ja	De schulden vallen binnen de driejaarstermijn, maar er zijn 'geen aanwijzingen dat deze niet te goeder

	uitspreken van het beschermingsbewind, maar deze blijken vóór dat moment ontstaan te zijn		trouw zijn ontstaan' (r.o. 2.2.). Bovendien is de financiële situatie al ruim een jaar stabiel.
--	---	--	--

Opmerking: In r.o. 2.2. staat dat de hardheidsclausule wordt toegepast, maar eigenlijk is dat niet zo. Er is gewoonweg geen aanwijzing dat de schulden te kwader trouw zijn ontstaan, waardoor er dus geen hardheidsclausule nodig is voor toelating. Er is gewoonweg voldaan aan het vereiste van art. 288 lid 1 sub b Fw.

88. Rb. Rotterdam 5 november 2025, ECLI:NL:RBROT:13453

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.): CJIB-boetes van in totaal €1.705,42.	Ja	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.6): Geen auto meer.

89. Rb. Rotterdam 5 november 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:13458

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5): Boetes aan Belastingdienst en CJIB	Ja.	Omstandigheden onder controle - Geen werkzaamheden als zelfstandige meer. - Auto's niet meer op naam.

90. Rb. Rotterdam 5 november 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:13485

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.): Belastingsschulden niet te goeder trouw. Had gelden moeten reserveren, maar deze zijn aangewend voor de bekostiging van de vaste lasten.	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.6.): Inmiddels in loondienst en onderneming uitgeschreven bij KvK sinds januari 2024.

91. Rb. Rotterdam 5 november 2025, ECLI:NL:RBROT:13653

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:

In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): Schuld aan Belastingdienst van in totaal €50.131. Een deel valt binnen driejaarstermijn. Aangiften over de jaren 2024 en 2025 zijn nog niet ingediend waardoor de omvang van de totale schuldenlast nog niet geheel vaststaat.	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3.): - Onderneming uitgeschreven. - Toezegging om de boekhouding alsnog af te wikkelen.
-----------------------	--	-----	--

92. Rb. Rotterdam 5 november 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:14159

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.): Schuld aan Belastingdienst en ZVW van ruim €118.000 ten tijde van het zijn van zelfstandige.	Ja.	Omstandigheden onder controle - Onderneming opgeheven. - Inmiddels in loondienst.

Belangrijk: In de aard van de zeer grote belastingschuld ziet de rechtbank aanleiding om de duur van het Wsnp-traject vast te stellen op dertig maanden ex. art. 349a lid 1 Fw (r.o. 2.9.). Mijns inziens is dit een hele goede beslissing. Het toegelaten worden tot de Wsnp heeft zo een stimulerend effect voor de schuldenaar, maar de belangen van de schuldeisers worden wel extra beschermd door een langere duur. Zeker bij dergelijk grote schulden acht ik dit een wenselijke gang van zaken.

93. Rb. Noord-Nederland 12 november 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4858

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw - Schuldenpakket bestaat vrijwel geheel uit relatief recente schulden. - Geen inkomen wegens mislukte uitkeringsaanvragen bij gemeente in periode september 2024 tot en met	Ja.	Omstandigheden onder controle Hoewel omstandigheden van verzoeker pas recent in positieve zin zijn veranderd, heeft de rechtbank vertrouwen in een succesvolle schuldsaneringsregeling.

	maart 2025. Hierdoor is o.a. huurachterstand ontstaan die heeft geleid tot dreigende ontruiming.		• Uitkering is inmiddels aangevraagd en toegekend. • Zeer recent onder beschermingsbewind.
--	---	--	---

Belangrijk: Hoewel verzoeker een bestendige gedragsverandering laat zien, is deze zeer recent tot een taakstraf veroordeeld, hetgeen ten koste zal gaan van de inspanningsverplichting. Daarom wordt de regeling met zes maanden verlengd. Mijns inziens tevens een verstandige keuze van de rechtbank; de toegang wordt vergemakkelijkt, maar de schuldeisers worden zo veel mogelijk beschermd.

94. Rb. Noord-Nederland 12 november 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:4859

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw • Schuldenpakket bestaat voornamelijk uit zakelijke schulden. • Door onverstandige zakelijke keuzes zijn belastingschulden ontstaan.	Ja.	Omstandigheden onder controle • Verzoeker heeft hulp gezocht op 'diverse vlakken'. • Sinds april 2024 onder beschermingsbewind geplaatst. • Beschermingsbewindvoerder heeft orde op zaken gesteld. • Geen nieuwe schulden meer ontstaan.

Belangrijk: Hoewel bestendige gedragsverandering, is wel degelijk aanzienlijke schade bij de belastingdienst ontstaan door 'onbewust onbekwaam ondernemen'. In de aard van deze schulden ziet de rechtbank aanleiding tot verlenging van het traject met zes maanden. In lijn met mijn vorige zienswijzen acht ik dit tevens een goede beslissing.

95. Rb. Noord-Nederland 19 november 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5451

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw. Schuldenlast van in totaal €23.916,64. • Schulden aan Belastingdienst (motorrijtuigenbelasting, omzetbelasting, inkomstenbelasting, ZVW en huurtoeslag). • Schuldenlast aan CJIB van in totaal €2.416,50 (te hard rijden, fout parkeren, niet kunnen tonen van een rijbewijs en onverzekerd rijden. • In periode november 2022 en maart 2024 met	Ja.	Omstandigheden onder controle • Onderneming is beëindigd. • Staat onder beschermingsbewind. • Begonnen met aflossen. • Verzoeker verklaart geen auto aan te schaffen, ook niet na einde rijverbod. Hier 'vertrouwt' de rechtbank op.

	justitie in aanraking geweest (rijden zonder geldig rijbewijs en onder invloed van verdovende middelen). Middelengebruik, ziekte en eerdere relaties zijn problemen ontstaan.		Verslaving is 'te boven gekomen' met behulp van familie en is anderhalf jaar clean. Sinds het clean zijn ontstaan er ook geen nieuwe verkeersboetes.
--	---	--	---

96. Rb. Den Haag 20 november 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:22241

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen. Twee verzoeker, meneer en mevrouw.	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4). Schuldenlast van in totaal €218.481,82 - De heer zijn onderneming kende een slechte gang van zaken (r.o. 2.3.). - Beiden hebben toeslagen ontvangen die moeten worden terugbetaald (r.o. 2.3.). - Schulden aan CJIB van €4.522,22. - Strafbeschikking zeer recent aan de heer opgelegd. - Tijdens minnelijk traject nieuwe schulden ontstaan door toeslagen waarop beiden geen recht hadden.	Nee.	Niet gebleken dat omstandigheden onder controle zijn gekregen (r.o. 2.5.).

97. Rb. Rotterdam 24 november 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:15200

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:

In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): - Schulden aan CJIB uit 2022, 2023 en 2024 (verkeersboetes). - Tijdens minnelijk traject schulden ontstaan bij de Gemeentelijke Belastingen Rotterdam (parkeerboetes).	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3.): - Beschermingsbewind sinds oktober 2025. - Beschermingsbewindvoerder verklaart de auto's, zodra dit kan, van de naam van verzoekster af te halen. Deze staan nu bij sloperij, waardoor er geen nieuwe parkeerboetes meer kunnen ontstaan. Het onbetaald laten van de motorrijtuigenbelasting dan wel het laten ontstaan van nieuwe verkeersboetes acht de rechtbank 'niet aan de orde'. - Saneringsgezinde en serieuze houding.
-----------------------	---	-----	--

Belangrijk: In r.o. 2.6 ziet de rechtbank aanleiding om de duur te stellen op 22 maanden. Wegens het afronden van een studie kan verzoekster (nog) niet volledig deelnemen aan het arbeidsproces. Na afronding van de studie en het vinden van een fulltimebaan, ontstaat ook de verwachting dat meer verdiend kan worden. Dit is wederom in het belang van de schuldeisers een goede beslissing.

98. Rb. Den Haag 24 november 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:22702

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): Schulden aan Belastingdienst van in totaal €39.029. Deel hiervan binnen driejaarstermijn.	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.2.): - Schulden hoofdzakelijk uit zelfstandige activiteiten die inmiddels zijn beëindigd. - PW-uitkering. - Is 'bereid' werkzaamheden in loondienst te verrichten. - Financiële situatie is thans 'stabiel'.

99. Rb. Rotterdam 26 november 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:14314

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.): Boetes aan CJIB (onverzekerd	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.4-2.5): Een auto verkocht, de

	rijden, fout parkeren)		andere inmiddels verzekerd. Per december 2024 geen onderneming meer.
--	------------------------	--	--

100. Rb. Rotterdam 26 november 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:14523

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): Tandartskosten wegens veel problemen met gebit, terwijl verzoeker wist dan wel behoorde te weten dat hij niet zou kunnen betalen. Verslavingsverleden en daarmee samenhangend justitieel verleden (r.o. 2.5.)	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.4): - Sinds december 2024 onder beschermingsbewind. - Beschermingsbewindvoerder geeft aan dat geen nieuwe kosten gemaakt zullen worden. - Voor tandartskosten is bijzondere bijstand aangevraagd. Verzoeker heeft ter zitting verklaard dat hij nu 'bijna' een jaar clean is. Hij wordt begeleid door 'De Hoop' en doet daar ook aan dagbesteding. Wil het komende jaar weer parttime gaan werken.

Opmerking: In art. 7.3.2 van Bijlage III bij het Landelijk Procesreglement verzoekschriftprocedures insolventiezaken rechtbanken staat inderdaad dat, hoewel een verslaving i.b. één jaar onder controle moet zijn, dit ook korter mag zijn afhankelijk van onder meer de ernst en duur van de verslaving. Veel gegevens geeft de rechtbank niet over de verslavingsproblematiek van verzoeker, maar het is aannemelijk dat van deze mogelijkheid gebruik is gemaakt.

101. Rb. Noord-Nederland 26 november 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5355

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw. Totale schuldenlast van €61.780,13. Vordering van Belastingdienst: €11.902 (onbetaalde omzetbelasting, inkomstenbelasting)	Ja.	Omstandigheden onder controle en keer ten goede - Geen onderneming meer. - Dienstverband van 35 uur. Budgetbeheer en geen

	en motorrijtuigen belasting.		nieuwe schulden.
--	---------------------------------	--	---------------------

102. Rb. Rotterdam 27 november 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:15201

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): Huurschuld aan derden van €12.880,42 terzake een schadevergoeding voor onderhuur en eindafrekening	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3): - Sinds februari 2025 budgetbeheer bij gemeente. - Verzoekster huurt woning van Leger des Heils en ontvangt begeleiding van hen. Een dergelijk voorgaande situatie (huurschuld) ligt daarom niet meer in de rede. - Tijdens minnelijk traject geen nieuwe schulden ontstaan. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

103. Rb. Rotterdam 27 november 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:15204

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw en strafrechtelijke veroordeling binnen vijf jaar (diefstal met geweld (dus zowel art. 288 lid 1 sub b en lid 2 sub c Fw (r.o. 2.2. – 2.3.):	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.4): - Beschermingsbewind sinds februari 2023. - Ruime tijd begeleiding vanuit de Wmo. - Begeleider spreekt over ‘positieve ontwikkeling’. 32 uur in loondienst. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

104. Rb. Noord-Nederland 3 december 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5347

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw, omdat onherroepelijke veroordeling; gedetineerd gezeten van 12 december 2024 tot en met 19 januari 2025 (het gebruik van een door partner gestolen pinpas en onduidelijke transacties via marktplaats). Totale schuldenlast: €55.961,22	Ja.	Omstandigheden onder controle en keer ten goede: • Serieuze en saneringsgezinde houding. • De feiten die tot detentie hebben geleid, waren volgens reclasseringsmedewerker gepleegd in een periode van continue geldzorgen. • Verder zijn niet expres schulden gemaakt. • Inmiddels stabiele woon- en leefsituatie en stabiel budget.

105. Rb. Noord-Nederland 3 december 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5352

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast: €15.296,87 Niet te goeder trouw: • Schulden aan UWV: €3.697,95 terzake teruggevorderde WW-uitkering. • Schulden aan Belastingdienst: €2.597 inkomstenbelasting 2024 en €2.845 terugvordering van teveel ontvangen huur- en zorgtoeslag. • Minstens €490 overgemaakt aan een bedrijf. Verzoekster spreekt van oplichting en heeft	Ja.	Een keer ten goede, want situatie is nu 'zodanig anders': • Sinds april 2025 beschermingsbewind en sindsdien geen nieuwe schulden. • Verzoekster is zich ervan bewust dat zij vaak 'te goed van vertrouwen is'. • Verzoekster heeft 'juiste stappen gezet' om te voorkomen dat zij opnieuw wordt opgelicht.

	hiervan aangifte gedaan.		
--	-----------------------------	--	--

106. Rb. Noord-Nederland 10 december 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5708

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast: bijna €205.000 Groot deel te goeder trouw (2023-2024): • Belastingdienst: €80.000. • Schuldeiser €29.000. • Onderneming mede door werknemer gerund, beëindigd en administratie weggegooid	Ja.	Omstandigheden onder controle en keer ten goede. Zodanige andere situatie omdat: • Verzoeker heeft geprobeerd zelf zijn problemen op te lossen. • Onderneming is beëindigd. • Financiële en psychologische hulp gezocht. • Momenteel aan het solliciteren. • Beschermingsbewind ingesteld sinds augustus 2024. • Verzoeker wil zich 'volledig inzetten'.

Opmerking: Los van de grote schuldenlast is er veel aan de hand in deze casus. Verzoeker heeft geen toegang tot zijn (commerciële) huurwoning omdat de verhuurder de sloten (voor de derde keer) heeft vervangen. Hij woont bij zijn vriendin en hierdoor stagneert de aanvraag voor een bijstandsuitkering. Hij is nog steeds op zoek naar een baan en heeft te maken gehad met een burn-out. Ook al is er beschermingsbewind, ik vind dat er nog te veel aan de hand is om te spreken van een daadwerkelijk stabiele situatie. De schulden aan de Belastingdienst bedragen o.a. huurtoeslag en inkomstenbelasting. Weliswaar is met het stoppen van de onderneming niet aannemelijk dat ondernemingsschulden weer zullen ontstaan, maar van andere daadwerkelijke objectieve factoren die neigen tot het bemerken van een 'keer ten goede' (zoals het daadwerkelijk werken in loondienst) acht ik niet aanwezig. Gelet op de grote schuldenlast had de rechtbank ook het verzoek kunnen afwijzen en kunnen attenderen op het feit dat een toekomstig verzoek, waar dan bijvoorbeeld inmiddels daadwerkelijk een huurwoning bewoond wordt en in loondienst wordt gewerkt, meer kans van slagen heeft.

107. Rb. Noord-Nederland 10 december 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5713

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast: €22.000 Niet te goeder trouw want binnen driejaarstermijn: • Verzoekster nam financiën	Ja.	Omstandigheden onder controle en keer ten goede: • Verzoekster werkt 12 uur per week en solliciteert naar meer (is

	over van partner, die kampte met psychische problemen. • Overzicht kwijtgeraakt en hiervoor hulp gezocht.		momenteel 20 weken zwanger). • Schuldhulpverlener verklaart dat het budgetbeheer (sinds juli 2024) erg goed gaat. • Zelfstandig hulp gezocht. • Verzoekster wil zich volledig inzetten.
--	--	--	--

108. Rb. Noord-Nederland 10 december 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5722

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast: ruim €63.000. Maar een groot deel daarvan uit 2009: €49.461,82 aan Gemeente Leeuwarden. Niet te goeder trouw: • Vordering van CJIB: €1.156,07. • Recente schuld aan Gemeente Leeuwarden wegens het niet opgeven van gokinkomsten door haar partner Verzoekster heeft in detentie gezeten. Straffen opgelegd in het kader van verkeersovertredingen onder invloed van drugs. Verslavingsproblematiek (drugs): • ‘Momenteel nog onder behandeling om van de drugs af te komen’. • ‘Verzoekster krijgt onderhoudsdosis	Ja.	Zodanige andere situatie, keer ten goede: • Verzoekster heeft haar relatie beëindigd. • Na detentie in forensische opvang en bezig met dagbesteding. • Zicht op eigen appartement (met ambulante begeleiding) per januari 2026. • Sinds 2023 beschermingsbewind. • Al een jaar onder behandeling bij VNN en komt afspraken na. • Duidelijk geworden dat verzoekster zich volledig wil inzetten. Verslavingsproblematiek is stabiel

	die wordt afgebouwd'.		
--	--------------------------	--	--

Opmerking: Verzoekster heeft grote stappen gemaakt. Zij heeft zelf haar relatie beëindigd en daarmee afscheid genomen van externe slechte invloeden. Ook gaat het beschermingsbewind goed en komt zij haar afspraken bij VNN al een jaar na. Dit laatste zou kunnen duiden op het ten minste één jaar 'onder controle' hebben van een drugsverslaving zoals de Landelijke Uniforme Criteria dat voorschrijven. Toch plaats ik mijn vraagtekens bij de conclusie dat nú al sprake is van een keer ten goede. Verzoekster krijgt gewoon nog een onderhoudsdosis en verklaard wordt dat zij nog steeds bezig is om van de drugs af te komen. Schuldenaren die nog steeds afhankelijk zijn van dergelijke middelen, acht ik allesbehalve saneringsrijp; ik had graag nog een verdere stabilisatie gezien alvorens een verzoek wordt toegewezen.

109. Rb. Rotterdam 11 december 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:15677

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule :	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): - Schuld aan Belastingdienst: €6.338 (inkomstenbelasting 2024-2025 en motorrijtuigenbelasting) - CJIB: €948 (verkeersboetes) - Tevens gedurende het minnelijke traject nieuwe schulden wegens het niet betalen van de motorrijtuigenbelasting.	Ja.	R.o. 2.3.: - Verzoeker 'geeft blijk van' van het tot zich laten doordringen dat geen nieuwe schulden ontstaan mogen worden. - Ter zitting 'ingestemd' met het aanvragen van beschermingsbewind

Opmerking: Geen andere gegevens over objectieve factoren die aangeven dat er een 'keer ten goede' is. Ik vind deze uitspraak te summier gemotiveerd.

110. Rb. Den Haag 15 december 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:24144

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): Boetes aan CJIB	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.2): - Geen auto meer op naam. - Sinds wijziging beschermingsbewindvoerder sprake van stabiele situatie. - Verzoekster werkt inmiddels een jaar fulltime.

111. Rb. Noord-Nederland 17 december 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5700

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast €87.829,05.	Ja.	Keer ten goede:

	Niet te goeder trouw: - Schulden bij Belastingdienst voortvloeiende uit onderneming: €50.120 (deel valt binnen driejaarstermijn). - Aantal recente forse contante stortingen. Verslavings- en psychische problematiek: - Intensief hulp gehad in verleden voor verslaving, maar in 2024 terugval gehad (wegens overlijden vriend). Inmiddels daarvoor weer hulp ingeschakeld. - Voor psychische problematiek afwachtend op een intakegesprek bij PsyQ.		- Ondernemerschap achter zich gelaten. - Fulltime in loondienst. - Hij verdient goed en kan veel afdragen t.b.v. zijn schuldeisers. - Op meerdere vlakken zelf hulp inschakelen voor zijn problematiek. - Hoewel het ongeoorloofde zwart bijbeunen, is een sanctie hiervoor te zwaar omdat verzoeker openheid van zaken heeft verschaft en al veel stappen in de juiste richting heeft gezet.
--	--	--	---

Opmerking: Dit is mijns inziens een sterke, juiste beslissing. Er is weliswaar sprake van verslavingsproblematiek en tevens schulden ontstaan te kwader trouw, maar de schuldenaar geeft aan de rechtbank objectieve redenen om de hardheidsclausule toe te passen. De toelating is nu niet alleen in het belang van hemzelf, maar tevens in het belang van zijn schuldeisers. Hij heeft de omstandigheden onder controle, hetgeen zich *laat zien* in zijn goed verdienende fulltimebaan. Tenslotte wijst de rechtbank het verzoek voor een eerdere ingangsdatum af om de reden dat er zwart is bijgebeund. De toegang tot de Wsnp wordt in deze zaak niet onnodig bemoeilijkt, maar een te grote benadeling van schuldeisers wordt ook voorkomen.

112. Rb. Noord-Nederland 17 december 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5701

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast: €87.647,71. Niet te goeder trouw:	Ja.	Omstandigheden onder controle: Verzoeker accepteert nu wel hulp.

	• Verschillende CJIB-boetes. • Schulden aan Belastingdienst: €42.334		• Krijgt 'voordeel' van de twijfel dat verplichtingen worden nagekomen.
--	---	--	---

Opmerking: De schuldenlast is groot, maar valt ook voor een groot deel buiten de driejaarstermijn. Hierdoor is het aannemelijk dat de rechtbank de verhouding tussen de schulden te kwader trouw en de totale schuldenlast heeft meegewogen bij haar oordeel.

113. Rb. Noord-Nederland 17 december 2025, ECLI:NL:RBNNE:2025:5702

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Schuldenlast van in totaal: €42.791,33 Niet te goeder trouw (?): • 2012, 2017 en juni 2022 boetes wegens hennepsteelt. • Alle drie deze schulden vallen buiten de driejaarstermin.	Ja.	Omstandigheden onder controle: • Verzoeker ziet in dat hennepsteelt geen duurzame oplossing is voor zijn situatie. • De schuldenlast valt geheel en voor het grootste gedeelte ruim buiten de driejaarstermijn.

Opmerking: Hier is weliswaar een beroep gedaan op art. 288 lid 3 Fw, maar strikt genomen is hier geen toepassing van de hardheidsclausule aan de orde. De schulden vallen gewoonweg buiten de driejaarstermijn en zijn daarmee te goeder trouw.

114. Rb. Rotterdam 18 december 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:15376

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw: • Ten tijde van het hebben van een onderneming liet verzoeker klanten een aanbeting doen terwijl hij wist dat hij zijn eigen verplichtingen niet kon nakomen. • Schulden aan CJIB.	Ja.	Omstandigheden onder controle: • Schulden ontstaan toen verzoeker 'het overzicht kwijt was'. Toen verkeerd advies opgevolgd. • Onderneming gestaakt door uitgesproken faillissement. • Fulltime dienstbetrekking inmiddels. • Gemotiveerd om aan de

			schuldenproblematiek te werken.
--	--	--	---------------------------------

115. Rb. Rotterdam 18 december 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:15680

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.): Schuld aan CJIB (€1.653,94).	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.4.): - Geen auto meer. - Onder beschermingsbewind.

116. Rb. Rotterdam 18 december 2024, ECLI:NL:RBROT:2025:15681

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.): Schuld aan Belastingdienst: €21.442. Maar een klein deel binnen de driejaarstermijn.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): - Onder beschermingsbewind sinds juni 2022. - Onderneming al sinds juni 2022 uitgeschreven bij KvK.

117. Rb. Rotterdam 24 december 2025, ECLI:NL:RBROT:2025:15410

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): - Schuld aan CJIB (€19.630,50) (verkeersboetes). - Schulden aan instellingen van de kinderopvang (€18.612,19). Deel van de kinderopvangtoeslag niet aangewend waarvoor zij bedoeld was	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): - Geen auto meer. - Onder beschermingsbewind.

118. Rb. Overijssel 5 januari 2026, ECLI:NL:RBOVE:2026:1823

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 3.4.):	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 1.1.):

	Schuld aan CJIB (€8.514). O.a. twee strafbeschikkingen uit 2024 van ieder €700.		'Voldoende aannemelijk', verder geen informatie.
--	---	--	--

Belangrijk: In deze uitspraak zegt de rechtbank iets belangrijks. In r.o. 3.4. oordeelt zij dat

*“het laten ontstaan van nieuwe schulden die niet te goeder trouw zijn en waardoor een beroep op de **hardheidsclausule noodzakelijk** is, een omstandigheid is die maakt dat het bepalen van een **eerdere ingangsdatum niet gerechtvaardigd** is.”*

De rechtbank Overijssel zegt hier expliciet dat slechts één van de twee tegemoetkomingen aan de schuldenaar toegepast mag worden. Als al een beroep op de hardheidsclausule gedaan wordt en deze wordt toegepast, is het niet redelijk dat *daarbij* ook nog eens aan de achterkant van de Wsnp gesleuteld wordt. De toegang wordt zo weer vergemakkelijkt (in lijn met de bedoelingen van de wetgever), maar het uiteindelijke traject wordt niet verkort.

119. Rb. Overijssel 19 januari 2026, ECLI:NL:RBOVE:2026:1815

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 3.5.) Geen nadere gegevens	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 3.2.): 'Voldoende aannemelijk', verder geen informatie.

Belangrijk: Verzoek om eerdere ingangsdatum met precies dezelfde reden als de vorige uitspraak afgewezen.

120. Rb. Oost-Brabant 21 januari 2026, ECLI:NL:RBOBR:2026:338

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Totale schuldenlast van in totaal twaalf schulden: €83.672, 69 Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.): Schulden aangegaan terwijl redelijkerwijs geen uitzicht bestond op aflossing daarvan.	Nee	Wezenlijke gedragsverandering niet aan de orde (r.o. 2.5.): - Onder bewindstelling slechts om beslag op inkomen te voorkomen. - Hierdoor geen ambtshalve toepassing.

	• Verzoekster had een vordering van €47.000 van familieleden boven haar hoofd hangen. Dit wist zij al in 2021 en dit werd onherroepelijk in hoger beroep bevestigd in september 2024. • Hierna heeft verzoekster nog steeds willens en wetens schulden laten ontstaan (o.a. vakantie boeken, krediet afsluiten).		
--	---	--	--

121. Rb. Den Haag 22 januari 2026, ECLI:NL:RBDHA:2026:1294

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Niet te goeder trouw (r.o. 2.3.-2.6.): • In de afgelopen drie jaar niet voldaan aan verplichting tot afdracht van de loonheffing en omzetbelasting, terwijl in die jaren wel privé onttrekkingen lijken te hebben plaatsgevonden.	Nee.	Verzoeker wil blijven ondernemen, maar wegens het ontbreken van financiële gegevens is onvoldoende gebleken van voldoende kundig ondernemerschap (r.o. 2.7.-2.8.) Hierdoor is niet gebleken van een wijziging van omstandigheden waardoor soortgelijke schulden worden voorkomen.

Belangrijk: Indien een verzoeker dus door wil als ondernemer, moeten er wel degelijk objectieve aanknopingspunten voor de rechter zijn om te beoordelen dat er controle is gekregen op de omstandigheden die hebben geleid tot de schulden. Hiertoe dienen gegevens verstrekt te worden, zoals een realistische begroting van de netto verdien capaciteit en een geprognostiseerd gemiddeld gerealiseerd nettoresultaat per maand van het werken als ondernemer. Indien deze gegevens niet verstrekt worden, ligt toepassing van de hardheidsclausule niet in de rede.

122. Rb. Rotterdam 28 januari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:1671

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): - Schuld aan Belastingdienst wegens onterecht ontvangen kinderopvangtoeslag en motorrijtuigenbelasting. - Schuld aan Debicare wegens het niet aanwenden van de kinderopvangtoeslag voor kinderopvang	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3.): - Kinderopvangtoeslag stopgezet. - Auto van naam af. - Sinds maart 2025 onder budgetbeheer.

123. Rb. Rotterdam 28 januari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:2433

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuld aan Belastingdienst: €211.170,10 Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.): - Een deel valt binnen de driejaarstermijn. - Administratie niet op orde en het nalaten van het doen van veel belastingaangiftes. - Niet gereserveerd voor Belastingdienst, veel vorderingen onbetaald gelaten.	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.6.): - Onderneming sinds december 2023 opgeheven. - Alle aangiftes zijn inmiddels gedaan. - Verzoeker wil van zijn schulden af, ook in het belang van zijn minderjarige kinderen. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

124. Rb. Rotterdam 29 januari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:2245

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.-2.3.): • Verzoekster is onderneming gestart naast het hebben van een IVA-uitkering. • Zij had afspraken met één zelfstandige ondernemer en liet deze verscheidene opdrachten uitvoeren. • Toen echter problemen ontstonden tussen verzoekster en ondernemer, bleef zij hem opdrachten laten uitvoeren die niet of niet deugdelijk werden voltooid. • Veel schuldeisers zijn hierdoor in de verbouwing blijven zitten. • Verzoekster heeft veel aanbetalingen laten doen in tijden van onzekerheid, zij probeerde 'het ene gat te vullen met het andere gat'.	Ja.	Omstandigheden onder controle: • Onderneming op advies uitgeschreven bij KvK. • Sindsdien geen nieuwe schulden ontstaan. • Sinds januari 2024 schuldhelpverlening. • Dossier toont dat mevrouw niet zelf heeft geprofiteerd van haar handelswijze. • Mevrouw betuigt spijt en haar gezin heeft ook geleden onder de consequenties. • Bij geen toelating zal haar problematiek blijven voortduren en zullen de schuldeisers ongecontroleerde verhaalacties voortzetten. Maar wel voor drie jaar Wsnp (r.o. 2.6).

Belangrijk: In r.o. 2.6. bepaalt de rechtbank dat de schuldsaneringsregeling drie jaar gaat duren (i.p.v. anderhalf jaar):

*“Naar het oordeel van de rechtbank wordt met het bepalen van een langere duur van de regeling recht gedaan aan **alle betrokken belangen**, en daarbij wordt er rekening gehouden met het ontstaan en de aard en omvang van de schuldenlast. Mevrouw [verzoekster] heeft een afloscapaciteit van circa € 1.200,-- per maand. De afloscapaciteit wordt dan over een periode van drie jaar ingezet **ten behoeve van de schuldeisers**, die gelijkelijk en conform hun rang zullen worden behandeld.”*

Ik acht dit wederom een gebalanceerde, juiste beslissing. De doorstroom naar de Wsnp wordt niet onnodig bemoeilijkt, met een schone lei in het vooruitzicht kan actief en gemotiveerd worden toegewerkt naar een schuldenvrije toekomst. Maar tegelijkertijd worden de schuldeisers, die toch voornamelijk bestaan uit privépersonen of bedrijven, tegemoetgekomen doordat hun schuldenaar langere tijd ten behoeve van hen zal sparen en aflossen.

125. Rb. Rotterdam 4 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:1580

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 3.5.): - Schulden aan CJIB. - Aantal schulden voortvloeiende uit onderneming van verzoeker.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): - Auto's worden gesloopt dan wel verkocht. - Onderneming sinds juli 2023 uitgeschreven. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

126. Rb. Overijssel 9 februari 2026, ECLI:NL:RBOVE:2026:1789

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 3.1.-3.2.). Veroorzaakt door drugs- en gokverslaving. - In 2022 kon verzoeker geen alimentatie meer betalen en vluchtte hij in middelengebruik en gokken. - Tot en met september 2025 diverse bedragen afgeschreven	Nee.	Omstandigheden niet al geruime tijd onder controle (r.o. 3.6.): - Nog geen beschermingsbewind uitgesproken (r.o. 3.4.). - Uit bankafschriften wordt afgeleid dat gokverslaving nog geen jaar onder controle is. Verzoeker stelt zelf dat deze wel onder controle is. - Na verloop van tijd, bij een aantoonbaar

	aan o.a. Unibet, One Casino, Bet365.nl etc.		stabielere situatie, heeft verzoeker wellicht meer kans (r.o. 3.9).
--	---	--	--

Belangrijk: In r.o. 3.8 wordt expliciet gezegd dat als de verzoeker wel zou worden toegelaten, de kans aannemelijk is dat de schuldsanering tussentijds wordt beëindigd. Dit is niet in het belang van de verzoeker, maar ook niet in het belang van de *schuldeisers*.

127. Rb. Overijssel 9 februari 2026, ECLI:NL:RBOVE:2026:1809

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 3.5.) Veroordeeld wegens rijden zonder rijbewijs.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 3.2.): 'Voldoende aannemelijk', verder geen informatie.

Belangrijk: Wederom ziet Rechtbank Overijssel in het toepassen van de hardheidsclausule reden om af te zien van een eerder ingangsmoment (r.o. 3.5.).

128. Rb. Noord-Nederland 11 februari 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1171

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast: €35.851,58. Niet te goeder trouw: - Schuld aan CJIB: €494. - Schuld aan Belastingdienst: €244.	Ja.	Keer ten goede: - Sinds november 2025 budgetbeheer, zal worden omgezet in beschermingsbewind. - Ontvangt ondersteuning van het gebiedsteam. - Ontvangt Wajong uitkering waardoor vaste lasten betaald kunnen worden.

129. Rb. Rotterdam 11 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:2248

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): Overbestedingsschulden aan Klarna en American Express	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): Verzoekster heeft verklaard dat budgetbeheer zal worden opgestart.

Opmerking: Ik vind dit een hele summiere motivering. Wellicht dat de schuldenlast te kwader trouw dan ook heel erg meeviel.

130. Rb. Rotterdam 11 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:2249

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • €30.901 aan Belastingdienst, voor een groot deel binnen driejaarstermijn.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): • Onderneming sinds september 2024 uitgeschreven bij KvK. • Sinds december 2024 onder beschermingsbewind.

131. Rb. Rotterdam 11 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:2251

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • Belastingsschuld (€19.263 (r.o. 2.7). • Schuld aan CJIB	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.4.): • Beschermingsbewind sinds mei 2025. • Geen auto meer op naam. • Geen scooter meer op naam (want gestolen). • Onderneming uitgeschreven bij KvK sinds augustus 2022. • Serieuze en saneringsgezinde houding.

Opmerking: Duur verlengd met drie maanden wegens de hoogte van de Belastingsschuld (r.o. 2.7.).

132. Rb. Rotterdam 11 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3036

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.): • Schuld aan Belastingdienst. • Schuld aan CJIB. Nalatig door 'het blowen' en daardoor geen aangiftes omzetbelasting gedaan (wordt niet meer op ingegaan).	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): • Gestopt met werkzaamheden als zzp'er. • Inmiddels aangiftes omzetbelasting gedaan. • Verzoeker beschikt niet meer over auto.

--	--	--	--

Opmerking: Geen aandacht meer besteed aan het blowen. Ik vind dat vreemd, omdat verzoekster daardoor nalatig was in het doen van haar aangiftes.

133. Rb. Rotterdam 11 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3037

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.) • CJIB-boetes (niet betalen motorrijtuigenbelasting en eenmaal onverzekerd rijden. • Auto was bij haar ex-partner in gebruik.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): • Relatie beëindigd. • Verzoekster beschikt niet meer over auto. • Bewustzijn van het feit dat geen nieuwe boetes meer gemaakt mogen worden. • Geen nieuwe schulden maar ontstaan nadat haar bankrekening voor haar ex-partner is geblokkeerd.

134. Rb. Rotterdam 11 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3038

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • Terugvorderingen SZ IJsselgemeenten voor ten onrechte verstrekte bijstand en een leenbijstand. • CJIB-boetes. Verzoekster is vroeg op zichzelf gaan wonen en	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 2.3): • Budgetcoach en sinds september 2025 onder beschermingsbewind, sindsdien geen nieuwe schulden ontstaan. • Nu is contact, anders dan bij eerdere hulpverlening, tussen verzoekster en beschermingsbewindvoerder wel goed. • Vaste lasten worden betaald door beschermingsbewindvoerder.

	heeft zich toen niet om haar schulden bekommerd. Ze is volgens haarzelf 'van het kastje naar de muur gestuurd' en heeft niks gehad aan de verscheidene schuldhelpverlenende organisaties die bij haar betrokken geweest zijn. Strafrechtelijke veroordeling tot betaling van geldboete: • Verzoekster als katvanger gebruikt bij het pinnen van geld van een ander zijn rekening.		• Strafrechtelijke veroordeling eenmalig incident.
--	---	--	--

135. Rb. Rotterdam 11 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3039

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • CJIB-schulden. Meerder verkeersboetes in jaren 2024-2025.	Ja.	Na lange periode leven een andere wending gegeven (r.o. 2.3.): • Ouders hierbij grootste steun. • 'Heel' gemotiveerd.

136. Rb. Rotterdam 11 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:3095

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.) • Schuld aan Hiltermann Auto Lease Company	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.-2.7.): • Verzoeker heeft zich ingespannen om schulden af te lossen. • Diverse betalingsregelingen getroffen en daar ook op afgelost. • Sinds januari 2024 contract voor 36

			uur per week bij Young Capital. • Onderneming opgeheven. • Sinds augustus 2025 onder budgetbeheer. • Stabiele financiële situatie, geen nieuwe schulden meer ontstaan.
--	--	--	--

137. Rb. Rotterdam 12 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:2453

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.) • Fraudevordering aan Sociale Dienst Drechtstreden. • Overbestedingsschulden.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): • Budgetbeheer wordt als zeer positief door budgetbeheerder omschreven. • Geen nieuwe schulden ontstaan, inkomsten en uitgaven in balans. • Saneringsgezinde houding. • Rechtbank was eerst niet zeker, maar verzoekster krijgt 'voordeel van de twijfel'.

Opmerking: De rechtbank twijfelde eerst over de saneringsgezinde houding (r.o. 2.6.-2.7.), maar raakte na de verklaring ter zitting van verzoekster zelf en de verklaring van budgetbeheerder in een e-mail hier wel van overtuigd. De rechtbank heeft verzoekster beschermingsbewind geadviseerd; dit is uitdrukkelijk geweigerd. Nog steeds voordeel van de twijfel; dit kan te maken hebben met de totale schuldenlast vergeleken met de schulden te kwader trouw.

138. Rb. Den Haag 16 februari 2026, ECLI:NL:RBDHA:2026:2944

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.) • Geen volledige administratie. • Omvangrijke (zakelijke) schulden aan	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.4.): • Zelfstandige activiteiten gestaakt in 2024 en

	de Belastingdienst.		inmiddels in loondienst.
--	------------------------	--	-----------------------------

Opmerking: Tevens verkort de rechtbank de duur met twaalf maanden wegens het volgens de Recofa-richtlijnen heeft gespaard voor zijn crediteuren en tevens al een jaar fulltime werkt. Ook dit vind ik te ver gaan; de doorstroom wordt al aanzienlijk versoepeld door de hardheidsclausule, maar nu wordt de duur van het daadwerkelijke traject met een jaar ingekort. Waarschijnlijk dat al een groot deel van de schuldeisers is betaald dan, maar wegens de 'omvangrijke' zakelijke schulden acht ik dit niet aannemelijk.

139. Rb. Rotterdam 16 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3380

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.) Schuld aan CJIB (verkeersboetes): €9.291	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): - Geen auto's meer op naam. - Onder beschermingsbewind sinds juli 2025 - Financiële situatie stabiel.

140. Rb. Noord-Nederland 18 februari 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1145

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen. Twee verzoekers, heer en mevrouw.	Totale schuldenlast van beiden: €189.819,63 Niet te goeder trouw: Een groot deel hiervan binnen driejaarstermijn. Verzoekster: psychische problematiek. Verzoeker: Verslavingsproblematiek.	Ja.	Omstandigheden onder controle, bestendige gedragsverandering en keer ten goede: - Onderneming is beëindigd. - Schuldhelpverlener verklaart dat contact met beiden goed verloopt. Verzoekers hebben 'adequate' hulp om zich heen verzameld: Verzoekster: Op moment van verzoek begeleiding bij Lentis voor psychische problematiek. Verzoeker: Verzoeker 'werkt aan' verslavingsproblematiek en zal met EMDR-therapie

			starten. Tevens zal deze starten met een werk-leertraject met zicht op vast contract.
--	--	--	---

Opmerking: Weliswaar is verzoeker bezig met het verhelpen van zijn verslavingsproblematiek, maar er is nog niet daadwerkelijk, of althans daar zijn gegevens over, gestart met bepaalde methoden. Ik vind dit toch wel een soepele toepassing van de hardheidsclausule terwijl nog niet echt objectief duidelijk is dat er een stabiele, verslavingsvrije situatie is.

141. Rb. Rotterdam 19 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3096

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2) Verkeersboetes aan CJIB: €305,36.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o.2.3.): Werd nooit gehandhaafd op die plek, waardoor opeens verkeersboetes kwamen terwijl verzoeker zich van geen kwaad bewust was. Na de boetes, heeft verzoeker daar niet meer geparkeerd.

142. Rb. Rotterdam 19 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3097

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.) Schuld aan oude verhuurder wegens het niet goed opleveren van appartement.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): - Verzoekster verkeerde ten tijde van ontruiming in bijzondere omstandigheden. - Zij werd ineens verlaten door ex-partner en wist niet hoe ze hiermee moest omgaan.

			• Tevens waren veel meubels van de ex-partner. • Verzoekster heeft 'hulp' gevonden en de verwachting is niet dat zo'n situatie zal voorkomen.
--	--	--	--

143. Rb. Rotterdam 23 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:3118

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.) • Schuld aan CJIB (verkeersboetes): onverzekerd rijden en rijden zonder brandend achterlicht. Gekampt met drugsverslaving.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.66): • Geen auto meer in bezit. Verslaving inmiddels <i>jaren</i> onder controle.

144. Rb. Noord-Nederland 25 februari 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1173

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast: €1.960.937,56. Niet te goeder trouw • Schuld aan Belastingdienst: €1.331.443 • Schuld aan CJIB (verkeersboetes): €9.291	Ja.	Omstandigheden onder controle: • Onderneming gestaakt. • Fulltime in loondienst. • Geen nieuwe schulden ontstaan, behalve verkeersboetes die betaald zijn middels betalingsregelingen. • Schuldhulpverlener geeft aan dat verzoeker de lasten van zijn vrijlating kan voldoen

Opmerking: Alhoewel de schuldenlast aanzienlijk groot is, heeft dit met name te maken met het feit dat er tijdens de Coronacrisis geen omzet meer werd gemaakt, dat door de oorlog in Oekraïne het hout heel duur werd en dat een vaste afnemer deed opzeggen. Bij ondernemingen kan een schuld al

snel zo hoog oplopen, maar toen verzoeker zag dat de ondernemer niet meer levensvatbaar was, heeft hij deze in februari 2025 uitgeschreven bij de KvK.

145. Rb. Rotterdam 26 februari 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:6948

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): - Schuld aan Belastingdienst. Overzicht van Belastingdienst ontbreekt echter, ondanks dat dit is opgevraagd. - Schuld aan Hef Wonen. Verzoeker zou onderverhuurd hebben, maar geeft aan dat hij is opgelicht en zelf altijd de huurprijs heeft voldaan.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): - Onder beschermingsbewind. - Financiële situatie is stabiel. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

146. Rb. Noord-Nederland 4 maart 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1152

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Schuldenlast van in totaal €23.629,42 Niet te goeder trouw: - Schuld aan CJIB (verkeersboetes) - Schuld aan Belastingdienst Schulden zijn volgens verzoekster gemaakt door ex-partner, die op haar naam een auto registreerde alsmede aanslagen omzetbelasting onbetaald liet, terwijl verzoekster zelf geen onderneming had.	Ja.	Omstandigheden onder controle, keer ten goede: - Geen auto meer op naam. - Relatie beëindigd. - Verzoekster aangemeld bij organisatie voor traumabehandeling.

Opmerking: Ook hier is weliswaar sprake van een ‘aanmelding voor traumabehandeling’ en is er niet veel duidelijk over de manier waarop een dergelijk trauma (gedeeltelijk) verholpen is. Echter is een eventueel trauma in deze casus niet de oorzaak geweest van de te kwader trouw ontstane schulden, waardoor ook het daadwerkelijk te boven komen van een trauma niet vereist is voor toepassing van de hardheidsclausule.

147. Rb. Noord-Nederland 5 maart 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1148

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Totale schuldenlast: €73.588,99. Belastingenschuld: €50.256 (motorrijtuigenbelasting, omzetbelasting, zorgtoeslag en zorgverzekeringswet over 2023 tot en met 2025) Niet te goeder trouw. Schulden zijn mede ontstaan door verslavingsproblematiek (drugs). • Onder behandeling geweest tot oktober 2024. • Terugval door stress in december 2024. • Maart 2025 geldboete (€859) wegens rijden onder invloed van drugs. • Verplichte cursus gevolgd en boete betaald. • Januari 2026 begonnen met schematherapie. Verslavingsproblematiek (gokken):	Nee.	Geen ‘keer ten goede’: • Een jaar geleden een terugval. • In maart 2025 nog een forse boete. • Gokverslaving. • Verslavingsproblematiek nog actueel; behandeling nog ‘aan de gang’. • Toelating te vroeg. • Wellicht bij verdere stabilisatie meer kans van slagen.

	• Recente betalingen aan diverse goksites. • Ingeschreven bij Cruks (zodat hij niet meer mag gokken).		
--	--	--	--

Opmerking: De behandelingen zijn nog 'aan de gang'. Zeker i.c.m. de toch forse schuldenlast acht ik dit oordeel juist en begrijpelijk. De omstandigheden zijn gewoonweg niet voldoende 'onder controle'.

148. Rb. Rotterdam 9 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:4462

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.) • Schuld aan CJIB. • Schuld aan Belastingdienst (wegens het niet reserveren van gelden voor de Belastingdienst).	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): • Onderneming uitgeschreven in juni 2024, thans werkzaam in loondienst. • Budgetbeheer sinds augustus 2024.

149. Rb. Rotterdam 9 maart 2023, ECLI:NL:RBROT:2026:4463

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • Schuld aan Gemeente Rotterdam (fraudevordering)	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): • Stond ten tijde van de fraudevordering onder bewind. Had toen bijstandsuitkering en tevens inkomsten uit werk die ze niet had opgegeven. • Inmiddels alleen inkomsten uit werk (24 uur per week). Soortgelijke situatie zal zich niet snel meer voordoen. Verzoekster realiseert zich dat

			zij niet nogmaals inkomsten moet achterhouden.
--	--	--	--

150. Rb. Rotterdam 9 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:4467

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.) - Schuld aan Belastingdienst: €68.588. - Verzoeker verklaart dat hij het geld had gereserveerd in zijn tijd als ondernemer, maar dat zijn ex-partner dit heeft uitgegeven.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): - Sinds april 2025 uitgeschreven bij KvK, inmiddels werkzaam in loondienst. - Sinds augustus 2025 onder budgetbeheer. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

Opmerking: De duur is gesteld op dertig maanden gelet op de aard en ernst van de schulden (r.o. 2.6.). Vrijwel de gehele belastingschuld valt binnen de driejaarstermijn en dat rechtvaardigt volgens de rechtbank dat de duur met een jaar verlengd wordt. Wederom een goede doorstroom, maar belangen van schuldeisers worden ook gewaarborgd.

151. Rb. Rotterdam 9 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:4473

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.) Schuld aan CJIB	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): - Geen auto's meer op naam. - Onder beschermingsbewind sinds november 2023. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

152. Rb. Rotterdam 12 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:5896

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.) Schuld aan CJIB.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3.): Auto's stonden toevallig op zijn naam, maar het

	Schuld aan Belastingdienst.		waren voornamelijk bedrijfsvoertuigen. - Onderneming per september 2023 uitgeschreven bij KvK. - Eén boete op eigen naam, maar is zich bewust ervan dat dit niet nog eens mag gebeuren. - Serieuze en saneringsgezinde houding.
--	---	--	--

Opmerking: Wederom verlenging met een halfjaar gelet op de hoge schuld aan de Belastingdienst inzake motorrijtuigenbelasting (€16.000) (r.o. 2.7.).

153. Rb. Rotterdam 12 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:5898

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.) Gokverslaving. Verzoekster verklaart niet meer te gaan gokken omdat zij dat niet meer wil, maar hiertoe ook niet in staat als gevolg van ernstige gezondheidsklachten	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.63): - Gestopt met gokken. - Staat onder budgetbeheer. - Gemotiveerd en heeft beschermingsbewind aangevraagd.

Opmerking: Hier enkel een gokverslaving, waardoor er waarschijnlijk niet veel eisen aan de motivatie zijn verbonden waarom deze nu 'onder controle' is anders dan het feit dat er 'gestopt' is met gokken.

154. Rb. Rotterdam 19 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:4391

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.) - Schuld aan CJIB: parkeerboetes. - Belastingdienst: inkomstenbelasting en omzetbelasting.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): - Aangiften inkomstenbelasting zijn inmiddels voldaan over de jaren 2022, 2023 en 2024. - Aangegeven dat verzoeker bewust ervan is dat geen

			verkeersboetes meer gemaakt mogen worden. • Bezig met aanvang budgetbeheer (r.o. 2.9).
--	--	--	--

Opmerking: Bewindvoerder zal moeten bekijken of het voortzetten van de eenmanszaak nog mogelijk is. Uit die eenmanszaak heeft mevrouw inkomen van ongeveer €7.000 bruto p/m. Als uitgangspunt van de inspanningsverplichting geldt dat iemand in principe 36 uur p/w in loondienst werkt. Maar als met de eenmanszaak meer gespaard kan worden voor de schuldeisers, is dit wellicht voordeliger (r.o. 2.7.).

155. Rb. Rotterdam 19 maart 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:5127

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Veroordeeld voor misdrijf in België (art. 288 lid 2 sub c Fw): diefstal met geweld of bedreiging (r.o. 2.2.): • Schadevergoeding te betalen van €35.739,35.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.4.): • Gebroken met mensen die destijds verkeerde invloed op verzoekster hadden. • Behandeling ondergaan bij Fivoor en heeft nu meer stabiliteit in haar leven. • Werkt 28 uur per week (maar ze moet wel om meer uren vragen om aan inspanningsplicht te voldoen).

Opmerking: Met verzoekster is besproken dat de schadevergoeding niet onder de schone lei valt (r.o. 2.4.).

156. Rb. Den Haag 23 maart 2026, ECLI:NL:RBDHA:2026:10363

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.) • Niet gezegd waarom, alleen dat sprake was van 'problematiek'.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.2.): • Geen zelfstandige activiteiten meer. • Verzoeker ontvangt thans

			PW-uitkering maar verricht werkzaamheden met behoud van deze uitkering. • Verzoeker is bereid om zo mogelijk werkzaamheden in loondienst te gaan verrichten.
--	--	--	--

157. Rb. Noord-Nederland 26 maart 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1174

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen. Twee verzoekers	Totale schuldenlast: €157.774,13 Niet te goeder trouw • Schuld aan CJIB • Schuld aan Belastingdienst: €130.891 Verzoeker heeft van 2006-2025 een onderneming gehad. I.v.m. mantelzorg aan verzoekster kwamen bedrijfsactiviteiten onder druk te staan en konden lasten niet meer worden opgebracht. In december 2025 uitgeschreven bij KvK. Verzoekster ontvangt WIA-uitkering.	Ja.	Zodanig andere situatie, waardoor nu 'keer ten goede': • Verzoeker heeft fulltime baan en onderneming is gestaakt. • Verzoekster ontvangt WIA- uitkering, waardoor vaste lasten kunnen worden voldaan.

158. Rb. Rotterdam 17 april 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:6576

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.2.): • Schuld aan CJIB (geen APK en verzekering)	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3): • Auto is 'geschorst'. • Saneringsgezinde en serieuze houding.

159. Rb. Rotterdam 1 mei 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:5895

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.): Schuld aan CJIB (niet de vereiste WA-verzekering).	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): - Andere auto die wel WA-verzekerd is. - De vaste lasten van de auto worden door leasemaatschappij voldaan. - Serieuze en saneringsgezinde houding.

160. Rb. Gelderland 7 mei 2026, ECLI:NL:RBGEL:2026:4649

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Niet te goeder trouw (r.o. 3.2.) Grote privé-opnamen met betrekking tot eigen onderneming in de laatste drie jaar.	Nee.	Gedrag niet verbeterd (r.o. 3.4.-3.8.): - Salaris bestaande uit management fees niet gehalveerd, anders dan wat verzoeker zelf wel zegt. - Bedragen van €5.500 en €2.500 aan hovenier betaald, terwijl hypotheeklasten toen al niet meer betaald konden worden. - Financiële situatie niet stabiel. Weliswaar faillissement van onderneming aangevraagd en in loondienst werkzaam, maar huidig salaris aanzienlijk lager

			dan eigen uitgekeerde salaris. • Uitgavenpatroon niet duurzaam veranderd. Verzoeker leeft nog steeds 'boven zijn stand'.
--	--	--	---

Opmerking: Dit is een typisch voorbeeld van een nog niet saneringsrijpe verzoeker. Tevens wordt de aard en de ernst van de schulden expliciet meegewogen. Deze zijn het gevolg van een fors overbestedingspatroon en er is tevens sinds het moment van in loondienst treden (maart 2026) onvoldoende tijd verstreken om te kunnen spreken van een 'bestendige gedragsverandering' (r.o. 3.8.).

161. Rb. Rotterdam 13 mei 2025, ECLI:NL:RBROT:2026:7062

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5): • Schuld aan CJIB.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): • Geen auto meer op naam. • Vrijwillig onder beschermingsbewind. • Financiële situatie is stabiel.

162. Rb. Rotterdam 13 mei 2026, ECLI:NL:RBROT:2026:7216

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.5.) • Schuld aan CJIB.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): • Geen auto meer op naam. • Vrijwillig gebruik van budgetbeheer. • Financiële situatie is stabiel.

163. Rb. Noord-Nederland 21 mei 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1903

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast: €19.345,17	Ja.	Bestendige gedragsverandering en keer ten goede: (r.o. 2.7.-2.9.):

	Grotendeels binnen de driejaarstermijn. Ontstaan uit onenigheid met verhuurder, hierna gaan gokken en blowen, waardoor meer schulden zijn ontstaan (r.o. 2.5.).		• Beschermingsbewind vanaf september 2025. • Begeleid door wijkteam. • ‘Gestart’ met aanpak van verslavingsproblematiek door zich aan te melden bij VNN. • Vanaf oktober 2025 is niet gebleken van gok gerelateerde acties. • Financieel stabiele situatie.
--	---	--	---

Opmerking: In r.o. 2.9. onderkent de rechtbank dat een ‘keer ten goede’ gedurende 1 jaar bestendig moet zijn.

*“Hoewel dat in de situatie van verzoeker niet het geval is, ziet de rechtbank dat verzoeker ‘op de goede weg’ is. Hij maakt gebruik van beschermingsbewind, krijgt begeleiding vanuit [wijkteam] en is **gestart** met de aanpak van zijn verslavingsproblematiek door zich aan te melden bij VNN, waar hij meerdere gesprekken heeft gehad. Dat er nog **geen concreet behandelplan** is vanuit VNN valt naar het oordeel van de rechtbank verzoeker niet te verwijten.”*

Zoals ik de uitspraak lees, zijn er wel degelijk schulden te kwader trouw ontstaan door drugsproblematiek. Ik vind het daarom, ondanks het beschermingsbewind, nog steeds te vroeg voor toelating. Het feit dat er nog geen begin is gemaakt aan het daadwerkelijk verhelpen van zijn gok- dan wel verslavingsproblematiek is, toont mij dat er geen ‘keer ten goede’ heeft plaatsgevonden; hooguit een begin.

164. Rb. Noord-Nederland 21 mei 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1905

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.4.-2.6.): • Schuld aan CJIB (€2.838). • Schuld aan Belastingdienst (€1.567). • Overige zakelijke schulden (totale schuldenlast €210.647,84). Het lezen van de casus (r.o. 2.4.) toont dat d.m.v. verzoeker zijn goedgelovigheid allerlei zakelijke schulden zijn ontstaan, terwijl zijn onderneming of hijzelf	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.6.): • Alle bedrijfsactiviteiten gestaakt. • Per maart 2025 geen auto’s meer op naam. • Verzoeker verklaart dat hij niet zomaar in zee zal gaan met derden en hij zal niets zonder medeweten en toestemming van de beschermingsbewindvoerder meer doen.

	werd gebruikt om illegale ondernemingsactiviteiten te volbrengen of anderen op te lichten.		
--	--	--	--

165. Rb. Noord-Nederland 21 mei 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1906

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 2.9): - Schuld aan CJIB (€12.348,32 aan WAHV-boetes). - Schuld aan Belastingdienst (totaal €128.816,32).	Ja.	Zodanig andere situatie, keer ten goede (r.o. 2.12.): - Onderneming vooral gedreven door ex-partner, die haar had aangedrongen om deze te starten - Ondernemingsactiviteiten gestaakt per februari 2023. - Stoppen met werk in loondienst bij ex-partner.

166. Rb. Noord-Nederland 21 mei 2026, ECLI:NL:RBNNE:1907

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Schuldenlast van €20.163,74 Niet te goeder trouw (r.o. 2.6): Schuld aan CJIB .	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.9.): - Onderneming is beëindigd. - Verzoeker fulltime in loondienst.

167. Rb Noord-Nederland 21 mei 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1988

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast: €26.978,71 Niet te goeder trouw (r.o. 2.5): - Schuld aan CJIB (€4.360,92). - Verzoeker stelt dat meeste schulden zijn ontstaan door relatie met ex en dat hij deze na ontbinding	Ja.	Dusdanig andere situatie en 'keer ten goede': - Eind 2023 hulp gezocht bij wijkteam. - Sinds januari 2024 budgetbeheer. - Sinds januari 2024 geen nieuwe schulden gemaakt (behalve één

	van geregistreerd partnerschap op zich heeft genomen.		boete wegens vasthouden mobieltje op de fiets; dit wordt hem door de rechtbank niet aangerekend.
--	---	--	---

168. Rb. Noord-Nederland 21 mei 2026, ECLI:NL:RBNNE:2026:1989

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen. Twee verzoekers (gehuwden sinds 2019).	Totale gezamenlijke schuldenlast van €68.255,44 Niet te goeder trouw (r.o. 2.5-2.6.): Medische kosten en gemeentelijke lasten in driejaarstermijn.	Ja.	Situatie is anders en 'keer ten goede' (r.o. 2.9): - Nu beter contact met nieuwe bewindvoerder. - Schulden bestonden vooral uit noodzakelijke medische kosten en niet uit overbestedingskosten.

169. Rb. Oost-Brabant 4 juni 2026, ECLI:NL:RBOBR:2026:4314

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Niet te goeder trouw (r.o. 3.7.-3.11.): - Heel passief geweest is verzoekster in de weg naar haar eigen herstel. - Zij kampt namelijk volgens zichzelf met een burnout, maar heeft nauwelijks meegewerkt aan oplossingen. Hierdoor zijn bepaalde schulden onbetaald gelaten.	Nee (r.o. 3.11.)	De rechtbank stelt vast dat verzoekster nog behandeling voor haar burnout dient te ondergaan. Expliciete verwijzing naar punt 7.3.3. van het Procesreglement onder Bijlage III: Landelijke uniforme beoordelingscriteria toelating schuldsaneringsregeling. Een verklaring van een hulpverlener dat de psychosociale problemen onder controle zijn, is niet voorhanden.

1.2: Gerechtshoven

1. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 3 juli 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:6223

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Totale schuldenlast van €170.587,10 Niet te goeder trouw (r.o. 3.8.): - Niet voldoende inzichtelijk gemaakt welke schulden er zijn, aan wie, de hoogte, het ontstaansmoment en de ontstaansredenen. - Substantieel deel valt buiten de driejaarstermijn, maar recente schulden aan NS en LeasePlan niet. - Expliciete verwijzing naar wetswijziging, waardoor naar de afgelopen drie jaar gekeken gaat worden (r.o. 3.5.).	Nee. Geen beroep op gedaan en ook niet ambtshalve (r.o. 3.12.), omdat verzoek mede wordt geweigerd o.g.v. art. 288 lid 1 sub c Fw en de hardheidsclausule hier niet op ziet.	Op zichzelf positieve ontwikkelingen (verhuizen en contact verbroken met mensen die misbruik van verzoekster maakten), maar onvoldoende voor beroep op hardheidsclausule (r.o. 3.12.).

2. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 21 december 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:4280

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Totale schuldenlast van €77.762,13 Niet te goeder trouw (r.o. 3.5.5.-3.5.6.): - Belastingsschulden van ongeveer €2.000 wegens terugvorderingen zorgtoeslag. - Schuld aan een stichting van €2.684,28 wegens het niet goed achterlaten van woning.	Nee.	Appellant heeft nog niet alles op de rit. Er zijn nieuwe schulden ontstaan en het maakt geen verschil dat die nieuwe schulden slechts een klein percentage zijn van het totaalplaatje (r.o. 3.5.6.). Hof vindt dat er nog steeds sprake is van psychosociale problematiek. Ook al geeft verzoeker zelf

	Genoemd wordt nog dat datum van indiening verzoekschrift in eerste aanleg dient als startmoment van de driejaarstermijn, <i>niet</i> – zoals appellant meent – datum van uitspraak van het hof. Tevens psychosociale problematiek wegens PTSS als gevolg van een detentie in Schotland (r.o. 3.5.7.).		aan dat het beter gaat, er is geen verklaring van een schuldverlener overlegd. Verwijzing naar Procesreglement.
--	---	--	--

3. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 28 maart 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:1072

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 3.5.2.): - O.a. schuld aan het Waarborgfonds van €2.709,51 wegens het veroorzaken van een ongeluk. O.b.v. Procesreglement is deze schuld naar zijn aard niet te goeder trouw. - Tevens onterecht niet gesolliciteerd omdat verzoeker dacht dat werkgevers niet op hem te wachten stonden; hierdoor te kwader trouw schulden onbetaald gelaten.	Nee.	Toelating wordt mede geweigerd op de 'c-grond' (art. 288 lid 1 sub c Fw). De hardheidsclausule ziet alleen op art. 288 lid 1 sub dan wel lid 2 sub c. Daarom komt het hof niet toe aan een oordeel van het beroep op de hardheidsclausule. Hof ziet ten overvloed ook geen reden om af te wijken van het in het procesreglement genoemde uitgangspunt dat een verslaving i.b. een jaar onder controle dient te zijn. De recente terugval wegens 'een zwak moment' toont niet van een voldoende bestendige toestand.

	Drugsverslaving. Hiervoor nog niet uitbehandeld, zeer recent (maand voor indiening verzoekschrift) nog terugval gehad. O.a. volledige abstinentie wordt momenteel niet als haalbaar geschat (r.o. 3.5.5.-3.5.6.).		
--	--	--	--

Belangrijk: Dit arrest maakt duidelijk dat de hardheidsclausule alleen geldt voor het ondanks *ontbreken van de goede trouw* toch toegelaten te kunnen worden tot de Wsnp. Indien de rechter ervan overtuigd is dat verzoeker zich na toelating niet aan de inspanningsverplichting kan houden (wegens bijvoorbeeld een verslaving), dan heeft een beroep op art. 288 lid 3 *geen zin*.

4. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 29 april 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:2962

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Totale gschuldenlast van €78.582,42 (r.o. 3.4). Niet te goeder trouw (r.o. 3.10-3.14.): • Te vroeg vrijwillig gestopt met budgetbeheer. • Verkeersboetes laten ontstaan. • Weinig zorgvuldige manier waarop verzoeker met situatie omgaat. • Niet tijdig maatregelen genomen	Nee.	Tevens technisch (wordt al niet toegelaten op grond van de c-grond) (r.o. 3.16-3.18). Ook is problematische situatie onvoldoende onder controle. Nog onvoldoende gebleken van een wending ten goede. Er ontstaan nog steeds nieuwe schulden, ook al is er inmiddels weer budgetbeheer.

5. Gerechtshof Den Haag 14 mei 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:1620

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Totale schuldenlast van €53.573,07. Niet te goeder trouw: • Groot deel van schulden valt buiten driejaarstermijn.	Ja.	Financiële en persoonlijke situatie al geruime tijd onder controle: • Sinds 2022 onder beschermingsbewind, geen nieuwe schulden meer.

	- Schulden binnen de termijn zijn niet te goeder trouw onbetaald gelaten wegens het niet kunnen verwerven van inkomsten a.g.v. rugklachten en een burnout. - Geen stukken waaruit dit blijkt, ook geen rapport van Arbo-arts.		- Aanzienlijk bedrag al gespaard (€10.000). - Bewust van sollicitatieverplichting.
--	--	--	---

6. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 16 mei 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:1678

Dit betreft geen hoger beroep op een toelatingsverzoek, maar een hoger beroep van een schuldeiser die (o.a.) stelt dat de hardheidsclausule in eerste aanleg, ten onrechte ambtshalve is toegepast dan wel dat bij een toepassing van de hardheidsclausule een belangenafweging dient plaats te vinden tussen de positie van de schuldenaar en de schuldeisers. Enkele interessante rechtsoverwegingen van het hof:

- De hardheidsclausule kan ook ambtshalve worden toegepast door de rechter; een plicht daartoe heeft deze echter niet (r.o. 3.12.) (zie ook het arrest van het Gerechtshof 's-Hertogenbosch van 20 maart 2025 ECLI:NL:GHSHE:2025:771, nr. 14).
- “Anders dan door [appellant] betoogd spelen bij toepassing van de hardheidsclausule de belangen van schuldeisers als zodanig **geen** rol. De positie van de schuldeiser is al bij het wetgevingsproces aangaande de schuldsaneringsregeling gewogen en de wetgever heeft ervoor gekozen om de rechter de hardheidsclausule te kunnen laten toepassen voor schuldenaren die de aan de schulden ten grondslag liggende problematiek voldoende onder controle hebben.”* – r.o. 3.13

Of art. 288 lid 3 Fw wordt toegepast, wordt volgens het Hof 's-Hertogenbosch dus enkel bepaald aan de hand van de omstandigheden aan de *schuldenaar* zijn kant. Indien die omstandigheden aanleiding geven tot het toepassen van de hardheidsclausule, dienen niet nog eens de belangen van de schuldeisers meegewogen te worden wegens 'strijd met redelijkheid en billijkheid' (zoals door appellant aangevoerd in r.o. 3.4.).

7. Gerechtshof Den Haag 2 juli 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:1622

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen door de rechtbank. Daarna toegelaten door het hof omdat gebleken is dat verzoeker nu wel zal kunnen voldoen aan de inspanningsverplichting (r.o. 4).	Schuldenlast van €28.113,26 Onvoldoende aannemelijk dat schuldenlast voldaan zou kunnen worden (dus inspanningsverplichting,	Ja.	Situatie onder controle (r.o. 5): Voor zover schulden niet te goeder trouw, wordt beroep op art. 288 lid 3 Fw gehonoreerd.

	art. 288 lid 1 sub c Fw) (r.o. 2): • Geen sollicitaties verstrekt. • Tijdens minnelijk traject heeft verzoeker de hulpverlening onjuist bejegend.		• Schulden als gevolg van echtscheidingen inmiddels afgewikkeld. • Niet of nauwelijks nieuwe schulden gemaakt. • Schuldenaar staat niet langer afwijzend tegenover bewind.
--	---	--	--

Opmerking: Strikt genomen is hier eigenlijk geen toepassing van de hardheidsclausule aanwezig. In eerste aanleg is de schuldenaar niet toegelaten omdat het niet aannemelijk was dat deze zich zou kunnen houden aan de inspanningsverplichting ex. art. 288 lid 1 sub c Fw. De hardheidsclausule is niet van toepassing op dit artikellid. In r.o. 5 geeft het hof aan dat 'de (geringe) schulden' al ruim voor de driejaarstermijn zijn ontstaan en afgewikkeld. Daardoor is er in mijn optiek al geen sprake meer van schulden te kwader trouw, zodat een beroep op de hardheidsclausule niet eens nodig is.

8. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 juli 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:4865

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen (r.o. 3.3.). Bij rechtbank niet voldoende aannemelijk gemaakt dat verzoeker te goeder trouw was en de omvang van de schulden onvoldoende duidelijk gemaakt.	Niet te goeder trouw (r.o. 3.7.): • Schuldenlast kan niet op juistheid getoetst worden bij het gebrek aan overgelegde stukken.	Nee.	Hoewel sprake van 'goede wil' en het 'hard bezig zijn om van schulden af te komen', is volgens het hof nog niet voldoende aannemelijk dat de omstandigheden al <i>echt</i> onder controle zijn (r.o. 3.9.): • Verzoeker werkt in loondienst. • Geen nieuwe schulden. • 'Wenst' om zich aan het budgetplan te houden. • Zijn best gedaan om betalingsregelingen te treffen. • Lopen echter nog diverse procedures. • De schulden die er zijn, zijn allemaal recent.

			• Het ontbreekt aan bestendigheid in de nieuwe situatie.
--	--	--	--

9. Gerechtshof Den Haag 20 augustus 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:1624

In hoger beroep op vonnis Rechtbank Rotterdam 20 juni 2024

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw (r.o. 4.3.): • Totale schuldenlast aan Belastingdienst: €154.000. • Expliciete verwijzing naar Paragraaf 7.3.4. van Bijlage III Procesreglement. • Mede gelet op omvang vordering i.b. geen toelating. • Nog onzekere uitkomst strafzaak (hiervoor achtte rechtbank het onvoldoende aannemelijk dat verzoekster haar verplichtingen zou kunnen nakomen).	Ja.	Beroep op art. 288 lid 3 gerechtvaardigd (r.o. 4.4): • Onderneming beëindigd. • Actief op zoek gegaan naar oplossing schulden. • Geruime tijd aan het werk (32 uur) met reëel uitzicht op fulltime dienstverband. • Contact met Belastingdienst over herziening ambtshalve aanslagen. • Onzekerheid strafzaak dient niet toelating in de weg te staan.

10. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 28 november 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:7366

Wederom geen hoger beroep tegen een afgewezen toelating in eerste aanleg. Slechts een hoger beroep tegen de afwijzing in eerste aanleg om het Wsnp-traject eerder te laten beginnen. Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wijst echter dit verzoek opnieuw af. Interessant is dat het Hof in r.o. 3.9. – 3.10 overweegt dat alle omstandigheden van het geval moeten worden betrokken bij een dergelijk verzoek, waaronder de aard en de ernst van de schulden. Ondanks de hoge, deels niet te goeder trouw zijnde schulden, is appellant door toepassing van de hardheidsclausule toch toegelaten tot de Wsnp. Dit lijkt mee te spelen in de afwijzing om het Wsnp-traject in dit geval eerder te laten beginnen. In de inhoudsindicatie wordt aangegeven dat een andere uitkomst kan leiden tot ondermijning van het maatschappelijk draagvlak voor de schone lei.

- Met andere woorden, een toelating o.g.v. de hardheidsclausule is al een tegemoetkoming aan de schuldenaar. Om daarna het traject ook nog eens te verkorten, moeten de omstandigheden van het geval hier wel aanleiding toe geven. Hoge, te kwader trouw ontstane schulden lijken dit in de weg te staan.

11. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 5 december 2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:3875

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van €53.907,10 (r.o. 4.4.2.). Niet te goeder trouw (r.o.4.4.2): - Schuld aan CJIB van €27.706,55 wegens schadevergoedingsmaatregel. - Valt binnen vijfjaarstermijn van art. 288 lid 2 sub c Fw. - Was sprake van een veroordeling wegens oplichting.	Nee.	Kentering ten goede, verzoeker 'op de goede weg' (r.o. 4.4.6.-4.4.7.): - Nog niet definitief bevestigd dat arbeidsomvang verhoogd wordt naar 36 uur dan wel wordt verlengd. - Nieuwe schulden zijn ontstaan ondanks budgetbeheer. - Problematiek kan zich herhalen door bijvoorbeeld terugval in inkomen. Indien stijgende lijn wordt doorgezet, wellicht in toekomst meer kans van slagen.

Opmerking: In r.o. 4.4.9. staat het volgende:

- “Indien [appellant] nu zich vanaf nu gedraagt als ware hij tot de schuldsaneringsregeling toegelaten en overeenkomstig ten behoeve van aflossing van zijn crediteuren spaart, kan de beslissing dan mogelijk anders uitvallen. [appellant] kan dan ook om een beperking van de duur van de schuldsaneringsregeling verzoeken. Het zal echter steeds aan de dan oordelend rechter zijn om de beslissen op grond van de dan geldende feiten en omstandigheden.”

Een interessante overweging, want eigenlijk wordt hier gezegd: indien je als verzoeker je nu doet alsof je tot de Wsnp wordt toegelaten, kan dit later zorgen voor een eerder ingangsmoment. Formeel word je nu geweigerd, maar er is kans dat dit later qua duur op materieel vlak niet meer zo veel uitmaakt.

12. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 27 februari 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:1130

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen. Rechtbank heeft afgewezen omdat eerder Wsnp-traject op zeer verwijtbare gronden is beëindigd in de drie jaar voor het nieuwe verzoek (r.o. 4.2.).	Niet te goeder trouw (r.o. 5.6-5.13) - Schuldenlast onvoldoende in beeld kunnen brengen. - Huurt op papier een kamer, maar woont ergens anders (is van invloed op vrij	Nee	Geen sprake van bestendige gedragsverandering (r.o. 5.15.): Onvoldoende aangetoond dat patroon van fraude en leugens is doorbroken.

	te laten bedrag). • Heeft auto bewust onttrokken aan verhaal voor de schuldeisers. • Langdurig gefraudeerd (r.o. 5.15.).		
--	--	--	--

13. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 13 maart 2025, ECLI:NL:GHSHE:2025:682

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel toegelaten, maar tussentijds beëindigd wegens het bekend worden met een strafrechtelijke veroordeling.	Niet te goeder trouw (r.o. 3.9.5): • De wegens misdrijf opgelegde maatregel tot schadevergoeding (art. 288 lid 2 sub c Fw).	Nee.	Hof acht niet aannemelijk dat rechtbank had geoordeeld dat de omstandigheden die hebben geleid tot de veroordeling onder controle zijn gekomen (r.o. 3.9.6.): • De geweldpleging heeft minder dan een jaar geleden plaatsgevonden.

14. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 20 maart 2025, ECLI:NL:GHSHE:2025:771

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen door rechtbank (r.o. 2.4.). Ook met hardheidsclausule, want geen bestendige gedragsverandering.	Niet te goeder trouw (r.o. 3.8.): • Dubieuze overdracht van onderneming aan schoonmoeder om niet. • Geen logische verklaring voor afname bestellingen.	Nee.	Geen beroep op gedaan. Niet verplicht tot ambtshalve beoordeling (r.o. 3.8.5.). (Ten overvloed ook niet aannemelijk dat de inlichtingenplicht voldaan wordt, r.o. 3.8.8.-3.8.8.).

15. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27 maart 2025, ECLI:NL:GHSHE:2025:862

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Schuldenlast van €65.027,68 Niet te goeder trouw volgens rechtbank (r.o. 3.3): - Schulden aan Belastingdienst wegens aard niet te goeder trouw. Volgens Hof (r.o. 3.5.3.): - Groot aantal (meer dan 100) belastingaanslagen. - Groot deel ziet op zijn motoren, die die niet van de hand heeft gedaan dan wel geschorst zonder goede reden.	Nee.	Omstandigheden niet voldoende onder controle (r.o. 3.5.6. - 3.5.8.). Tevens wordt de mentale dan wel fysieke problematiek niet goed onderbouwd door appellant. De huidige beperkingen ben belastbaarheid worden niet met stukken onderbouwd. Hierdoor is onduidelijk wat op dit moment de situatie is en of appellant er daadwerkelijk alles aan doet om weer aan het werk te gaan. Daarom is het 'te vroeg' om vast te stellen dat omstandigheden onder controle zijn.

16. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27 maart 2025, ECLI:NL:GHSHE:2025:863

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Schuldenlast van €301.971,84 (r.o. 3.1.). Schuld aan Belastingdienst: €136.597,78. Deel hiervan valt binnen driejaarstermijn (aard en omvang niet als te goeder trouw, verwijzing naar	Nee.	Hof is niet overtuigd van genoeg verantwoordelijkheidsbesef aan de kant van appellant. Hij werkt inmiddels bij het bedrijf van zijn partner en zegt daar een kleine rol te hebben, maar omstandigheden tonen het hof dat er sprake is van een belangrijke rol in deze nieuwe onderneming (3.6.9.).

	Procesreglement, r.o. 3.3. en 3.6.2.) Tevens schuld van €111.345,79 op twee leaseauto's, maar onduidelijk hoe dit zo hoog is kunnen worden (r.o. 3.6.5.). Appellant stelt PTSS te hebben, maar dit wordt niet onderbouwd door stukken (r.o. 3.6.6.).		Aangezien eerder ondernemingen van appellant het niet hebben overleefd wegens het vele schulden en gerechtelijke procedures, acht het hof dat appellant zich niet bewust is van eerder gemaakte fouten en dat er geen sprake is van een gedragsverandering. Tevens gebrekkige informatieverschaffing over mogelijke arbeidscapaciteit in de jaren voorafgaande aan de aanvraag van de schuldsanering tot en met heden.
--	---	--	--

17. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 1 mei 2025, ECLI:NL:GHSHE:2025:1248

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Twee verzoekers: Man afgewezen. Vrouw i.b. ook, maar daarna m.t.v. hardheidsclausule wel toegelaten.	Schuldenlast van gezamenlijk €37.834,54. Niet te goeder trouw (r.o. 3.5.1.-3.5.9.): - Beiden niet aannemelijk gemaakt waarom zij al gedurende een aantal jaar niet (voldoende) werken. - Man weliswaar fysieke problematiek, maar na therapietrajecten en o.a. een heupoperatie is komen vast te staan dat hij gedurende 30 uur per week kan werken; dit is nooit gebeurd. - De psychosociale problematiek van de man is	Man niet (niet is aangevoerd). Vrouw wel (r.o. 3.5.13.)	Keer ten goede: 'Flinke groei en ontwikkeld in het beheersen van de Nederlandse taal en op het vlak van werk'. - Arbeidscontract als huishoudelijke hulp. - Eerst 20 uur, daarna 24 uur. - Vrouw moet solliciteren voor nog 12 uur per week.

	niet 'al enige tijd' beheersbaar. Dit is niet bevestigd door hulpverlenende instanties. Hij is niet gestart met specialistische behandelingen (r.o. 3.5.10).		
--	--	--	--

18. Gerechtshof 'S-Hertogenbosch 22 mei 2025, ECLI:NL:GHSHE:2025:1442

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Totale schuldenlast: €193.054,35. Niet te goeder trouw (r.o. 3.6): - Onderneming en geen goede boekhouding. - Verwijzing naar Procesreglement. - Partner deed administratie, appellant wijnproeverijen. Dit ontslaat haar echter niet van eigen administratieplicht en zij had meer kunnen doen om administratie in handen te krijgen.	Nee.	Wegens ontbreken administratie, weet het hof überhaupt niet onder welke omstandigheden de schulden zijn ontstaan. Dus dan weet zij ook niet of die omstandigheden onder controle zijn gekomen (r.o. 3.6.5). Het enkele staken van de onderneming duidt namelijk nog niet op de bedoelde gedragsverandering.

19. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 28 mei 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:3272

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Totale schuldenlast van €148.372,82 (r.o. 3.2.). Niet te goeder trouw (r.o. 4.5.): - Aantal schulden binnen driejaarstermijn. - Deels als gevolg van gebrekkige administratie.	Ja.	Omstandigheden onder controle en keer ten goede/ Geslaagd om zijn leven een structurele andere wending te geven: (r.o. 4.6-4.9): - Verslaving onder controle gekregen. - Vaste baan in 2020 en vanaf toen structuur en clean.

	Deel van de schulden ontstaan in periode van verslaving (drugs en gokken).		• In 2023 artrose in handen en polsen, maar geen terugval. • Samen met re-integratiebureau op zoek gegaan naar andere werkzaamheden. • Volgt hbo-opleiding tot ervaringsdeskundige. • Helpt momenteel andere mensen met verslaving en geeft toespraken in gevangenissen. • Sinds 2023 bij schuldhulpverlening. • Huwelijksvoorwaarden waardoor schuldenaar niet meer aansprakelijk is voor schulden echtgenote. • Nu 32 uur per week, maar na afronden hbo is hem een vaste baan in het vooruitzicht gesteld.
--	--	--	---

20. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 5 juni 2025, ECLI:NL:GHSHE:2025:1569

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Schuldenlast van €27.607,77 (r.o. 3.2.): Onduidelijk vast te stellen wat de schulden precies zijn, mevrouw spreekt alleen Nigér dialect en geen Nederlands. • Veel communicatieproblemen. Niet aannemelijk dat aan de inspanningsverplichtingen voldaan kan worden (r.o. 3.6.4.). Verwijzing naar Procesreglement.	Nee, niet aan toegekomen.	Verzoek niet-ontvankelijk o.a. wegens ontbreken minnelijk traject. Daarnaast afwijzing op c-grond (hier kan de hardheidsclausule niets meer aan doen).

	Psychische problematiek: traumatische ervaring wegens uithuiszetting van kinderen.		
--	--	--	--

21. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 6 juni 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:3479

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen door rechtbank, want niet te goeder trouw (r.o. 3.2.). Hof vindt dat nog steeds (r.o. 3.1-3.11).	Sprake van een scheiding tussen verzoekster en ex-partner. Laatstgenoemde had grote vorderingen op verzoekster, maar i.p.v. deze te betalen heeft zij de luxe leefwijze voortgezet (vakanties in Mexico, Spanje) en geld overgemaakt aan een derde, die volgens haarzelf haar op financieel gebied altijd heeft geholpen en de betalingen dienden als terugbetalingen daarvan. Deze bestedingsruimte had ze volgens het hof niet omdat haar financiële toekomst op moment van de uitgaven onduidelijk was wegens het hoger beroep waarin zij uiteindelijk is veroordeeld tot betaling van een flinke geldsom aan haar ex-partner.	Nee.	Geen stabiele situatie (r.o. 3.13.).

22. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 24 juni 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:3830

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Schuldenlast van iets meer dan €16.000 (r.o. 3.2.). O.a. aan het Instituut Voor Mentale Vitaliteit (€9.037,69)	Ja.	Omstandigheden onder controle en duidelijk positieve gedragsverandering (r.o. 3.9.): Verzoekster weet dat zij gat in de hand heeft.

	en aan Kedin €1.444,34 en €1.123,01. Die eerste is schuld is niet te goeder trouw omdat deze onbetaald is gelaten door een aan verzoekster uitgekeerd verzekeringsbedrag niet voor dat doel te gebruiken (r.o. 3.4.). Zij heeft dit geld gebruikt voor o.a. een Chromebook, uitjes voor de kinderen en dagelijkse boodschappen (r.o. 3.7.). Sprake van mentale problematiek.		• Sinds mei 2023 heeft zij zichzelf onder beschermingsbewind laten plaatsen. • Sindsdien geen nieuwe schulden • Verzoekster heeft andere ambulante begeleiding gevonden en zij staat op een wachtlijst voor verdere behandeling.
--	--	--	--

23. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 15 juli 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:4352

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van €43.997,79 Niet te goeder trouw (r.o. 3.3): • Schuld aan CJIB van €30.724,75 wegens uitgaansgeweld. • Schuld aan CJIB van €3.409,99 wegens verkeersboetes. • Belastingsschuld van €3.479. Tevens schulden wegens overbesteding (r.o. 3.4.).	Nee.	Geen bestendige gedragsverandering en controle op zijn financiële situatie (r.o. 3.9.): • Weliswaar stap in goede richting door beschermingsbewind aan te vragen, maar problematiek waar appellant zich in bevindt bestaat nog steeds. • Uit diverse andere verkeersboetes blijkt niet dat gedrag in verkeer is veranderd. • Aangehouden voor rijden onder invloed in juli 2024. Drie dagen later opnieuw aangehouden wegens rijden zonder rijbewijs.

			Afwachtende, en weinig op de toekomst gerichte houding.
--	--	--	---

24. Gerechtshof Den Haag 22 juli 2025, ECLI:NL:GHDHA:2025:1409

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van €129.301,35 Niet te goeder trouw (r.o. 2.5): Appellant werkte als beveiligers bij een opvanglocatie voor vluchtelingen uit voornamelijk Oekraïne. Hij heeft door geld te lenen onder valse voorwendselen van een kwetsbare Oekraïense familie ernstig misbruik gemaakt van zijn machtspositie.	Nee.	Appellant zegt dat hij zijn positie op de arbeidsmarkt heeft verbeterd, maar dit heeft niets te maken met het geconstateerde machtsmisbruik (r.o. 2.5.).

25. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 26 augustus 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:5267

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van ruim €350.000 (r.o. 3.3.): €150.000 aan Belastingdienst. - Schuld bij OM wegens diefstal van brandstof. - Schuld aan CJIB van ruim €30.000 (deels binnen driejaarstermijn), voornamelijk veroorzaakt door werknemers van de onderneming van appellant.	Nee.	Weliswaar stap in de goede richting door beschermingsbewind aan te vragen, maar (r.o. 3.10.): - Zeer recentelijk ontstaan van de schulden. - In 2024 strafbaar feit gepleegd (rijden onder invloed van alcohol). - Dit getuigt niet van een saneringsgezinde houding.

Opmerking: Redelijk strenge beoordeling. De onderneming van appellant is inmiddels gestaakt en hij geniet een stabiel inkomen uit loondienst. Hij heeft tevens een cursus gevolgd voor het rijden onder

invloed (r.o. 3.9.). Het Hof ziet in het recente ontstaan van de nieuwe schulden alsmede de totale aard en omvang daarvan onvoldoende reden tot toelating tot de Wsnp.

26. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 9 september 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:5536

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen. Twee verzoekers.	Niet te goeder trouw schulden ontstaan vanuit de onderneming van verzoekers (r.o. 3.5.-3.7.): - Schuld aan CJIB wegens verkeersboetes. - Schuld aan Nederlandse Arbeidsinspectie wegens arbeidsovertredingen (o.a. Wet Arbeid Vreemdelingen)	Nee.	Omstandigheden niet onder controle (r.o. 3.8.): - Weliswaar restaurant gesloten en beiden in loondienst bij zus van verzoeker (schoonmaak). - Geen actieve informatie aan en juiste communicatie met schuldhelpverlener. - Nog steeds een 'onverminderde drive' naar ondernemerschap. - Weinig saneringsgezinde houding.

27. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 9 september 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:5537

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van €327.846,58 (r.o. 3.8.). Niet te goeder trouw (r.o. 3.11.-3.14.): - Grootste deel inkomensbelastings- en zorgverzekeringswetschulden. - Eigen belang (afwending aansprakelijkheidsprocedures door curatoren) laten prevaleren boven dat van zijn crediteuren van zijn onderneming (in het bijzonder betaling aan de belastingdienst). - Onduidelijkheid over de overwaarde van de woning die aan ex-partner is toebedeeld en waar dit geld naartoe is gegaan.	Nee.	Hoewel bewindvoerder aangeeft dat het bewind naar volle tevredenheid verloopt (r.o. 3.15.): Geen aanleiding om clausule toe te passen, met name gelet op de aard en omvang van de schulden en het gebrek aan toetsbare onderbouwing van toelichting op het ontstaan

			en onbetaald laten daarvan.
--	--	--	--------------------------------

28. Gerechtshof Den Haag 23 september 2025, ECLI:NL:GHDHA:2025:1978

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen. Twee appellanten.	Schuldenlast van €394.1616,68 (r.o. 2.1.). Niet te goeder trouw: - Schuld aan CJIB van circa €10.000 (verkeersboetes). - Schulden van €20.000 wegens niet voldoen aan pensioenverplichtingen. - Schuld aan Belastingdienst van circa €140.000 (ontstaan in periode na januari 2023).	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.5.): - Onderneming is beëindigd en tevens uitgeschreven. - Jaarstukken zijn opgemaakt. - Belastingaangiften 2023 en 2024 zijn ingediend (waardoor ambtshalve aanslagen aanzienlijk verkleinen). - Appellanten beiden in loondienst. Man fulltime, vrouw parttime (want zorgt voor kinderen, waarvan een met een hartaandoening).

29. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 30 september 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:5979

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van €96.000 (r.o. 3.2.) Niet te goeder trouw wegens onverantwoord ondernemerschap (r.o. 3.5.): Onderneming in shea butter. Maar zonder ervaring, ondernemingsplan of kennis van zaken liepen de schulden hoog op.	Nee.	Hardheidsclausule ziet (onder meer) op goede trouw toets, maar niet op inspanningsverplichting (r.o. 3.7.). Mede op laatstgenoemde grond wordt verzoek afgewezen.

30. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 30 september 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:5980

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen. Twee appellanten.	Schuldenlast van vof (waarvoor appellanten gezamenlijk aansprakelijk waren) €552.000 (r.o. 3.2.): • Belastingdienst: €487.957. • UWV: €8.124,04. • €13.910,99 aan Moore MKW BV. Appellant 1 totale schuldenlast bijna €12.000: • €2.106 aan Belastingdienst. • €2.032,20 aan Hof van Twente. Appellant 2 totale schuldenlast van ruim €129.000: • €125.197 aan Belastingdienst. Niet te goeder trouw wegens ondeugdelijke administratie en in de laatste vier jaren geen belastingaangifte doen. Maar wel heel zwaar weer bij de onderneming: • Bouwcrisis. • Corona. • Overlijden (schoon)vader. • Ziekte personeel en inkrimping personeelsbestand. • Onderneming had bij overname al een r-c krediet van €150.000 negatief.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 3.8): • Onderneming is beëindigd. Beide appellanten in loondienst fulltime. • Behoorlijke afloscapaciteit. • In hoger beroep voldoende inzicht verschaft in hun vermogens- en inkomenspositie.

Opmerking: Dit is weliswaar een aanzienlijke schuldenlast, maar de feiten van de casus tonen dat deze zijn ontstaan door ongelukkige tegenslag na tegenslag binnen de vof. Mijns inziens is toelating in dit geval, mede gelet op de transparantie van de appellanten en duidelijkheid over de schuldenlast, een juiste beslissing.

31. Gerechtshof Den Haag 4 november 2025, ECLI:NL:GHDHA:2025:2414

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Schuldenlast van €56.888,99 Niet te goeder trouw (r.o. 2.6): Schuld aan SVB van €46.109,61. Fraudeschuld wegens niet informeren dat moeder overleden was. Gelden niet gereserveerd, geen betalingsregelingen proberen te treffen maar direct gewend tot de schuldhelpverlening.	Ja.	Omstandigheden onder controle: (r.o. 2.3, 2.4. en 2.7.): - Sinds maart 2024 onder beschermingsbewind. - Inkomsten zijn in balans gebracht. - Nieuwe financiële situatie bestaat al meer dan een jaar. - Goede medewerking van appellante, die tevens laaggeschoold is en vanaf geboorte kampt met medische klachten (polio).

Opmerking: Hier is echt sprake van een uitzichtloze situatie wegens de gesteldheid van verzoekster. Een eenmalige verwijtbare handeling wordt hier gerepareerd met een beroep op de hardheidsclausule. Wegens de financiële en verbeterde situatie acht ik dit een juiste beslissing.

32. Gerechtshof Den Haag 20 januari 2026, ECLI:NL:GHDHA:2026:467

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Schuldenlast van die bestaat uit luxegoederen, gokschulden (r.o. 2.2.) Niet te goeder trouw: Geen verklaring waarom niet de huur is betaald, maar wel dure andere overbodige goederen zijn gekocht. Schulden ontstaan in stressvolle periode, waarin ook meerdere malen kanker is	Nee.	Geen positieve wending en bestendige situatie (r.o. 2.9.): - Ondanks ziekte en stress rechtvaardigen niet de forse uitgaven. - Beschermingsbewind (sinds augustus 2025) loopt niet naar behoren. - Ontvangen gelden wegens verkoop van dure tas is naar spaarrekening moeder overgemaakt i.p.v. naar beheerrekening. - Salaris verdiend bij Balenciaga is niet overgemaakt naar beheerrekening en er is ook geen

	geconstateerd bij appellant.		aanleiding dat dit wel zal gebeuren.
--	------------------------------	--	--------------------------------------

33. Gerechtshof Amsterdam 9 juni 2026, ECLI:NL:GHAMS:2026:1656

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Schuldenlast van ruim €270.000 (r.o. 2.2.) Niet te goeder trouw (r.o. 2.4): • Belastingdienst (€18.000 wegens niet afgedragen omzetbelasting). • Privé-opname van €5.000 om schulden aan kennissen af te lossen. Psychosociale problematiek: • Overmatig alcoholgebruik. • Stress, gevoelens van eenzaamheid, psychische klachten. • Drie maanden voor indiening verzoek veroordeeld wegens rijden onder invloed.	Nee.	Persoonlijke ontwikkeling niet voldoende stabiel en geen voldoende saneringsgezinde houding, waardoor geen keer ten goede (r.o. 2.5-2.8): • Heel recent pas beschermingsbewind. • Behandeling psychische problematiek moet nog beginnen. • Onvoldoende openheid van zaken. Op een later moment, na een stabielere wending, kan nogmaals een verzoek worden gedaan (r.o. 2.9.).

34. Gerechtshof Den Haag 25 juni 2026, ECLI:NL:GHDHA:2026:2092

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Niet aannemelijk dat aan inspanningsverplichting voldaan kan worden (r.o. 2.5.).	Nee.	Hardheidsclausule ziet niet op art. 288 lid 1 sub c Fw (r.o. 2.6.).

Bijlage II: Overzicht jurisprudentie oud recht

2.1: Rechtbanken

1. Rb. Den Haag 1 februari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:845

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw, wordt gekeken naar de afgelopen <i>vijf jaar</i> (r.o. 2.1): Schuld aan CJIB wegens verkeersboetes.	Ja.	Auto uitgeleend aan ex-werknemer (r.o. 2.3.): Geen contact meer, boetes kunnen niet aan verzoeker worden toegerekend.

2. Rb. Den Haag 18 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:2762

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 3.2.): Uitkering teruggevorderd door Sociale Dienst wegens niet aanleveren gevraagde gegevens van rekeningen uit Suriname.	Ja.	Gedragsverandering plaatsgevonden: (r.o. 3.2. – 3.3.): - Verzoeker was onwetend na terugkeer in Nederland. - O.g.v. daarvan is een boete opgelegd, maar inmiddels weet verzoeker aan welke rechten en verplichtingen hij moet voldoen. - Hij stelt zich coöperatief en verantwoordelijk op.

3. Rb. Den Haag 18 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:2767

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen	Niet te goeder trouw (r.o. 3.2.): Uitkering teruggevorderd door Sociale Dienst wegens niet aanleveren	Ja.	Gedragsverandering plaatsgevonden: (r.o. 3.2. – 3.3.): Verzoekster was onwetend na terugkeer in Nederland.

	gevraagde gegevens van rekeningen uit Suriname.		• O.g.v. daarvan is een boete opgelegd, maar inmiddels weet verzoekster aan welke rechten en verplichtingen hij moet voldoen. • Zij stelt zich coöperatief en verantwoordelijk op.
--	---	--	---

Opmerking: Identieke situatie als vonnis hiervoor, nu is de verzoekende persoon vrouwelijk. Hoogstwaarschijnlijk dus de partner van verzoeker uit nummer 2.

4. Rb. Den Haag 1 juni 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5532

Hier wordt geen beroep gedaan op de hardheidsclausule, maar wordt de verzoekster **niet toegelaten** omdat verzoekster bij meerdere faillissementen is betrokken, die mede zijn ontstaan door privé-onttrekkingen. Inmiddels is zij wederom bestuurder en aandeelhouder van een nieuwe onderneming, waarbij opnieuw sprake is van een aanzienlijke schuld van verzoekster aan de onderneming (r.o. 2.9.). De rechtbank overweegt in r.o. 2.11. dat in de toekomst een beroep op de hardheidsclausule zou kunnen leiden tot toelating, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. Zij niet langer optreedt als bestuurder van een door haar gedreven onderneming,
2. Zij haar aandelen overdraagt aan een derde.
3. Zij uitsluitend nog werkzaamheden in loondienst verricht.

Met name het stoppen van ondernemer zijn en het fulltime in loondienst werken lijken grote elementen die meespelen bij een beroep op de hardheidsclausule. Het jurisprudentieonderzoek tot zover bevestigt dit.

5. Rb. Rotterdam 21 juni 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:6379

In de inhoudsindicatie staat dat met toepassing van de hardheidsclausule de toegang tot de Wsnp is verschaft, maar het vonnis lijkt dit tegen te spreken. Verzoekster heeft namelijk een bestuurlijke boete bij de Gemeente Utrecht voor een in woning van verzoekster aangetroffen hennepkwekerij. Echter had verzoekster hier niets mee te maken, omdat zij de woning aan derde had verhuurd (r.o. 3.2.1.). Hierdoor is er geen sprake van schulden niet te goeder trouw.

Daarna gaat de rechtbank oordelen over de aannemelijkheid dat de verplichtingen nagekomen zullen worden. Uiteindelijk krijgt verzoekster het voordeel van de twijfel (r.o. 3.2.2.), o.a. omdat zij door haar meerderjarige kinderen geholpen zal worden en fulltime in loondienst kan gaan werken bij haar huidige werkgever. Echter zijn dit oordelen over art. 288 lid 1 sub c Fw. Zoals we al meerdere keren bevestigd hebben gezien door verscheiden gerechtshoven, ziet de hardheidsclausule niet op dit artikellid.

6. Rb. Rotterdam 16 augustus 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:9049

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw, wordt gekeken naar de afgelopen <i>vijf jaar</i> :	Ja.	Sinds oktober 2020 onder beschermingsbewind.

	Schuld aan CJIB van €5.661		Geen nieuwe schulden. Financiële situatie is thans stabiel.
--	--	--	---

7. Rb. Den Haag 2 december 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:13417

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Totale schuldenlast €182.095, 82. Vordering Belastingdienst: €154.674.	Ja, ambtshalve.	Verzoeker heeft onderneming in begin 2018 beëindigd, werkt sindsdien fulltime en probeert oplossing te vinden voor zijn problematische schuldenlast. Omstandigheden die van belang waren voor het laten ontstaan en vervolgens onbetaald laten van zijn schulden, zijn inmiddels ruim drie jaar onder controle.

Opmerking: Op het eerste gezicht lijkt niets mis met de overwegingen. Ambtshalve wordt de hardheidsclausule toegepast omdat er al geruime tijd een stabiele situatie is. Echter oordeelt de rechtbank zelf dat er geen sprake was van schulden niet te goeder trouw, omdat verzoeker onjuist is voorgelicht over de financiële positie van de onderneming door de verkoper. Als er geen sprake is van schulden niet te goeder trouw, dan hoeft er simpelweg geen toepassing te worden gegeven aan de hardheidsclausule. De Rechtbank Den Haag lijkt dat, zoor zover ik kan oordelen op de beschikbare gegevens, onjuist te hebben beoordeeld.

8. Rb. Den Haag 24 maart 2022, ECLI:NL:RBDHA:2022:2796

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw, (r.o. 3.1): - Schuld aan Belastingdienst ontstaan in de jaren 2016-2017. - Ex-partner had administratie weggedaan. Alcoholverslaving (r.o. 3.3.). Privéomstandigheden:	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 3.3.-3.3.4.): - Geen recente nieuwe schulden, m.u.v. twee inmiddels nagekomen schulden die het resultaat zijn van een ongelukkige samenloop van omstandigheden. - Gemeld bij een instelling. - Woonruimte gevonden.

	• Ernstige ziekte dochter, waardoor periode in buitenland en zakelijke activiteiten in Nederland verwaarloosd. • Invordering viskraam. • Scheiding, verlies van woonruimte.		• Onder beschermingsbewind.
--	---	--	---

9. Rb. Overijssel 23 mei 2022, ECLI:NL:RBOVE:2022:2376

In deze zaak wordt verzoekster niet toegelaten tot de Wsnp omdat deze al eens op haar van toepassing is geweest in de tien jaar voorafgaande aan dit nieuwe verzoek. Interessant aan deze uitspraak is dat deze nog volledig in het licht geschreven is van het strengere toelatingsklimaat wat betreft de Wsnp. Een aantal interessante overwegingen:

- “Met de invoering van de wet van 24 mei 2007 (Stb. 192), houdende wijziging van de Faillissementswet in verband met herziening van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen, heeft de wetgever bewust – ter vervanging van de vóór 1 januari 2008 geldende facultatieve afwijzingsgrond van artikel 288 lid 2, onder a, Fw – gekozen voor de imperatieve afwijzingsgrond van artikel 288 lid 2, aanhef en onder d, Fw. Met deze wijziging – zo valt af te leiden uit de parlementaire geschiedenis – is beoogd invulling te geven aan een van de hoofddoelstellingen van de nieuwe regeling, te weten **beheersing van het toenemende beroep op de schuldsaneringsregeling** en de daarmee gepaard gaande toenemende werklust voor rechter en bewindvoerder.”
- “Aan dit oordeel kan niet afdoen hetgeen [verzoekster] ter onderbouwing van haar verzoek heeft aangevoerd, namelijk – samengevat – dat de kans op een schone lei is toegenomen doordat er meer structuur en regelmaat in haar leven is gekomen, zij meer inzicht en overzicht heeft gekregen in haar schuldenpositie, zij sinds 10 maart 2016 onder beschermingsbewind is gesteld en zij voorts in een sociaal en emotioneel betere positie is komen te verkeren. **Weliswaar kent artikel 288 lid 3 Fw een hardheidsclausule** voor schuldenaren waarvan is gebleken dat zij hun eerdere problematiek onder controle hebben, maar in deze bepaling wordt toepassing van de hardheidsclausule nadrukkelijk beperkt tot de **twee daar genoemde gevallen, namelijk het ontbreken van ‘goede trouw’ en de aanwezigheid van strafrechtelijk gerelateerde schulden**. Deze gevallen doen zich in de onderhavige situatie **niet** voor.”
- “Voor een uitbreiding van de toepassing van de hardheidsclausule in artikel 288 lid 3 Fw naar het onderhavige geval – eerdere toepassing van de schuldsaneringsregeling in de tien jaar vóór het verzoek – ziet de rechtbank geen aanleiding. Als overwogen, biedt de tekst van deze bepaling daartoe geen aanknopingspunten. Ook in de parlementaire geschiedenis heeft de rechtbank geen aanknopingspunten gevonden die grond geven voor de veronderstelling dat de bepaling – die binnen de systematiek van artikel 288 Fw dient te worden beschouwd als een uitzonderingsregeling – ook kan worden toegepast in het onderhavige geval. Wel valt, zoals hiervoor is overwogen, in de parlementaire geschiedenis te lezen dat de regel dat hernieuwde toegang tot de regeling wordt ontzegd aan schuldenaren op wie in de tien jaar voorafgaande aan het verzoekschrift de schuldsaneringsregeling van toepassing is geweest, **past binnen het strengere toegangsbeleid van de herziening van de Wsnp** (MvT, Tweede

Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 29 942, nr.3, p.21). Met dit uitgangspunt lijkt bezwaarlijk verenigbaar een uitbreiding van de toepassing van artikel 288 lid 3 Fw naar niet in dit artikel uitdrukkelijk genoemde gevallen.”

Inmiddels is deze imperatieve weigeringsgrond dus geheel komen te vervallen.

10. Rb. Rotterdam 8 september 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:8608

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Niet te goeder trouw: - Schuld aan CJIB van in totaal €10.992,29 (zes van de tweeëndertig boetes vallen binnen de vijfjaarstermijn). - R-c vordering van Medimensen B.V. van €28.828,07. - Schuld aan derde van €126.136,11 wegens te lichtvaardig een hoge verhuurverplichting aan te gaan	Nee	Weliswaar goede ontwikkeling door aanvragen beschermingsbewind, maar alsnog heeft verzoeker verzuimd om bewindvoerder en curator bepaalde inlichtingen te verschaffen. Mede gelet op de aard en ernst van de schulden, acht de rechtbank deze ontwikkeling niet voldoende bestendig van aard.

11. Rb. Amsterdam 19 september 2022, ECLI:NL:RBAMS:2022:5596

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast bedraagt circa €370.000 Niet te goeder trouw: - Schuld aan ABN Amro (€121.000) en Zilveren Kruis (€136.000) kan niet verklaard worden. Geen stukken overlegd. - Schuld aan CJIB van circa €2.400	Nee.	Verzoeker maakt niet duidelijk welke omstandigheden hebben geleid tot de schulden, dus kan de rechtbank ook niet beoordelen of die omstandigheden onder controle zijn.

12. Rb. Rotterdam 12 oktober 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:9378

Hier is sprake van een verzoek tot verkorting van de termijn (i.b. drie jaar) van de schuldsanering. De rechtbank overweegt kortgezegd dat *omdat* schuldenaar al is toegelaten met toepassing van de hardheidsclausule, dit in de weg staat aan verkorting van de termijn. Zeker omdat de schuldenaar fulltime werkt en een flinke afloscapaciteit heeft, hebben de schuldeisers belang bij een normale duur van de Wsnp:

- *“Daartegenover staat het belang van schuldenaar bij een zo kort mogelijk durende schuldsaneringsregeling opdat hij eerder een schone lei krijgt. Van bijzondere omstandigheden die dit belang zwaarder doen wegen dan het belang van de schuldeisers, is echter niet gebleken. Daarbij merkt de rechter-commissaris op dat schuldenaar **op grond van de hardheidsclausule is toegelaten tot de schuldsaneringsregeling**, omdat er sprake was van het ontstaan van schulden binnen vijf jaar voor de toelating tot de schuldsaneringsregeling. Daarnaast verdraagt **de hoogte van de totale schuldenlast** zich niet met een verkorting van de schuldsaneringsregeling, temeer nu niet is gebleken dat alle schuldeisers in de periode voorafgaand aan de schuldsaneringsregeling van de door schuldenaar gedane aflossingen hebben kunnen profiteren. Schuldenaar is in 2021 toegelaten met **een schuldenlast van circa € 264.337,45**, met toepassing van de hardheidsclausule, juist om hem uitzicht te bieden op een schone lei na verloop van drie jaar met een concreet zicht op een schuldenvrij bestaan.”*

Mijns inziens is dit een sterk vonnis. Het toegelaten worden o.g.v. de hardheidsclausule is al een tegemoetkoming aan de schuldenaar. Een expliciete verwijzing naar de belangen van schuldeisers maakt een rechterlijke overweging compleet.

13. Rb. Rotterdam 26 oktober 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:10616

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw: • Schuld aan Belastingdienst: geen aangifte gedaan voor zijn eenmanszaak, V.O.F. en B.V. en te weinig afgedragen.	Ja.	Omstandigheden voldoende onder controle: • Geen ondernemingen meer. • Inzicht in financiële situatie en geen nieuwe schulden meer. • Hulp van beschermingsbewindvoerder • 40 uur per week in loondienst. • Situatie is voldoende gestabiliseerd. Geen contact meer, boetes kunnen niet aan verzoeker worden toegerekend.

14. Rb. Rotterdam 5 december 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:11491

Dit betreft een zaak waarin een dwangakkoord wordt toegewezen. Een interessante overweging met betrekking tot de hardheidsclausule is de volgende:

- *“De Gemeente Nissewaard gaat niet akkoord met het voorstel omdat het een fraudevordering betreft van 8 juni 2020 die valt binnen de vijfjaarstermijn als bedoeld in artikel 288 Fw. Voor zover de Gemeente Nissewaard daarmee wil betogen dat verzoeker niet in aanmerking komt om te worden toegelaten tot de WSNP gaat de rechtbank hieraan voorbij. **De rechtbank zou verzoeker met toepassing van de hardheidsclausule toelaten tot de WSNP. De schuld aan de Gemeente Nissewaard is inmiddels bijna tweeëneenhalf jaar oud en verzoeker doet er alles***

aan om zijn schuldeisers zoveel mogelijk te voldoen, terwijl hij al geruime tijd geen nieuwe schulden laat ontstaan.”

Een summiere motivering, maar indien een enkele vordering te kwader trouw is ontstaan en dit inmiddels tweeëneenhalf jaar geleden is en sindsdien geen kwader trouw schulden zich meer hebben voorgedaan, dan kan de hardheidsclausule worden toegepast. Ook wanneer tweeëneenhalf jaar slechts op de helft van de goede trouw termijn zit (zoals voor de wetswijziging) i.p.v. al bijna aan het einde daarvan (zoals na de wetswijziging het geval zou zijn).

15. Rb. Rotterdam 2 maart 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:7328

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw: • Belastingdienst: €7.095 • Concurrent: €8.720	Ja.	Omstandigheden onder controle: • Sinds februari 2019 onder beschermingsbewind. • Financiële situatie stabiel. • Geen nieuwe schulden meer ontstaan.

16. Rb. Rotterdam 8 maart 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:7310

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw: • Schuld aan CJIB (€2.502) wegens onverzekerd rijden (2) en overschrijden maximumsnelheid (1).	Ja.	Auto inmiddels verzekerd. Besproken moet worden met bewindvoerder dat auto verkocht moet worden.

17. Rb. Den Haag 18 april 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:5782

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw (onder meer) (r.o. 2.3.): • Schuld aan CJIB (€1.400). Strafbeschikking wegens diefstal. • Verzoeker verklaart zelf dat dit een wanhoopsdaad betrof voortgekomen uit stress, de schuldenproblematiek en een ernstig scooterongeluk.	Ja.	Omstandigheden onder controle en zichtbare positieve stijgende lijn (r.o. 2.5.): • Ondernemingen gestopt en zal geen nieuwe ondernemingen meer starten. • Begeleiding van Sociaal Team.

	Fysieke en psychische klachten		
--	--------------------------------	--	--

18. Rb. Rotterdam 19 april 2023, ECLI:NL:RBROT:2023:7330

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw: - Schuld aan CJIB inzake een schadevergoedingsmaatregel wegens total loss rijden van auto die verzoeker zonder toestemming meenam. - Schuld aan Gemeente Belastingen Rotterdam en Wooncompas. Kosten ontstaan i.v.m. het ontmantelen van een hennepkwekerij welke op verzoeker verhaald worden. Gokverslaafd en verslaafd aan drank en drugs.	Ja.	Omstandigheden onder controle en situatie ingrijpend veranderd: - Sinds december 2020 onder beschermingsbewind. - Verzoeker houdt zich goed aan de afspraken. - Vaste lasten worden betaald. - Begeleiding is gestopt, verzoeker is op alle leefgebieden stabiel. - Inmiddels arbeidsovereenkomst bij het CVD voor 32 uur per week. - Saneringsgezinde en serieuze houding. Sinds mei 2022 niet meer gebruikt en sinds oktober 2022 op wachtlijst bij Antes.

19. Rb. Overijssel 23 mei 2023, ECLI:NL:RBOVE:2023:2834

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Niet te goeder trouw. Totale schuldenlast volgens verzoekster: €74.254,74. Totale schuldenlast volgens curator: €166.495,20. Verzoekster heeft geen inzicht in de schuldenlast, die meer dan twee keer zo	Nee, geen beroep op gedaan en ook niet ambtshalve.	Geen aanleiding. Er is geen sprake van omstandigheden, zoals verslaving of psychische problematiek, die ten grondslag hebben gelegen aan het ontstaan en onbetaald laten van de schulden en die thans onder controle zijn gekomen.

	groot is dan zij zelf denkt. Daarnaast zakelijke schulden aan Leaseplan Nederland en NS Business Card, hoewel er geen activiteiten meer in onderneming plaatsvinden. Daarnaast aangifte tegen verzoekster gedaan wegens verduistering van een auto van Leaseplan geleased.		
--	---	--	--

20. Rb. Noord-Nederland 31 mei 2023, ECLI:NL:RBNNE:2023:5645

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van in totaal €11.375,65 Verslavingsproblematiek (alcohol). Naar eigen zeggen al twee maanden niet gedronken. Op wachtlijst gezet, onduidelijk wanneer verzoeker geholpen kan worden.	Nee	Problematiek niet onder controle. In februari 2023 nog aangehouden wegens rijden onder invloed. Dit is niet bij schuldhelpverlener en beschermingsbewindvoerder gemeld. Is nog niet gestart met behandelingen.

2.2: Gerechtshoven

1. Gerechtshof Den Haag 22 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:431

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Totale schuldenlast: €246.731,85 Niet te goeder trouw: - Schuld aan ING Bank van €101.939,81. - Schuld aan KBC Bank van €6.530,25 in juni 2019 aangegaan voor de aanschaf van een auto. Had op dat moment geen inkomen en had moeten realiseren dat lening niet terugbetaald kon worden. Psychische problematiek	Ja.	Zowel financiële als persoonlijke situatie onder controle. 40 uur per week dienstverband. Inmiddels beschermingsbewind. In januari 2020 is appelland naar psycholoog verwezen i.v.m. ernstige depressieve stoornis en angststoornis. Meervoudige problematiek, appelland doorverwezen naar GGZ. GGZ-traject niet gevolgd omdat dit niet aansloot op zijn hulpvraag. Hierna echter wél zelfstandig hulp gezocht bij PsyQ en Sanitas. Volgens psycholoog zijn depressieve klachten ‘volledig in remissie. Relatie met ex-vrouw hersteld en appelland ziet zijn kind weer.

Opmerking: Het Hof noemt zelf de persoonlijke ontwikkeling en gedragsverandering nog ‘pril’, maar de situatie die verzoeker in financiële problemen heeft gebracht is voldoende onder controle. Ikzelf ben het grotendeels eens met het hof, maar zie wel nog een klein ‘valkuiltje’. De rechtbank had het verzoek afgewezen omdat de psychische problematiek nog niet voldoende onder controle was (behandeling bij PsyQ moest nog beginnen). Pas in Hoger Beroep heeft de psycholoog verklaard dat de depressieve klachten volledig in remissie zijn, maar voegt daaraan toe dat dit ook voor een deel komt doordat de relatie met de ex-vrouw weer is hersteld en verzoeker daarbij weer zijn kind ziet. Mijns inziens zijn dit externe omstandigheden die mogelijk bij verandering zouden kunnen zorgen

voor een terugval. Van een *volledig* interne, persoonlijke gedragsverandering acht ik dan ook geen sprake.

2. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 1 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:2499

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen. Betreft verzoek omzetting faillissement naar schuldsanering.	Niet te goeder trouw: Forse schuld aan zijn zus wegens risicovolle beleggingen. I.p.v. open kaart te spelen heeft appellant alleen maar meer geleend en opnieuw belegd, terwijl aan de uitleners onjuiste waarheden zijn verteld.	Ja.	Omstandigheden onder controle (r.o. 3.8.): • Niet gebleken dat appellant voor eigen gewin het geld heeft aangewend. • Lering getrokken, appellant zal niet meer beleggen of geld lenen van familieleden of kennissen. • Hoge leeftijd (63), beperkingen als gevolg van COPD. • Inmiddels al €47.000 gespaard in de faillissementsboedel. • Curator spreekt van uitstekende medewerking.

Opmerking: Het hof benoemt in r.o. 3.7. dat uit de parlementaire geschiedenis kan worden afgeleid dat met het 'onder controle' hebben van de omstandigheden, van de schuldenaren verwacht mag worden dat: (i) zij klaar zijn voor de WSNP: de uitvoering ervan mag niet belast worden door onopgeloste of onbehandelde (psychosociale) problemen, (ii) dat zij de WSNP succesvol kunnen afronden, (iii) dat zij na afronding van de WSNP niet weer terugvallen in oude fouten en opnieuw in een problematische schuldensituatie terecht komen. Eigenlijk is met 'het klaar zijn voor' de Wsnp ook al een beetje voldaan aan de overige drie vereisten. Vooral het tweede punt lijkt op het kunnen voldoen aan de 'inspanningsverplichting', hetgeen aangeeft hoe nauw een beroep op de hardheidsclausule met als doel het repareren van de kwade trouw ook samenhangt met het voldoen aan de inspanningsverplichting. Strikt genomen ziet de hardheidsclausule niet op art. 288 lid 1 sub c Fw, maar zij ligt wel in het verlengde van bepaalde omstandigheden te boven zijn gekomen.

3. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 1 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:2500

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Ruim €26.000 aan schulden (r.o. 3.1.): Niet te goeder trouw: • Schuld aan CJIB (€429 verkeersboete). • Schuld aan Direct Bespaar	Nee.	Onvoldoende om te kunnen spreken van een gedragsverandering en persoonlijke ontwikkeling (r.o. 3.9.): • Niet onderbouwd dat appellant

	Advies (DBA) van €7.322,23. Over de laatste schuld zijn geen stukken bijgevoegd. Kern van apellant zijn argument is dat niet hij maar zijn vader de wederpartij was van DBA; dit kan niet worden achterhaald (r.o.3.5.).		wegens fysieke of mentale conditie verhinderd is inkomsten te verwerven.
--	--	--	---

Opmerking: De appellant doet in r.o. 3.8. toch een aantal omstandigheden noemen die volgens hem moeten leiden tot toepassing van de hardheidsclausule: hij heeft het grootste deel van zijn schulden al afgelost, op zijn verzoek is de kinderalimentatie met terugwerkende kracht vastgesteld op nihil, vaste lasten worden betaald door stadsbank en hij kan rondkomen met beperkt weekgeld zonder nieuwe schulden te laten ontstaan en hij zegt geen vergelijkbare schulden te laten ontstaan, als hij weer aan het werk kan komen. Alhoewel dit inderdaad allemaal positief klinkt, ben ik het met het hof eens dat zonder het overleggen van daadwerkelijke stukken om de goede trouw dan wel de conditie van appellant zelf vast te stellen, een beroep op de hardheidsclausule vrijwel nooit kans van slagen zou mogen hebben.

4. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 22 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:2700

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Totale schuldenlast van €84.224,95 Niet te goeder trouw (r.o. 3.5): • Voormalige partner heeft met haar onderneming met gelden van cliënten geschoven. Appellant stelt dat hij zich hiervan afzijdig heeft gehouden, maar dat ontslaat hem niet van eigen verantwoordelijkheid. • Schulden onbetaald gelaten door huis €15.000 onder te taxatiewaarde te verkopen aan moeder en hier daarna in te blijven wonen. Tevens geen verklaring waarom ex-partner een groter	Nee.	Weliswaar op goede weg, maar (r.o. 3.10.): • Te veel verwijt om de woning voor te weinig te verkopen. Dit geld had aan de schuldeisers kunnen toekomen. • Kantonrechter gaf de bewindvoerder hiervoor toestemming, maar dit doet daar niet aan af; kantonrechter houdt beoordeelt i.h.k.v. het bewind, niet in het belang van

	bedrag van de overwaarde kreeg dan appellant.		de schuldeisers.
	Gediagnostiseerde beperking op psychisch gebied.		

Opmerking: Appellant doet in r.o. 3.9. wel zijn beroep op de hardheidsclausule onderbouwen door aan te geven dat hij gescheiden is van zijn ex-partner, zijn vermogen al geruime tijd onder bewind staat, hij sober leeft en zijn schuldensituatie onder controle is. Tevens wordt hij in een Baantraject begeleid voor zijn psychische problematiek. Het hof gaat hieraan voorbij omdat zij de aard en ernst van de schulden of het onbetaald laten hiervan blijkbaar te erg vindt. Zelf vind ik dit een strenge beoordeling, want appellant heeft in het verleden niet veel toezicht gehad op hoe zijn ex de onderneming financieel beheerde en eenmalig een fout gemaakt door de woning aan zijn moeder te verkopen onder de taxatiewaarde, maar voor de rest ben ik het met appellant eens dat hij veel omstandigheden onder controle heeft gekregen. Zeker het feit dat hij van zijn bewindvoerder en kantonrechter toestemming heeft gekregen om in de woning te blijven wonen, maakt dat het uiteindelijk hiervoor gestraft worden door het hof best een zware maatregel is.

5. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 22 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:2701

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen. Betreft ex-partner van bovenstaande (nummer 4) appellant.	Totale schuldenlast: €84.224,95 Niet te goeder trouw (r.o. 3.4.): • Geschoven met gelden van cliënten. • Tevens loopt een strafzaak wegens verduistering. • Huis verkocht voor €15.000 onder taxatiewaarde aan moeder van haar ex.	Nee.	Welsiwaar kan hof begrijpen dat, door progressieve hersenziekte appellante onder druk stond en haar een minder groot verwijt treft dan op de huidige stukken kan worden gemaakt, maar (r.o. 3.9.-3.11.): • Appellante heeft samen met ex ervoor gekozen om de woning onder de waarde te verkopen. • Kan niet onderbouwen dat zij zich maximeel heeft ingespannen om haar schuldeisers te compenseren. • Te laat met het indienen van nadere stukken voor een beroep op de hardheidsclausule.

Opmerking: De goede trouw is hier verwijtbaar afwezig, met name wanneer wordt gekeken naar het schuiven van gelden van cliënten en de lopende strafzaak. Echter vind ik het hof in haar uitleg

waarom een beroep op de hardheidsclausule niet slaag toch wel erg streng, zij zegt namelijk dat appellante bij de verkoop van het huis het belang van de schuldeisers had moeten nastreven en niet dat van haar ex-partner *en dochtertje* (r.o. 3.9.). Wanneer geteisterd door een progressieve hersenziekte acht ik dit, net als bij bovenstaande zaak (nummer 4) heel streng beoordeeld; zeker wanneer de verkoop van het huis is goedgekeurd door beschermingsbewindvoerder en tevens kantonrechter.

6. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 29 april 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:1321

Gaat over een tussentijdse beëindiging van de schuldsanering op de voet van art. 350 lid 3 aanhef en sub c, e en f Fw. Dit arrest geeft aan dat in een dergelijke procedure, waarin in hoger beroep wordt opgekomen tegen de beëindiging van de schuldsanering op bovenstaande grond, geen mogelijkheid bestaat tot het doen van een beroep op de hardheidsclausule (r.o. 3.6.). Art. 288 lid 3 Fw is dus echt alleen bedoeld om gebruikt te worden 'aan de voorkant' van een traject.

7. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 3 juni 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:1638

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen. Twee verzoekers.	Niet te goeder trouw: - O.a. Belastingenschuld wegens het niet doen van aangifteverplichtingen (verwijzing naar Procesreglement) r.o. 3.6.4.). - Schuld aan CJIB (r.o. 3.6.5.). Aanzienlijke psychosociale problematiek waarvoor appellanten nog worden behandeld en medicijnen voor krijgen (r.o. 3.6.6.).	Nee.	Alleen mogelijk wanneer verzoek wordt afgewezen o.g.v. art. 288 lid 1 sub b of lid 2 sub c Fw. Hier verzoek tevens afgewezen op grond van art. 288 lid 1 sub c Fw. Tevens psychosociale problematiek niet al enige tijd beheersbaar (verwijzing procesreglement) en geen verklaring van schuldhelpverlener of instantie).

8. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 3 juni 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:1649

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Totale schuldenlast van €41.914,47 (r.o. 3.2.). Niet te goeder trouw: Schuld aan Gemeente wegens niet informeren aan	Nee.	Niet aannemelijk dat in de Wsnp aan de inlichtingenplicht voldaan wordt (c-grond). Dit kan de hardheidsclausule niet repareren (r.o. 3.6.3.).

	van huurinkomsten.		Ook al zegt bewindvoerder dat de appellant zich uitstekend aan zijn verplichtingen houdt, dit is thans van onvoldoende gewicht om de schuldenaar toe te laten tot de Wsnp (r.o. 3.6.2.).
--	-----------------------	--	---

9. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 14 juni 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:5813

Wederom een tussentijdse beëindiging van de schuldsanering o.g.v. art. 350 lid 3, aanhef en onder c en f Fw. Rechtsoverweging 3.10:

- *“Hoewel volgens de omschrijving van artikel 350 lid 3, aanhef en onder f, Fw een beroep op de hardheidsclausule in dit stadium niet kan worden getoetst, acht het hof het (dus ten overvloede) niet aannemelijk dat, zoals [appellanten] c.s. hebben betoogd, de rechtbank hen op grond van de hardheidsclausule als bedoeld in artikel 288 lid 3 Fw zou hebben toegelaten tot de schuldsaneringsregeling. De aangevoerde omstandigheden, namelijk het feit dat [appellanten] c.s. hulp hebben van een beschermingsbewindvoerder en dat zij thans de oorzaak van het ontstaan van hun schulden onder controle hebben, bieden daarvoor gelet op de **aard en de omvang van de schuld** aan [D] **onvoldoende grond**. Bovendien hebben [appellanten] c.s. **pas sinds 7 mei 2021 hulp van de beschermingsbewindvoerder en hadden zij dit dus nog niet tijdens de toelatingszitting**. Gelet op al het voorgaande zal de schuldsaneringsregeling van [appellanten] c.s. tussentijds worden beëindigd op grond van artikel 350 lid 3, aanhef en onder f, Fw.”*

Hier doet het hof dus ten overvloede overwegen waarom zij denkt dat de hardheidsclausule in eerste aanleg niet zou zijn toegepast. Mede de aard en omvang van de schuld zorgen hiervoor.

10. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 12 juli 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:6713

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Te laat om faillissement gevraagd: schuldenlast opgelopen tot €1 miljoen. Niet te goeder trouw (r.o. 3.5.-3.8.): • Aanzienlijke schuldenlast die valt binnen vijfjaarstermijn. Met name de huurschulden van de VOF. • Steeds nieuwe huurovereenkomsten aangegaan terwijl de cijfers dit niet toe lieten.	Nee.	Geen ondernemer meer. In loondienst. Geen privéschulden. Curator van faillissement VOF is erg tevreden over nakoming verplichtingen. Maar (r.o. 3.10.): • Aard, omvang en verwijten van de recent ontstane schulden

	Bevooroordeling van familieleden ten koste van andere schuldeisers.		onvoldoende aanleiding.
--	---	--	-------------------------

11. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 12 juli 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:6714

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen. Betref zus van appellant uit nummer 10.	Idem als bij nummer 10.	Nee.	Geen ondernemer meer. In loondienst. Geen privéschulden (naast hypothecaire lening). Curator van faillissement VOF is erg tevreden over nakoming verplichtingen. Maar (r.o. 3.10.): Aard, omvang en verwijten van de <i>recent</i> ontstane schulden onvoldoende aanleiding.

Opmerking: Ook dit zijn typische voorbeelden van waarom een beroep op de hardheidsclausule niet hoeft te slagen. Weliswaar zijn de omstandigheden die hebben geleid tot het ontstaan van de schulden onder controle gekomen (geen VOF meer), maar de omvang van de schulden speelt dus een heel grote rol bij het bepalen of iemand tot de Wsnp toegelaten kan worden. Het hof benadrukt dat *op dit moment* nog geen toepassing kan worden gegeven aan de hardheidsclausule. Wellicht dat in de toekomst – wanneer de schulden misschien vallen buiten de vijfjaarstermijn (inmiddels driejaarstermijn) – wel met de schuldsanering begonnen kan worden.

12. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 26 juli 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:7126

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen. Twee appellanten.	Schuldenlast van in totaal €81.641,41 (grootste deel valt buiten de vijfjaarstermijn). Behalve (r.o. 3.3.): - CJIB: €4.761 - Tevens auto verduisterd	Ja.	Problematiek van het verleden voldoende onder controle (r.o. 3.6.): Na beschermingsbewind zelfstandig hulp en begeleiding aangevraagd.

	door deze op naam van zoon te zetten. Tevens slachtoffer van toeslagenaffaire, dat mogelijk kan leiden tot wegstrepen van €30.000 bij Belastingdienst. Psychische problematiek bij appellant		- Inzicht en controle over huidige financiële situatie. - Auto van de hand gedaan. Psychische problematiek bij appellant onder controle. Onder behandeling bij psychiater en nu met behulp van medicatie onder controle.
--	---	--	--

Opmerking: Hier heeft appellant medicatie nodig voor zijn psychische problematiek, die nu onder controle is. Als ontstaansreden van de te kwader trouw ontstane schulden wordt *niet expliciet* deze problematiek genoemd, hetgeen zou kunnen verklaren waarom hier, ondanks medicatie, redelijk gemakkelijk gezegd is dat de problematiek onder controle is.

13. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 7 oktober 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:3065

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van in totaal €77.948,87 Niet te goeder trouw (3.8.4.-3.8.7.): - Schuld aan CJIB van €305,67 en Hof noemt dit 'substantieel' met expliciete verwijzing naar Procesreglement. - Belastingdienst: €4.771 wegens Motorrijtuigenbelasting (deels binnen vijfjaarstermijn). - Schuld aan ISD BOL van €14.956,58 waarvan €13.082,12 valt binnen vijfjaarstermijn (terugvorderingen). Daarnaast ook te kwader trouw bij het onbetaald laten van de schulden, omdat appellant pony's en runderen heeft	Nee	Ondanks pleidooi van beschermingsbewindvoerder geen aanleiding tot toepassing. Onvoldoende overtuigd van een kentering ten goede van de kant van appellant zelf ten aanzien van zijn eigen verantwoordelijkheden (r.o. 3.9.).

	gehouden voor zijn kinderen (binnen vijfjaarstermijn). Dit kost volgens het hof veel geld (appellant heeft tevens €1.200 aan RVO betaald om de dieren terug te krijgen). De pony's zijn inmiddels verkocht, maar dit geld is niet aangewend ten behoeve van de schuldeisers.		
--	--	--	--

14. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 23 november 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:10840

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van in totaal ruim €48.000, grotendeels binnen de vijfjaarstermijn ontstaan (r.o. 3.2.): • Belastingdienst (€37.831). • Menzis: €4.709,79 • CJIB: €429 O.a. door boekhouding volledig uit handen te geven aan ex-partner zonder grondige controles. Heeft tevens een vrijgeveige houding door zijn woning ter beschikking te stellen aan een kennis en diens twee kinderen.	Ja.	Omstandigheden onder controle en persoonlijke ontwikkeling (r.o. 3.6.): • Na relatiebreuk onderneming beëindigd en direct (per zelfde datum) in loondienst (fulltime). • Contract voor onbepaalde tijd gekregen, werkgever zeer te spreken over functioneren appellant. • Niet getalmd maar actief opzoek gegaan naar inzicht in schuldensituatie. • Sinds begin 2020 budgetbeheer, geen nieuwe schulden. • Lering getrokken. • Eerder kon kennis gratis verblijven in woning van appellant, maar nu krijgt hij daar €812 p.m. voor.

15. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 6 december 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:111999

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Schuldenlast van in totaal ruim €52.000 (r.o. 3.1.). Niet ingespannen om (fulltime) werk te vinden waardoor schulden onbetaald zijn gelaten. Anders dan rechtbank is hof wel van oordeel dat appellant aan zijn verplichtingen kan voldoen (ter zitting in hoger beroep adequate toelichting over omstandigheden die tot schulden hebben geleid). Waaronder dat appellant verslaafd was aan cocaïne en dat hij met deze stof in zijn bloed is aangehouden. Ten tijde van detentie in Duitsland (maart 2019, r.o. 3.3.) heeft appellant een traject van drie maanden bij een verslavingsinstelling gevolgd.	Ja.	Oorzaak van problematiek onder controle (r.o. 3.8.): Ernst van situatie ingezien. Ondanks detentie in Duitsland en lange afwezigheid van de arbeidsmarkt heeft appellant sinds een jaar werk en sinds december 2021 fulltime. Zelf in beschermingsbewind gegaan. Geen nieuwe schulden en tevredenheid over bewind. Bescheiden bedrag gespaard. Niet is gebleken dat appellant nog verslaafd is (r.o. 3.6.).

Opmerking: Het Hof ziet dus dat wel voldaan kan worden aan de verplichtingen (art. 288 lid 1 sub c Fw). Zij ziet dat appellant wel de inlichtingen heeft verstrekt en hoeft zich qua toelating tot de Wsnp dus alleen nog te buigen over het repareren van de goede trouw (r.o. 3.7.). Daarvoor is de hardheidsclausule bedoelt en het Hof ziet ook aanleiding tot toepassing van deze.

16. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 20 december 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:11645

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Schuldenlast van in totaal ruim €57.000 (r.o. 3.2.):	Ja.	Omstandigheden onder controle. Meeste schulden ontstaan in tijd van

	• Belastingdienst: €18.679,05. • CJIB: €1.209. • In 2018 ontstane schuld aan OPR-Bedrijfskrediet: €3.858,02. • Funding Circle: €20.063,71 Te weinig inzicht in de financiën en op zakelijk als privé gebied op te ruime voet geleefd (r.o. 3.4.).		ondernemer zijn (r.o. 3.7.) • Na beëindiging onderneming vrijwel direct in fulltime loondienst. • Hulp gevonden bij Stadsbank. • Na budgetbeheer geen nieuwe schulden ontstaan (ondanks beperkt leefgeld van €60 per week). • 'Niet onaanzienlijk' bedrag gespaard van €2.100.
--	---	--	--

17. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 24 januari 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:485

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Schuldenlast van in totaal €402.948 (r.o. 3.2.). Niet te goeder trouw: • Heel veel zakelijke schulden. Vooral aanzienlijke belastingschulden in de laatste vijf jaar (r.o. 3.8.). Naar hun aard niet te goeder trouw. • Tevens schulden aan CJIB (WAHV-boetes). Onverantwoord ondernemen door lange tijd zijn belastingen niet te voldoen, maar	Nee.	Aangevoerde omstandigheden zijn op zichzelf positief en de situatie waarin schulden zijn ontstaan en onbetaald gelaten is achter zich gelaten, maar (r.o. 3.12): • Afgezet tegen de aard, omvang en duur van de als niet te goeder trouw te beschouwen schulden, is het nog te vroeg voor toepassing van de hardheidsclausule. • Tevens werkt appellant nu noodgedwongen parttime

	tegelijkertijd wel afsluiten van een lening (€12.000) met QPR-Finance.		(coronapandemie), maar zal hierna zijn uiterste best doen om een fulltime dienstverband te krijgen.
--	--	--	---

18. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 24 maart 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:951

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Totale schuldenlast van €33.587,23 Niet te goeder trouw (r.o. 3.3.-3.5.): Schuld aan ex-partner (€31.344,23). Deze komt voort uit een koopovereenkomst, maar appellante dacht dat dit een samenlevingscontract was. Zij heeft dit ondertekend onder invloed van pijnmedicatie als gevolg van een hele zware operatie. Traumatisch verleden. In 2020 verscheidene suïcidepogingen. Al geruime tijd onder behandeling van psycholoog. Het is nog te vroeg voor EMDR-therapie. Gevaar voor terugval.	Nee.	Wsnp-verzoek wordt afgewezen mede op grond van de c-grond. Psychosociale problematiek niet voldoende onder controle.

Belangrijk: In deze casus is veel aan de hand. Appellante heeft een schuld niet te goeder trouw aan haar ex, waarvan zij zelf zegt dat zij deze is aangegaan terwijl zij aan de pijnmedicatie zat. Daarnaast is er sprake van (zware) psychosociale problematiek bij appellante. Zelf zegt zij deze onder controle te hebben, maar ook dat zij hierdoor niet kan werken en hoopt op ontheffing van de sollicitatieverplichting (r.o. 3.5.-3.6.).

In het kader van zowel de goede trouw als de inspanningsverplichtingen, overweegt het hof dat de psychosociale problematiek tot toelating in de weg staat. In verband met het mogelijke terugkeren van suïcidale gedachten is de EMDR-therapie nog niet gestart. Het hof verwijst uitdrukkelijk naar het Procesreglement, waarin staat dat de psychosociale problemen al enige tijd onder controle moeten zijn. Een bevestiging van een hulpverlener/hulpverlenende instantie is hier echter niet. Integendeel,

er moet nog een aanvang door appellante gemaakt worden met behandeling. Het op de rit krijgen van haar leven en het zich in maatschappelijk opzicht staande houden heeft zij niet voldoende aannemelijk gemaakt (r.o. 3.8.3.-3.8.4.).

Het Hof geeft tevens nog eens aan wat precies de ratio is achter de Wsnp. Een schuldenaar moet hier klaar voor zijn, waarna hij na een succesvolle doorloop beloond wordt met een schone lei. Het is niet zo dat een schuldenaar, die nog enigszins kampt met (psychosociale) problemen, hiervan verlost hoopt te worden *door* een uitgesproken schuldsanering, dat is niet de volgorde:

- *“Voor zover [appellante] heeft bedoeld te stellen dat toelating tot de schuldsaneringsregeling een positieve uitwerking zal hebben op haar psychosociale problematiek, merkt het hof in dat verband op dat de schuldsaneringsregeling **niet op hulpverlening** is gericht. De bewindvoerder is belast met het toezicht op de naleving door de schuldenaar van diens verplichtingen die uit de schuldsaneringsregeling voortvloeien en met het beheer en de vereffening van de boedel. De verantwoordelijkheid voor de nakoming van de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen **rust op de schuldenaar**. Indien de schuldenaar hulp nodig heeft om zijn verplichtingen na te komen, dient hij deze zelf te zoeken. Personen die niet in staat zijn de uit de schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen na te komen, worden immers niet tot de regeling toegelaten (art. 288 lid 1 sub c Fw, vgl. conclusie AG Van Peursem, 10 mei 2016, ECLI:NL:HR:2016:470)”. -r.o. 3.8.4.*

Appellante wordt dus terecht de toegang verwijderd. De feiten schets toont dat zij nog niet saneringsrijp is. Toch kan deze terughoudendheid tot toelating ook worden verklaard in het feit dat in dit arrest nog de afwijzingsgrond van art. 288 lid 1 sub d Fw bestond (de tienjaarstermijn):

- *“Daarbij merkt het hof nog op dat een te premature toelating van [appellante] tot de schuldsaneringsregeling het voor haar **ingrijpende gevolg** kan hebben dat, indien zij niet aan alle in dat kader geldende verplichtingen kan voldoen, de schuldsaneringsregeling voortijdig wordt beëindigd met het voor haar nog ingrijpender gevolg dat zij, ingevolge de visie van de wetgever en de stand van de jurisprudentie van de Hoge Raad - als bevestigd in HR 25 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:1031 -, **in beginsel de komende tien jaar geen nieuw verzoek tot toelating kan doen**. Ook dit is een aspect dat aandacht verdient en meeweegt bij het oordeel of en wanneer een schuldenaar geschikt is om tot de schuldsaneringsregeling te worden toegelaten.” -r.o. 3.8.6.*

Persoonlijk denk ik dat bij afwezigheid van dit artikellid het Hof nog steeds niet had geoordeeld tot toelating, maar uit deze overweging kan wel afgeleid worden, dat er voor de recente wetswijziging een extra terughoudendheid viel op te merken wanneer een problematische schuldenaar een toelatingsverzoek deed.

19. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 2 juni 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:1759

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen	Totale schuldenlast van €37.156,99. Niet te goeder trouw (r.o. 3.7.6.): • Belastingsschuld a.g.v. niet tijdig verstrekken (inkomensgegevens).	Nee.	Mede afgewezen op de c-grond, hier kan de hardheidsclausule niets aan repareren (r.o. 3.7.7.). Psychosociale problematiek niet voldoende onder controle.

	Kan niet voldoen aan inspanningsverplichtingen (r.o. 3.7.2.-3.7.3.) Bij beide verplichtingen expliciete verwijzing naar Procesreglement. Ernstige psychosociale problematiek op dit moment.		
--	--	--	--

Belangrijk: Ook in deze zaak is met een verwijzing naar de Landelijke Uniforme Criteria gesteld dat de psychosociale problematiek niet voldoende onder controle is. (r.o. 3.7.2.). Daarnaast wordt ook niet vooruitgelopen op een eventueel verbeterde psychische gesteldheid *nadat* de Wsnp wordt toegepast. Hier is de Wsnp niet voor bedoeld; zij ziet niet op hulpverlening (r.o. 3.7.4.).

20. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 28 juli 2022, ECLI:NL:GSHE:2022:2664

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Totale schuldenlast: €70.321,38. Niet te goeder trouw: Door ex-partner is bank- en identiteitsfraude gepleegd waardoor toeslagen zijn aangevraagd (en inmiddels zijn teruggevorderd) (r.o. 2.3.-2.4.). - Schuld aan Belastingdienst: €23.337. - Schuld aan gemeente: €7.066,47. Wordt gesproken over eventuele PTSS, maar dit kan niet worden vastgesteld door psychologenpraktijk van GGZ (dieptepsychologie valt buiten hun bestek).	Nee.	Mede afgewezen op de c-grond (r.o. 3.6.9.). Indien wel een inhoudelijke beoordeling zou hebben plaatsgevonden, zou deze ook niet tot toepassing hebben kunnen leiden: - Geen stukken ingebracht die bewijzen dat fraude volledig door ex-partner is gepleegd. - Niet genoeg gesolliciteerd vanaf januari 2021 door stressvolle situatie met de kinderen, dit had wel verwacht mogen worden (r.o. 3.6.5.). - Omgangsregeling gewijzigd waardoor kinderen bij appellante gaan wonen. Dit brengt grote gevolgen met zich mee en onzeker is hoe appellante in deze

			periode gaat solliciteren/werken. Goede weg, maar nog te recent om te kunnen spreken over 'onder controle'. Op een later moment wellicht wel (r.o. 3.6.11.).
--	--	--	--

Opmerking: Ook hier is weer meegewogen dat indien appellante wel zou worden toegelaten en dat zij daarna niet erin slaagt om de schuldsanering tot een goed einde te brengen, dit zou betekenen dat zij de komende tien jaar hier geen verzoek toe kan doen (r.o. 3.6.11.).

21. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 augustus 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:2870

Deze zaak betreft een hoger beroep tegen de beëindiging van de Wsnp o.g.v. art. 350 lid 1 sub f Fw. Interessant over de hardheidsclausule:

- *“Het hof ziet geen aanleiding voor de toepassing van de hardheidsclausule in het licht van de frauduleuze handelingen en de opstelling van [appellant] tot eind 2020 (en ook na het vonnis van december 2020) met betrekking tot de nakoming van zijn voortdurende verplichtingen. Van enige verandering ‘ten goede’ is in het geheel geen sprake. De positie van de echtgenote – voor zover zij al niet op de hoogte is geweest van de fraude van de omvang als in deze aan de orde – maakt ten gunste van [appellant] geen verschil.”*

Met ‘de positie van de echtgenote’ wordt hier bedoeld het volgende. Appellant stelt dat, indien hijzelf niet wordt toegelaten tot de Wsnp, zijn vrouw ook niks meer aan haar toelating heeft omdat zij in gemeenschap van goederen zijn gehuwd. Dat is een onnodig zware sanctie voor haar, terwijl zij niets met de fraude en/of het ontstaan van de schulden te maken heeft gehad (r.o. 3.4.). Het Hof benadrukt nog eens dat een hardheidsclausule echt alleen toegepast kan worden wegens omstandigheden die met de schuldenaar zélf te maken hebben.

22. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 26 september 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:8241

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Totale schuldenlast: €220.000 Niet te goeder trouw: • Belastingdienst: €143.743,88 • CJIB: €7.254 • Interbank N.V.: €23.921,35 Alle relatief oude schulden (want meeste in 2018-2019 ontstaan) hebben te maken met echtscheiding en ernstige gezondheidsklachten. Ernstige ziekte geconstateerd waarvoor appellant	Ja.	Omstandigheden onder controle: • Na beëindiging onderneming in 2019 beschermingsbewind aangevraagd. • Na 2019 geen nieuwe schulden ontstaan. • Situatie stabiel. • Positieve ontwikkelingen i.c.m. relatief oude schulden.

	wordt behandeld (r.o. 3.7.).		
--	------------------------------	--	--

23. Gerechtshof Den Haag 27 september 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:2228

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Totale schuldenlast: €205.480,65 Niet te goeder trouw: • Belastingdienst: €42.521 • Betrokkene: €45.000 wegens naligheid	Ja.	Omstandigheden onder controle: • Grootste deel schulden zijn ouden gerelateerd aan gestaakte VOF. • Geen nieuwe schulden meer ontstaan. • Bedrag van €5.000 gespaard. • Verdient €2.840 per maand, maar heeft verklaard ander passend werk te zoeken om zo meer baten voor de boedel te verwerven (appellant heeft veel ervaring als accountmanager en redacteur).

Opmerking: De meeste schulden komen uit de vof die appellant en betrokkene samen hadden. Deze is inmiddels (2018) gestopt en appellant en betrokkene hebben afgesproken om de lasten hiervan met hun privévermogens te voldoen. De ING Bank heeft hen beiden gedagvaard voor een openbare schuld, maar appellant is niet in de procedure verschenen. Van bankafschriften van de vof weet wij wel dat ING en betrokkene een schikking hebben getroffen. Door niet te verschijnen in de procedure loopt appellant het risico dat betrokkene zich nog tot hem zal wenden voor zijn deel van dat schikkingsbedrag (r.o. 5). Appellant had betrokkene om opheldering kunnen vragen. Door dit niet te doen is onduidelijk gebleven of deze schuld te goeder trouw was. Mijns inziens is dit toch wel enigszins verwijtbaar handelen door 'lui' niet te verschijnen in een procedure, maar de rechtbank acht de persoonlijke omstandigheden genoeg om een beroep op de hardheidsclausule te rechtvaardigen.

24. Gerechtshof Den Haag 27 september 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:2230

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
In beginsel afgewezen.	Totale schuldenlast: €411.784,69	Nee.	Geen aanleiding en tevens afwijzing op (o.a.) c-grond.

	Niet te goeder trouw. Fraudeschulden aan: • DSW: €171.265,32 • CZ: €160.287,17 In de vijfjaarstermijn te kwader trouw wegens het onbetaald laten van de schulden (zegt dat ze niet kan werken dan wel is uitbehandeld wegens psychische problematiek, maar dit vindt geen steun in de stukken.		
--	--	--	--

25. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 3 november 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:9363

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Niet te goeder trouw. Fraude gepleegd bij werkgever Spliethoff voor een bedrag tussen de €2,3 miljoen en €2,5 miljoen (!) (r.o. 3.2.).	Nee.	Omstandigheden allesbehalve onder controle (r.o. 4.6.-4.8.): • Bij vso met werkgever handtekeningen vervalst • Weliswaar gestart met aflossingen, maar dit is grotendeels door een lening vanuit de familie mogelijk geweest, waarbij de familie ook nog eens verkeerd is voorgelicht.

Opmerking: Deze zaak is wat mij betreft écht het schoolvoorbeeld van een schuldenaar waarvoor de hardheidsclausule *niet* dient. Appellant erkent fraude gepleegd te hebben. Hij heeft privébetalingen verricht met de zakelijke creditcard die vooral bestonden uit het maken van luxe reizen met zijn gezin. Te denken valt aan reizen geboekt via de exclusieve Engelse reisorganisatie Blue Marble Private en privévluchten bij Fly Victor Limited, vakanties in de champagnestreek en Dubai en in de Verenigde Arabische Emiraten de Formule 1 vanaf een privéjacht aan het circuit bekijken. De omstandigheden waarop [appellant] hiervoor onder 4.2 op heeft gewezen, wat daar ook van zij, rechtvaardigen op geen enkele wijze de langdurige en grootschalige fraude die door appellant is gepleegd. Hij heeft dan ook niet aannemelijk gemaakt dat zijn schulden te goeder trouw zijn (r.o. 4.5.).

In r.o. 4.7. wordt duidelijk gemaakt waarom er totaal geen verandering ten goede is te bemerken. Appellant heeft zijn nieuwe baan gekozen specifiek om niet in de verleiding te komen om frauduleuze handelingen te plegen (omdat de betaalrekening van het nieuwe bedrijf centraal gevestigd is in Barcelona). Hij heeft tevens deze nieuwe werkgever niet geïnformeerd over zijn fraudeverleden. Daarnaast heeft hij geen professionele hulp gehad bij het oplossen van de psychische problematiek die ten grondslag ligt aan zijn handelen; één psycholoog had geen belangstelling om appellant te helpen en de andere psycholoog vond de situatie te ongunstig om iets te kunnen doen. Hierbij heeft appellant het gelaten (r.o. 4.7.).

Tenslotte heeft appellant geprobeerd om vooral de problemen voor zichzelf te beperken. Hij informeert mensen niet over zijn fraudeverleden, vervalst handtekeningen wanneer hij erkent dat hij fout zat (dus doet het gewoon opnieuw) en heeft zijn luxewoning behouden i.p.v. te verkopen en de overwaarde voor zijn schulden aan te wenden.

26. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 5 december 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:10433

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Afgewezen.	Schuldenlast van in totaal €24.383,20 (r.o. 3.1.). Schuld aan CZ-Zorgverzekeringen (€6.140,47) en aan Familienkasse Nordrhein Westfalen (€5.313,12) kunnen niet verklaard worden (r.o. 3.5.). Verslavingsproblematiek (alcohol).	Nee	Wel positief dat appellante hulp zoekt voor haar alcoholverslaving (ook bij de angst voor een terugval), maar er bestaat nog steeds behoefte naar behandeling i.v.m. haar verslavingsprobleem (r.o. 3.9.). Nog geen volledig stabiele situatie

27. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 22 juni 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:2055

In deze zaak wordt appellant niet-ontvankelijk verklaard omdat hij geen 'art. 285 sub f-verklaring' heeft overgelegd. In r.o. 3.6.4. wordt al geanticipeerd op de wetswijziging, maar nog steeds geoordeeld dat appellant niet-ontvankelijk is, omdat hij niet zijn best heeft gedaan om tot een buitengerechtelijk akkoord te komen en dat niet blijkt dat dit 'onmogelijk' is.

Wsnp-verzoek:	Reden:	Toepassing hardheidsclausule:	Reden:
Niet-ontvankelijk	Geen voldoende poging tot buitengerechtelijke schuldregeling. Maar ook op b-grond en c-grond (niet te goeder trouw) (r.o. 3.6.6.-3.6.7.).	Nee.	Tevens afgewezen op c-grond. Daarnaast ook geen verklaring van een schuldhelpverlenende instantie.

	• Forse belastingschuld binnen vijfjaarstermijn. • Geldboetes wegens verkeersovertredingen. Verwijzing naar procesreglement. Psychosociale problemen (verwijzing naar procesreglement).		
--	--	--	--

Opmerking: Ook in dit arrest wordt nog eens benadrukt dat de schuldsanering niet ziet op het herstellen van psychische of psychosociale problemen. Een schuldenaar dient hier zélf aan te werken, pas daarna kan bekeken worden of deze kan worden toegelaten tot de Wsnp (r.o. 3.6.8.).